శ్రీ

భద్రాచలరామచరిత్రము.

కవిరాజ శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రి

[illegible]

[illegible]నాశ:

[illegible] & కో., [illegible] కొ. [illegible]రాయు[illegible]

ముద్రితము.

1922.

సర్వస్వామ్యసంకలితము] [వెల రు 1-40.

శ్రీరస్తు.

భద్రాచలరామచరిత్రము.

ప్రథమాశ్వాసము.

శ్రీ రామామణి జానకి యగుచు దైవమై । శేషుండు సౌమిత్రి యై
స్వారాట్ముఖ్యులు వానరప్రవరులై । సద్భక్తి భావింపఁ దా
శ్రీరాముండయి భద్రశైలమున వాసించి బ్రోచు దేవుండు ది
వ్యారామస్థితిఁ దుంగభద్రనగసీమారాముఁడిన్ బ్రోచుతన్.

క. కలికాలమ్మున మనుజులు, గలిగిన వగచుచు శేష । కుధరమునందున్
నెలసిన దేవునకు గుణా, కలితున కనఘు ప్రోవ మఱి గాక నృసింహున్.

క. యోగాజనవినుతాంఘ్రుల, వేషఁ దనువి శేష గుణ । విబుధాశేషున్
దోషాకర భీషణ మృగ, ఘోష నృసింహ ప్రతిభాసు । భావింతున్.

క. శాంతుమునిప్రసన్నాంతుని, శాంతునిఁ భక్తజనావన । చయపరిశాంతున్
గాంతారాంతనుతిను నకృతాంతున్ సుమనోమనస్సునే । కాంతున్ గాంతున్.

మ. సకలప్రసుతప్రసుగణవ్రాతప్రపా । దస్సైంధవ్రాత వేదమా
త్మక కూర్మిన్ బ్రతికి యయ్యె సృష్టికి బున । సృష్టిన్ విరించి ప్రబ
హ్మకు శ్రీగిరిమాన వసిష్ఠమునిరన్ । మా భారతి గీపించెఁ గా
శికుఁ డమ్మానివనేత్య్య మసృష్ట్యుఖ్యులగురూ । సేవించి కీర్తించెదన్.

చ. గడియకు నూఱుపద్యములు । కల్పనఁ జేయఁగఁ జాలి యొంతయోఁ
బడునవధానముం జలుపు । వాఁడనునై కవిరాజనాయకముం
బడసి ప్రశంస కెక్కఁగఁ బ్ర । బంధము లెన్నొరచించి నిరచునే
నొడివెదఁ గృష్ణమూర్తి యని । నుంత్యకవీంద్రు లెఱింగికో నిటన్.

వ. అని పూజ్యపూజ యొనర్చి గుణమాన్నై నేనెక్కుచక్క ప్రబంధంబు నిర్మింపం దలంచి యొక్కనాఁడు నైజాము రాష్ట్రమునందలి హనుమద్గిరిపురంబునకుం జని శిబిరభావంబున కద్భుతంబడిన భావంబున,

శా. ఈరాజ్యంబు ప్రతాపరుద్రుఁ డనురా । జేంద్రుండు దేవేంద్రుఁ డా
స్వారాజ్యంబును బోలె నేలె మును వి । శ్వవ్యాపకకీర్తియై
గౌరీనాథపదార్చనాసక్తుఁడై । కాకతీయ్యుఁ డనిత్యుఁడై
యోరుంగల్లు ప్రధానపట్టణముగా । నుచ్ఛ్రితిం గాంచుచున్.

మ. తనరాజ్యంబున కెల్ల నాఁటఁ గాటకమునం । దబ్బిబ్బుఁ బొందంగఁ దా
విని తచ్ఛాంతికిఁ గాఁగ నేఁ జొనగడియున్ । విద్యాధరాదేవిపై
జన మగ్గింప సువర్ణవర్ష మొసఁగెన్ । సంధించి సర్వప్రహం
చనుతిం గాంచె సమగ్రవైభవమున్ । పెక్కాకొ నవ్వంపఁగన్.

క. మంత్రి యుగంధరుఁ డనఁ బెసఁ
మంత్రీంద్రుని మంతనంబు । మహిమోన్నతినై
మంత్రంబును యంత్రంబును
దంత్రంబై తన్నుఁ గావఁ । దనరెఁ బ్రసిద్ధిన్.

వ. అమ్మహారాజధాని పట్టణంబు నాను వర్ణింపుదుము.

సీ. భాసిల్లు నేపట్టి । పశ్చిమ బురయందు,
భానుసముద్రము । నాతటమున
మలగొండ దేవుర । నాగ్నేయమునయందు,
స్వర్ణాద్రిస్వామి । సిద్ధస్వామి
నగిరొంద భిక్షురే । నిర్మల భాగంబున,
... దాదికేశ్వర । దాక్షిణదేవి
యింపొందు నేయూర । యీశాన్యమునయందు,
వేలకొండపల్లిదే । వాలయంబు

తే. అట్టిలోకైకవినుతద । వ్యప్రభావ
రాజితంబు మహోన్నత । రాజసౌధ
సముదయసమంచితం బాంధ్ర । జనపదంబు
పరఁగు హనుమద్గిరీశ్వర । పురవరంబు.

వ. అప్పురీవరంబున.

సీ. అడిగినయర్థంబు । లర్థుల కరలేక,
యిచ్చెడిముచ్చట । నెసఁగువాఁడు
సురతరు మీఱుచు । కాంతంబు నీచేతఁ,
గా వలె నన్న నో । గడఁగువాఁడు
విరులైన శాఖలఁ । బని నున్నఁ జేసినై,
నాతలోఁ దోలఁగింప । నలరువాఁడు
భూతలపురాణశాస్త్ర । బుద్ధి నెల్లెడ మించి,
వాఁడని పేరొంది । వఱలువాఁడు

తే. ఆతఁడు నలువొందు సత్యవా । క్యప్రవర్తి
కుఁడు ధామంతుఁడు సుగుణసాం । ద్రుఁడు మృదుల
హృదయుఁ డాచారనిరతుండు । సదమలుండు
తుంగతుర్తిన్వసించు వాఁ । డుత్తుంగయశుఁడు.

వ. వైదికాన్వయాంభోధిపూర్ణచంద్రాయమానుండగు నయ్యనంతదేవకులాగ్రగణ్యుండు నాకుఁ జిరమిత్రుం డగుటంజేసి నేనతని సందర్శింపఁ బోయియున్న సమయంబున నయ్యుదారచరితుండు నన్ను మన్నించి యిట్లనియె.

క. సిరియును సాహస గలిగినఁ, బరువంబగు కవిత గలుగు। భాగ్యం బగునే
సిరి చెడునో నాశ్లోకము నే, ధరఁ గూర్తసుకృతిముఖమునఁ। దప్పక నిలుచున్.

తే. సృష్టికిం బ్రతిసృష్టినిఁ । జేసినట్టి
కౌశికునిగోత్రమున నైన । ఘనుఁడ వీవు
భారతమ్మును మూలాను । సారముగను
జలువుచుంటివి నీపుణ్య । మలతి యగునె.

వ. అని తనయభిప్రాయంబు సూచించుటయును.

ఉ. నే నపు డమ్మహీసురుని । నెమ్మొగముం గని సంతసించి నీ
మానసముం గ్రహించితిని । మానుగ నీ కొకకావ్య మిచ్చెదన్.

గాన గ్రహింపు మందునను । గలుగు సంగతి నీకు సత్ప్రసా
తాన ఫలంబునుం గలుగు । నాప్రభు నాతఁడు సంతసించుచున్.

తే. శాలివాహనశకసంఖ్య । చంద్ర యుగ గ ౧౮౨౧
జావనులఁ బొల్చుసిద్ధార్థి । యందు విజయ
దశమిఁ దాంబూల మొసఁగె భ । ద్రధరరామ
చరిత కృతి యిమ్ము నా కని । సన్నుతించి.

వ. నేనుం దాని కంగీకరించి ముందు మంగళాచరణంబుగా నస్మహి
దేవావతంసంబు సంగ్రహంబుగా నభివర్ణించెద.

శా. ధన్యాత్ముం డగుచున్ [illegible] సకుం । డర్కాంచమాత్రంబునన్
సన్యస్తాఖిలదోషుఁ డౌచు నెయ్యెడ । న్నాపాదకుండై జగ
న్మాన్యత్వోద్భవభక్తతత్పరుఁడు ప్ర । హ్లాదానసంతుం డసా
మాన్యప్రాభవుఁడొప్పు మారుతసుతుం । డానంద్రదుం డత్యున్నతిన్.

తే. ఆమునీంద్రుని గోత్రంబ । న్వాకరమున
లచ్చిరాజుల్ ప్రబుద్ధులు । [illegible] వి
బుధులు సర్వజ్ఞులు । పూజ్యయశులు
వెలసి పెక్కండ్రు ద్విజరాజు । లనఁ దనర్చె.

తే. వారిలోపలఁ బెక్కండ్రు । పేరునఁ జనిన
యవల సత్యారామయను । ప్రసిద్ధుఁడు
ప్రతిభమీఱెను సత్యారా । రాములకును
నీడు జోడని జను లెన్న । నింపు మిగిలి.

సీ. అతఁడు దర్కంబును । వ్యాకరణంబును,
వేదాంతమును గోలె । విద్య లెల్ల
నధ్యయనము చేసి । యథకుంట నిల్కారు,
సంపదహాల్యబాయి । యనెడి రాష్ట్ర
ధ్యానస్థానమునయందు । నతి గౌరవము నొంది,
బాగారుపల్లకి । బహుమతిఁ గొని

కాకతీశ్వరుపీఁటఁ । గపుగౌరవము నొంది,
కాపురం బుండెను । స్కటకమందు

తే. ప్రబదికేఁ దొంబదివర్షము । లుభయనారి
ములు నెలంగఁగ శిష్యులు । పలుపు రేపుఁ
డన్ను సేవింప యాచకు । లతులఁ బసపె
చనియెఁ దైవా్య మెల్లరు । సన్నుతింప.

తే. వీనికిం గృష్ణశాస్త్రియు । విశ్వనాథ
శాస్త్రియును రామశాస్త్రి ల । క్ష్మణశాస్త్రి
యనెడునలువురు పుత్రులు । నెగడి రుర్వి
నాల్గుశాస్త్రంబు లసి జను । ల్నుతులు సలుప.

సీ. ఆకృష్ణశాస్త్రి శా । యన్నుడు బెట్టియై,
వేంకటకృష్ణాఖ్య । వెలయఁ గాంచె
విశ్వనాథము జగ । ద్విశ్రుతుండై,
వేంకటకృష్ణ నా । ఖ్యుఁ గనియె
శ్రీరామశాస్త్రి శా । స్త్రీపుత్రమానునూడి,
బ్రహ్మవిద్యాగ్య । ప్రతిభఁ గాంచె
లక్ష్మణశాస్త్రి శ్రీ । లక్ష్మీనాగ్రణిఁ గొల్చి,
పరమపదం బందెఁ । బాడితుఁ డయి

తే. అందు శ్రీరామశాస్త్రి దా । హనుమకొండ
నుండి పద్మాక్షి పత్యక్షు । మొదఁ గలిగి
నెలయు నెలయును సప్తాహ । ములు పొనర్చి
వేనవేల్విప్రులకు నన్న । పానము లిడె.

తే. కృష్ణశాస్త్రికి భార్యయై । కీర్తి గాంచి
మించుశాయమ్మ గుణముల । నెంచి పొగడ
ధరణితలమున నేరికిం । దరము గాదు
నలువ కైనను వేనోళ్ల । చిలువ కైన.

తే. శాయమకుఁ గృష్ణశాస్త్రికి । సత్కుమారుఁ
డైన వేంకటకృష్ణశా । స్త్ర్యాహ్వయుండు
శాస్త్రజన్యమహాజ్ఞాన । శాలి యనఁగ
జగతిఁ జెలఁగినకల్పవృ । క్షంబు గాఁగ.

క. అతనికిఁ బాపమ్మను సతి యందు కృష్ణమాచార్యుఁ డనఁగ వెంకటరామాఖ్యుల్ తమ్ములరాయన్
సితికంఠుఁడని నామేరున, సరిగురుకొనిసంతసిల్లి సర్వ । తాత్మజ వాటిలెన్.

క. దేవబ్రాహ్మణభక్తుని, గ్రామము సీతారామపురము పుణ్యశ్రీలన్
జీవనలిత తెరదానము, లేవేళ నియమముఁ జేయ । నెల్లరుఁ బొగడన్.

వ. ఆవేంకటకృష్ణశాస్త్రియును.

చ. చెరువు లొనర్చి యగ్రహారములు । చేర్చి నరాధిపులు ధీర సంతతుల్
పరువడి నాలుగు శేషులును । శాస్త్రులు సుగుణులు దక్షిణల్ దేవతా
వరభవసంభవులన్ సిరిమైఁ । బ్రాహ్మణపూజలు దేవపూజలున్
నిరతముఁ జేసె శేషగిరి । నెక్కొనఁ జేసె మహాంబరాలు వాగికిన్.

ఆ. కాశి కేగి యచట । ఘనుఁ డై సమయమునఁ
సతిథిపూజ చేసి । యతిఁడు వేయి
కొలఁది మొనఁగి తృప్తిఁ । గొనెను పుణ్యము
దాన మిడియె జనులు । దన్నుఁ బొగడ.

క. అలఘుఁడు వేంకటకృష్ణుఁడు, సలలితమునందు ... నవవిరాదిసమాం
దిలవిడిచి స్వర్గధామమును, ... విశ్రుతుఁ డగుచున్.

క. ఆవేంకటకృష్ణాఖ్యున, కవసుధాలయమునందు । సిద్ధఫలంబై
తా వేంకటనరసింహుఁడు, ... శేఖరుఁ డగుచున్.

తే. జననమును బొందె నీశ్వరా । బ్దాషాఢశుద్ధ
పంచమీభానువారము । నందు నాఁడు
సింహనాముఁ డిల్లింద నాఁ । జెలఁగుగ్రామ
పరమునం జతుర్వేదుల । వారియింట.

సీ. పదియాఱువర్షముల్ । పైఁ బడనంతకు వి,
ద్యాభ్యాస మొనరించి । యధికుఁ డగుచుఁ
బదియునేడవ యేఁట । జరిగి యుపనయన న్యాయ
వాదికడఁ బుసఁ । బ్రాభవఁ గాంచి
పంచాశ్రిదువర్షముల్ । పరఁగి తత్పదమున,
మించినవిత్తమా । ర్జించి మించి
సుకలుఁడై జగమందు । శోభించి యుండెను,
శ్లోకుఁడై కీర్తి [illegible] । [illegible] యగుచు

తే. సకల మర్యాదల గామాను । జనకముఁను
రామపట్టిలసంస్థాన । మునకు నాఁదు
బాదలునలువదిగ్రామముల్ । పొంది నొలె
నధికుఁ డగుచుఁ దా [illegible] । [illegible] యుంగెను.

ఉ. ఆతఁడు మాఁగిపేట నల । రాజశివాలయము మెప్పుఁ జేసి త
ద్వ్యాప్తికి ధాన్యతోబులను । స్వామిని [illegible] జగ[illegible]బు గా
నాపెతి [illegible] భవాంబుని మ । [illegible] బులన్
బ్రీతి నొసర్చిన [illegible] నియ । మించె [illegible] ను ఉత్సహింపఁగన్.

ఆ. మఱియు మాఁగిపేట । మాఁదుల [illegible]ను
బెల్లి [illegible] । గెల్లి [illegible]
సుతికి [illegible] । [illegible] నల్ల వేఁకట
కృష్ణశాస్త్రిసుతుఁడు । [illegible].

ఆ. రామసాగరంబు । నా మనోహర [illegible]
చెఱువు ప్రోద్వెనతఁడు । చెఱువు మీఱ
ధనము వెచ్చపెట్టి । పౌనగోమగ్రామము
నందు నెల్లవారి । కెనుపుఁ గనఁగ.

సీ. భద్రాచలమునందుఁ । బరఁగుఁ బాయుడిసంట,
వేంకటరమణాఖ్య । విప్రవర్యుఁ

దూర్వసేతస్కుఁ డై యుండియుఁ దనకు వ్ర,
దత్తోంబునన్ వృత్తి దారసింహ
నమ్మహాత్మునకు తన సైనసూత్రముఁ బ్రోవఁ,
దగువాఁ డెవఁ డని తగ నెఱింగి
హనుమకొండపురంబు నగరు వేంకటకృష్ణ,
నరసింహనాములకు పరఁగునటుచు

తే. మనమునఁ దెంచి మరణశా సనము వ్రాసి
దైవసంకల్ప మిది యని దాసవిభుఁడ
చేతివ్రాలు వేసి తనసుతు మూగెని కిడి
పరమపద మందె రమణయ్య బ్రహ్మచారి.

శా. ఆవార్తన్ విని తూనిత్తుదరిసు శ్రీరామభక్తాగ్రణుఁ డ
ద్భావం బేర్పడఁ దత్పదంబులకుఁ జేతోబలముఁ జూచి తా
నే వాసిం దగ నాయ్య వేలునుఁ దాఁ నేర్చి నాదాయమున్
రావింపందగుఁ గోసహనన్ సౌఖ్యమున్ బ్రోవఁగన్.

తే. కాళయు నన్నగరిలో కొనుగు నాఁ
డయిదువేలిచ్చి బ్రాహ్మణులకు తనదు
పద్మనాభునకు బ్రహ్మర్షి కనుగొని
చేతఁ జయునంబు నయినఁ జె నుడుమిడా.

సీ. సత్రంబులన్ నవ రాత్రములు నొదా,
నవరాత్రముల దేవిఁ దవిలి కొలుచు
స్నానసంధ్యాద్యన నానందంబు లొప్పనౌ,
వానిశోభఁ బుట్టిన సంతోషంబు గాను
భక్తి రామాయణ పారాయణం బెప్పు,
డారామభక్తునై కైన విద్య
మాతాపితృభక్తి మానకుండ బుద్ధి,
యాతని కగ్గలిచెట్టి నట్టిద యగుఁ

తే. చెక్కు బ్రహ్మప్రతిష్ఠలు । పేర్మిఁ జేసి
కోటలును నూతులును చెక్కు । చోటులందు
నిలిపి నిలుపుచు నుండెడి నా । నిర్మలాయశుఁ
డగుచు వరలక్ష్మీనందనుం । డనుదినంబు.

శా. కాశీక్షేత్రమునుండి లింగములను దే । వ్వ... తెచ్చి భద్రాచలా
ధీశుం గొల్చుచు సత్రదేశమునఁ దా । నే నైపథినా ...
గా శర్వుల్ సకలేశ్వరుల్ సకలుల్ । నిత్యమున్ నిత్యా బ్రతి
ష్ఠాశాస్త్రంబున నిల్పి కొల్చె ... । ప్రాతంబు ... తాత్మజుల్.

తే. అంబ మధురమాంబ । యనుభాగ్య లిద్దరు
నిగరసేవ ...కు । నెరపుచుండఁ
బరఁగుతుంగతుర్తి । నరసింహరామయుఁ డింక
పలరుఁ గాక వసుధ । నధికుఁ డగుచు.

వ. అట్టి శ్రీతుంగతుర్తి నరసింహరామయ... కవిప్రియ... నాశీర్వదించి శ్రీభద్రాచలరామచంద్రానుగ్రహంబున నాయొనర్పం బూనిన శ్రీభద్రాచలరామచరిత్రం బను మహాప్రబంధంబునకుఁ గథావిధానం బెట్టి దనిన.

—§ రామకథాప్రారంభము. §—

శా. శ్రీమన్నైమిశనామకాననమునం । జెన్నారు ముక్తీశ్వరుల్
ప్రేమన్ సూతుని నెసమేతుని జగ । ద్విఖ్యాతునిం జూచి యో
భూమిన్ భద్రగిరీంద్రమందు రఘురా । ముం డొప్పి భక్తాళికిన్
క్షేమం బిచ్చుచు నుండెఁ ... రీతి సం । క్షేపంబుగాఁ జెప్పుమా.

వ. అనిన సక్కథకుం డిట్లని చెప్పం దొడంగె.

మ. సరయూతీరమునందుఁ గోసలమునా । సాంగోపసాంగ ... గూర్చుచున్
బొంగుచున్ దేశము పెద్దదై ... । ... బున నిండి యం
దిరవొందున్ నగరం బయోధ్య యన నం । దే లోకవిఖ్యాత మై
నరయున్ మానవనాథుఁ డైనమనువే । నిర్మించె మున్ దానినిన్.

వ. ఏతాదృశప్రమాణాభావమహిమాతిశయాలంబై భూపాలంబుల వి
ఖ్యాతిం గాంచినసాకేతంబున కధినేతలై యిక్ష్వాకువంశసంభూతులై
వైవస్వతుండు, ఇక్ష్వాకుండు, పృథువు, మరుత్తు, సంబరణుండు, కకు
త్స్థుండు, పృథువు, యువనాశ్వుండు, మాంధాత, పురుకుత్సుండు,
ననరణ్యుండు, హరిశ్చంద్రుండు, సగరుండు, అంశుమంతుండు, దిలీ
పుడు, భగీరథుండు, [illegible]. [illegible] [illegible]డు, [illegible]నగురాజ
న్యులనన్యసాధారణవైభవంబున భూమిని పాలించి వసుధాధిపతులు చక్రవర్తు
లైరి వారల యనంతరంబున త్రేతాయుగాంతంబున [illegible].

చ. దశరథుఁ డంత రాజులకు । ద[illegible]మూర్తి [illegible]
బరు[illegible] కాముఁడు స । [illegible]సుప్రశస్తసు
గ్వ్ర[illegible] । వేస్తుతసా[illegible]పదాబ్జ[illegible]
దశరథనామ[illegible] వసు । ధ న్య[illegible]రాముఁడై.

క. ఆయోధ్యయ క[illegible] । [illegible]యుజసముద్రహనాస్త్రు । కౌసల్యసతీ
గేయులు కౌసల్యయుఁ గైకయు సుమిత్రయుననఁగ । గృహిణులు పొగడన్

చ. అతులితసుప్రభావము మ । హాత్మ్యముఁ గల్గియు ధర్మవేత్త యా
నతఁడు కులంబు వృద్ధికిగు । [illegible] కుమారులు లేమి వారికై
కుతిలపడన్ వసిష్ఠముని । [illegible]లె ద్వ[illegible] [illegible] చెప్పె డెం
చితగతి జన్మముం దొరకెఁగ । చేసిరి [illegible]ని [illegible].

ఆ. అంత మంత్రిసృష్టి । [illegible]బునఁ
దగిలి తేజఁ గలిగ । దశరథుండు
పుత్రకారణమునఁ । బుత్రకామేష్టినిఁ
జేసి వేల్చె నగ్నిఁ । జెన్నుమీఱ.

మ. అప్పుడు [illegible] యజ్ఞహుతాగ్నిపలసన్ । [illegible]భాగ్యంబులన్
స్ఫుటతేజంబున గల్గి [illegible] మహా । దుర్భాగ్యంబు [illegible] య
చ్చట [illegible] గని [illegible] బడి మహీ । [illegible] దీనిఁ గైకొమ్ము సం
కటముల్ వాసి ప్ర[illegible] బలుకు వేడ్కన్ గూర్చు నీ కెంతయున్.

వ. అని యొసఁగుటయును.

సీ. అపుడు మహీనాథుఁ డమృతోపమానంబు,
పుత్రప్రదంబు ప విత్ర మైన
పాయసంబును సగఁ బాలు కౌసల్యరాణి,
కొసఁగె నానంద మొదవ
పాయసములోని సగము నలిపి దా సుమిత్ర,
కిచ్చె సగాంశంబు హెచ్చి కొనఁగఁ
గడపటి [illegible] కైకేయి మిగిలిన సగము,
బనిచి సుమిత్రకు మరల నొసఁగె

తే. నిట్లు పాయసంబు సేవించి మువ్వు రా
రాజును ప్రేమాన [illegible] నాదరంబు
మనుప్రమోదంబు బడసి [illegible] న్మాన[illegible]
యారా రాత్రి [illegible] మునిచె నపుడు.

తే. [illegible] నియమముల నరాలి నోద
[illegible] మేను [illegible]
గములు [illegible] [illegible]
యాంచు సుఖముగాఁ [illegible] యమ్మగోల.

వ. అ[illegible] రాజు [illegible] లోకవిద్రావణు [illegible] గుణమునిఁగిలె వాని
వృత్తాంత [illegible] దనిన.

—§ రావణ చరిత్రము §—

తే. [illegible] విమానసు పుత్రుఁడై యలరు[illegible]
[illegible] వనకు విశ్వవసుఁడు [illegible] లగ జనించె
[illegible] పుత్రు[illegible] టయు రాక యనఁగ మాలి
ని యన మూఁడుర నెలఁతల నెమ్మిఁ బడసె.

సీ. [illegible] బుత్రపౌత్రకోటి [illegible] నవతరించిరి సుతల్,
కిడిమి రావణకుంభ కర్ణు లనఁగ

రాకకుం బుట్టిరి । తేకువ ఖరుఁడును,
కొడుకు శూర్పణఖయనఁ । గూఁతు రొకట
మాలిని కుదయించె । శీల విభీషణా,
ఖ్యాకుఁడు సుతుఁడు లో । కైకనుతుఁడు
వా రిలోన నగ్రజుఁ । డై రావణుఁడు మహా
సత్వపరాక్రమ । శాలి యయ్యెఁ

తే. కుంభకర్ణుఁడు మత్తుఁడు । క్రూరచిత్తుఁ
డుగ్రుఁ డాలంబునఁ ఖరుఁ । డుగ్రమూర్తి
బ్రహ్మవిద్వేషి ఖలుఁడు శూ । ర్పణఖ దుష్ట
మతి విభీషణుఁ డుత్తమ । మానసుఁడు.

సీ. పంక్తికంఠుఁడు బ్రహ్మ । వలన వరము లంది,
నిర్వ్యాంధకారంబు । గప్పి కొనఁగ
ధనదుమీఁదికి దాడి । చని వాని నోడించి,
లంక వెడలఁ గొట్టి । శంక విడిచి
పుష్పకాఖ్యానై । పోవ్రయుక్తి స్వైరు,
వెనుకన్న పుష్పకం । బును హరించి
యతుల దానవ సామ్యుఁ । డై రాక్షసేంద్ర,
పాత్రుఁడై పొందెఁ । బ్రజ్ఞకలిమి

తే. వైశ్రవణుఁ డట్లు నిగ్రహఁ । బడియుఁ గినుక
దశవదను గాంచి గురుని నఁ । దవిలి యు...
నర్చిరీతి గాఫున న్వమా । సంగ సేయుఁ
గాక ని న్నోర్చువాని నెఁ । గాంచ మనల.

వ. అని శపించి యక్షరాక్షససహితవృత్తుండై గంధమాదనంబునకుం జనియె నంత రావణుండును,

శా. శంకాతంకవిహీనుఁడై ప్రబలి ర । క్షస్సైన్యముల్ గొల్వ నా
లంకారాజ్యమునందుఁ బొందుపడి లీ । లావిభ్రమం బేర్పడన్

జంకక గొంకు నెఱుంగ కెల్లకడలఁ | శౌర్యంబునన్ మెట్టుచున్
లెంక ల్గా గాని దేవదానవుల నే | లెన్ దుస్సహప్రక్రియన్.

ఆ. వ్యోమచారి యగుచుఁ | గామరూపంబున
నెల్లవారిసిరుల | నెగిచి దోఁచి
ప్రబలి లోకములను | రవణింపఁ జేయుట
రావణుం డనంగఁ | గ్రాలె నతఁడు.

వ. ఇట్లు దశగ్రీవుండు దేవదానవాద్యఖిలలోకభయంకరుండై గాడు మిగిలి యుండె నయ్యవసరంబున దేవర్షులు, బ్రహ్మర్షులు, సిద్ధులు, సాధ్యులు, నింద్రాదిబృందారకబృందంబులుం గూడి హవ్యవాహనుం బురస్కరించుకొని వైకుంఠంబునకుఁ జని రదియును.

—§ విష్ణులోక వర్ణనము §—

మ. హరిసేవార్థసమాగతాజముఖదే | వానీకసంభారసం
భరితంబై హరిచందనాద్యుపవన | వ్రాతావృతంబై సుధా
పరిశుద్ధోన్నతసౌధచంద్రనిలయ | ప్రాంచత్ప్రభాకీర్ణమై
సిరితో నొప్పి వికుంఠ మొప్పుఁ గలనా | శ్రీవార్ధిచంద్రంబునన్.

ఉ. అందఱు నూర్ధ్వపుండ్రధరు | లందఱు చామనచాయమేనివా
రందఱు శంఖచక్రధరు | లందఱు పన్నగవైరి నెక్కువా
రందఱు నల్లఁ గన్నదొర | లందఱు నాలుగుచేతు లున్నవా
రందఱు సర్వలోకపతు | లందఱు వైష్ణవమూర్తు లప్పురిన్.

శా. ఏతాదృగ్విధభాగ్యవైభవములన్ | వీక్షింపఁగా నొప్పి వి
ఖ్యాతిం గాంచినదానిఁ గాంచి మదిలోఁ | గౌతూహలం బంది య
ప్పూతాత్ముల్ కడుభక్తి మ్రొక్కుచును ద | ప్పూవసౌధమధ్యంబునన్
జేతఃప్రీతి ఘటించువిష్ణునగరి | న్వీక్షించి రక్షీద్వయిన్.

క. వరహారమధ్యమందుం, దరళమువలెస్వప్రకాశ | తంద్రిజగంబుల్
పరఁగించుచు నధికయశో, భరితంబై వెలుఁగుచుండె | బ్రాసాదమటన్,

వ. ఇట్లు మహావైభవంబునం బొదలు వైకుంఠప్రాసాదరాజంబు లోచన
గోచరం బగుటయు వారు మహదానందకందళితహృదయారవిందులై
ద్వారపాలకులవలనం దమరాక యెఱింగించి లోనికిం జని వైకుంఠ
పీఠంబుం గాంచి సేవించి శరణంబు వేఁడి యప్పు డచ్చిదేవుం డాదేవ
దేవునిం గాంచి నమస్కరించి యిట్లనియె.

మ. [illegible] యోజనగంధి సూనుమొయిలు [illegible] । రాకారుండై రాక్షస
ప్రవరుం డీ దనుజేంద్రసత్యయుం [illegible] । [illegible] కూడి నేఁ
ను నరత్వా [illegible] రాజసుం [illegible] । [illegible] సూర్యోగాంజూచ్చి సీ
భువనంబుల్ పదునాలుగుం జీయుచో । ఘనదిక్కు మొక్కుమ్రొక్కెడిన్.

శా. పాలన్ ముంచిన నీట ముంచినను దే । వా! నీవె మాదిక్కు నీ
పాలం జేరితి మొక్కు మాచెడు [illegible] । భారంబు నీమీందనే
పోలన్ వైచితి మాకు [illegible] । మ్రొక్కు [illegible] నీ
వేళన్ నాద్రవిడ [illegible] । [illegible] చితి [illegible] వే.

వ. అనిన నారాయణుండు వారిం జూచి నేను రాముఁడనై కౌసల్య
యందును సుమిత్రయందు [illegible] నను [illegible] రంద
[illegible] లక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నులు సుమిత్రయందును [illegible]
పుత్రులై లోకంబులకుం [illegible] రావణాదులను [illegible]
[illegible] వానరకోటులు [illegible] యని
చెప్పి వారి ననిపి పుచ్చె సత్యసంకల్పుం [illegible] యుం
దాను దశరథుని ననుసరించుటకు [illegible] ముకుందుండు సత్యలోకం
బునం బ్రహ్మదివ్య పురం [illegible] బిలిచె.

—§ [illegible] వేదవతీ [illegible] §—

క. అల్లుడికి [illegible] లోకము, [illegible] చెప్పుదన్ [illegible] । పతి ఘోరతనుం
దాల్చాడునో కనుంగొనుచు [illegible] । [illegible] ముగాంగన్.

ఉ. రావణుఁ డ్రుష్టి కాలమున । రాజసు [illegible] సేయు నాఁ
డై వసుధాస్థలంబున సు । మాపచయం బొనరించువేళ [illegible]

[illegible]నసజాక్షి మేల్పసిడి [illegible] బ్రతినచ్చెను మేనికాంతి నల
క్రేవలఁ గ్రమ్మ [illegible] గన వచ్చెను బాలలోపలన్.

క. వేదవతియు ననామము, [illegible] దేవతాదికన్యక [illegible] మాయఁగఁ బల్కన్
శ్రీదేవి [illegible], [illegible] సవలఁ బోనం బోవన్.

తే. [illegible] గని వి[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] మిన్న
నేలపైఁ [illegible] దీసిన నేను [illegible]
పె[illegible] [illegible] మిా[illegible].

వ. దానికి [illegible] [illegible] కాళరాత్రి దీని [illegible] బని రాన [illegible] నంగీక [illegible] దాని [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] క్రమక్రమం బున [illegible] మిథలాపురంబునకుం [illegible] పుత్రకామేష్టి [illegible] నోచి పు[illegible] నాగలిం గట్టి దున్నించుచుండె [illegible] నా [illegible] నకుం దగు లుకొనిన దాని [illegible] దివ్యమంగళవిగ్రహం బగుమాని దేవతా [illegible] జనకుఁ [illegible]నందించుచు నయ్యింతిం దననందినిగా స్వీకరించి పెంచుచుండె నంత నక్కడ సాకేతనగరంబున.

— శ్రీ రామాదుల జననము. —

సీ. త[illegible]బునఁ [illegible]సమాసముల్,
చనినమీఁదట [illegible]
ధవళపక్షంబునఁ [illegible],
భానువారంబునఁ బట్టపగట

స్వర్ణవనజాక్షి మేల్పసిడి । నప్రతినచ్చును మేని కాంతి నల్
క్రేవలఁ గ్రమ్మ బాలికిన । జెగ గన నచ్చెను బూలలోఁ బలన్.

క. వేదవతియను మనామము, గాదేవతదిక్కులెల్ల । మ్రోయఁగఁ బల్కన్
శ్రీదేవి యగుము సీతా, భూదేవత యమ్మె నవలఁ । బోవం బోవన్.

తే. దానిఁ గని విస్మయము గాంచి । క్షత్త్రవిభుఁడు
గ్రుచ్చి కౌఁగిటఁ జేర్చి యంత । కొమరితేఁ మిన్న
నేలపైఁ బుట్టు దీనిని । నేను గాంచి
పెన్చియాడెద నని పల్కెఁ । గౌతుకమున.

వ. దానికిఁ బ్రహస్తాదిమంత్రిసత్తములు బాలిక యిది కాళరాత్రి దీని నీలంకాపురంబున నుండి వెడలించుట కర్తవ్యం బని రావణు నంగీకరింపఁ జేసి యొక్క మంజుసమునఁ బెట్టి దాని సముద్రంబునఁ బాఱ విడిచి రమ్మంజూషయు నమ్మకరాలయు నుండి బయట క్రమక్రమంబున భూగర్భంబున నొచ్చి తొన్నాళ్లకు మిథిలాపురంబునకుం జేరవచ్చె నప్పుడు మిథిలాపురీశ్వరుండగు జనకుండు పుత్త్రకామేష్టిఁ జేయ నెంచి పురపరిసరంబున యజ్ఞార్థప్రదేశంబు నాగలిం గట్టి దున్నించుచుండె నప్పుడు మంజూషిక నాగేటికఱ్ఱునకుం దగులుకొనినం దానిఁ దెఱచి చూచునంత నందు దివ్యమంగళవిగ్రహం బగుమహాలక్ష్మీదేవత కన్యకాకృతిం బొడసూపిన జనకుఁ డానందించుచు నయ్యిందిరం దననందినిగా స్వీకరించి పెంచుచుండె నంత నక్కడ సాకేతనగరంబున.

శ్రీరామాదుల జననము.

సీ. తదనంతరంబునఁ । బదిరెండుమాసముల్,
చనినమీఁదట నైన । చైత్రమునను
ధవళపక్షంబునఁ । దనరునవమిదినాన్,
భానువారంబునఁ । బట్టపగటు

నదితిదైవత్య మై । యలరుబుత్తిమునందు,
గ్రహపంచకం బుచ్చ । గతుల మెలఁగ
గురుఁడు చంద్రునితోడఁ । గూడి పొల్పొందంగ,
లలి నొప్పుకర్కట । లగ్నమందుఁ

తే. గనియెఁ గౌసల్య పుత్త్రు నై । క్ష్వాకవర్ధ
నుని జగన్నాథు సర్వస । న్నుతసులకు
గాంచితుని సర్వలోకవం । ద్యాంఘ్రియుగళుఁ
గమలనాభునియర్థభా । గముసఁ జేసి.

తే. కలిగెఁ బుష్యర్క్ష మీనల । గ్నంబునందు
ఘనుఁడు భరతుఁడు కైకేయి । కసఘుఁ డవల
నొంట రవి చేరనాశ్లేష । బునందుఁ
గనియె లక్ష్మణశత్రుఘ్ను । లను సుమిత్ర.

చ. నలువురు రాజపుత్త్రు లటు । నన్యరుదిం బ్రభవింపఁగా జనా
కుల మగునయ్యయోధ్యఁ గని । నోరికి సీరిక లెత్త నుత్సవం
బులు విలసిల్లె నప్పుడియుఁ । బ్రాహ్మలు వోయినయంత నవ్వసి
ష్ఠులు పరమప్రియంబునను । శోభిలఁ జేసిరి నామకర్మముల్.

వ. ఆరాజపుత్త్రులు దినదినప్రవర్ధమానులై చౌలోపనయనాదిసంస్కా
రంబులం దనరి.

తే. వైదికాచారనిరతులై । వేదమందు
వరధనుర్వేదమందును । బండితు లయి
తల్లిదండ్రులశుశ్రూషఁ । దగిలి చేయు
చును దలిర్చిరి జగ మెల్ల । వినుతిఁ జేయ.

—శ్రీ రామ లక్ష్మణులు కౌశికుని వెంట నరుగుట. శ్రీ—

సీ. అప్పుడు మహాతేజుఁ । డైన విశ్వామిత్రుఁ,
డరుదెంచె నచటికి । భ్యాగతుఁ డయి

దశరథుఁడును వాని దవ్వదవ్వులఁ గని,
ఎదురేగి తోడ్తెచ్చి ముదముతోడ
నర్ఘ్యపాద్యాదుల నర్చించి నాజన్మ,
మిపుడు సఫలమయ్యె నేను సుకృతి
నేకారణం బగు నిటకు మీరాకను,
వచియించి నను గ్రోవ వలయు మీరె

ఆ. మాకు గురైన మరయ లోకైకనుత ధన
దీప్సితం బొసంగి దేవ నొసర్చ
నున్నవాఁడ ననిన నుర్వీశ్వరుని గాంచి
కౌశికుండు వలికెఁ గౌతుకమున.

క. జన్నంబాకృతముసేయఁగ, నున్నంతలనవచ్చి దైత్యు లుద్వృత్తిమెయిన్
నన్నడఁచి పుత్రు రంధుల, కున్నీనానమున్ బంపుఁ గొనవత్తు నిటన్.

సీ. అనుచుఁ గౌశికుఁ డడ్గ రాననాంబుజుఁ వేఁడి,
తన్మానసుమది సుతుల రాగ
లక్ష్మణులం గొని లలిఁ జను చక్కము,
ధ్యమున మహావిద్య లన్నియుఁ గృప
నుపదేశ మొనరించె నొగి రాముఁ డప్పుడు,
కంఠముఁ జని తాల కనువధించి
మఱి సుబాహుని ద్రుంచి మారీచుఁ ద్రోలి ని,
రంతరాయమ్ముగ యజ్ఞ మరసి

తే. సానుజుఁడై రాముఁ డంత న మార్గమునఁ బోట
మిథిల కరుదెంచుచును దారి మిసిమిఁ దొరఁగి
గండశిల యయి పడి యున్న గౌతమసతి
రమణిఁగాఁ జేసె నిజపాద రజమువలన.

వ. అయ్యవసరంబున విశ్వామిత్రుండు దశరథపుత్రుం గాంచి యిట్లనియె.

చ. జనవర ! యింత దూరమున । సర్వజగజ్జనవర్ణనీయ మై
చను మిథిలాపురం బచట । సన్మునిసంఘసమంచితాత్ముఁడై
జనకుఁడు నాఁగ నొక్కఁ డతఁడు । సన్మునిబోధితుఁడై సనం బొకం
డొనరుప నెంచి క్షేత్రతలము । నొయ్యన దున్నుచునుండె నాఁగటన్.

—ఽ సీతాభివర్ణనము. ఽ—

తే. దున్నుచున్నప్పు నాగేటి । తుదను గన్నె
మిన్న యొక్కతె పొడమె నా । మెను దనూజ
గా గ్రహించెను జనకుఁ డ । క్కమలపాణి
కిపు స్వయంవర మిప్పుడు । దనరు చుండె.

క. పెట్టనితొడవై జవ్వన, మట్టు శరీరంబునందు । నలుముకొనం గా
నట్టిపసమెఱుఁగు దేఱఁగన, విట్టియెడం జెలియదోఁచు । నెల్లరకరయన్.

సీ. ఇందుబింబమునందుఁ । గందు చేసినరట్టు,
మించుటద్దముల మా । యించు తప్పు
బంగరుసకుఁ దావి । పరఁగింపనిలోటుత,
కెంపున మధురిమంబు । గెంపువెలితి
జక్కవకవ విప్ప । నెక్కొనునేరంబు,
గలువలసిళ్ళలోఁ । గలుపుటవ్వ
పూపుదండల వాఁడి । పోఁడేయు లోపంబు,
చివ్వరుల ముదిరించుఁ । జిన్నతనము

తే. కడఁగి పోఁగొట్టుకొనఁ బోలుఁ । గంజభవుఁడు
దాని మోమును జెక్కిళ్లఁ । దనరుమేను
మోవి చన్గవ కన్గవ । పొసఁగుఁగరము
లును బదంబులు రచియించి । వనధికాంచి.

క. పున్నమచందురుఁ డెగు నా, కన్నియ నెమ్మోము బొట్టు । కందగునగవన్
వెన్నెలలు గయు నెల్లర, కన్నుంగలువలను విచ్చి । కడుసిరి నలరున్.

తే. జానుగుల శ్రీ పీఠుండుల । దా నడుమున
శా నుదుట గ్రార పాక్కిటి । లోన బొట్టు
ఘ్రాణమున నొత్తు కేల దీ । ర్ఘంబు దోఁప
రమణి బుధు లెంతు రక్షర । బ్రహ్మ మనుచు.

తే. నడుము మాయ కేదారము । నాభి కుచయు
గంబు శ్రీగిరి కూర్మము । కాళ్లమీఁదు
మోవి మధురాంక మని కాంచి । పువ్వుఁబోఁడిఁ
దైర్థికులు తలంచెదరు క్షే । త్రచయ మనుచు.

క. గిల్లినఁ బాల్గారెడుమే, న్పల్లవములతీరుఁ గేరు । పదములు గలయా
హల్లకపాణిఁ బొగడ వా,గ్వల్లభునకు నైనఁ దరము । గామి నిజంబే.

క. మన మందుఁ బోతిమే చియు,వనజానన నిన్నుఁ జూచి । వరియించుననన్
విని రామచంద్రుఁ డట్లగు,నని కౌశికు వెంట నంటి । యరిగె మిథిలకున్.

ఉ. పంకజనాభుఁ డంతఁ దన । పత్తనముం గన గా విదేహరా
జంకిలి లేక పూజ లిడ । నందు వసించియు సీత పెండ్లికై
యుంకువ నైనయీశ్వరను । హరోగ్రధనుస్సును వేగ రెత్తరా
కంకెకు నైనదానిఁ గను । నంతటిఁ గో విటిచెన్ సభాస్థలిన్.

—॥ సీతా కళ్యాణము. ॥—

శా. రారాజుల్ వినుతించుచుండ శుభ । తూర్యంబు ల్సెలంగన్ విదే
హారాధ్యేశుఁడు కాళ్లలం గడిగి క । న్యాదానముం జేయఁగా
శ్రీరాముండు పరిగ్రహించి శుభదృ । ష్టిం బెండ్లియాడె న్నరా
కారోపేత మహోర్విజాత సుగుణో । ఘుస్స్మిత సీతం దగన్.

వ. అహల్యానందనుం డగు శతానందుండు దనకుఁ బురోహితుండై
యుండ జనకుం డంతకు మున్న నిజసమాహ్వానంబున వచ్చియున్న
భరతలక్ష్మణశత్రుఘ్నులకు భ్రాతృపుత్రిక లగు మాండవి,యూర్మిళ.
శ్రుతకీర్తియను కన్యల నిచ్చి వివాహంబు గావించి సపుత్రకుం డగు

పంక్తిరథుఁడు పంపిపుచ్చుటయు నతండును సకలపరివారపరివృతుండై మహోత్సాహంబున నయోధ్యకుం జని.

సీ. పదపడి సామ్రాజ్య । పట్టంబు నక్కయుఁ,
దగురామునకుఁ గట్ట । నవనినేత
దలఁపోయుటయుఁ గాంచి । కలితకైక మంథరా,
బుద్ధిఁ గైకేయి దు । ర్బుద్ధి దలంచి
తనవరద్వయము రా । మునివనవాసంబు,
భరతుఁడు ధరయేలు । బౌరయుఁ గాఁగ
నడిగిన నొడయుండు । నుపగతము గామి
నడలు చూపంగ రాముఁ । డది యెఱింగి

—♦ శ్రీరాముని వనవాసము. ♦—

తే. తాపసాకృతిఁ దాల్చి సౌ । దరుఁడు సతియుఁ
దోడ రా రాజ్యసౌఖ్యముల్ । ద్రోచి వైచి
కానకుఁ బ్రజలు దిగులంగొనఁగ । గదలి పోయె
లీలఁ బితృవాక్యపాలనా । శీలుఁ డగుచు.

క. పదునాల్గేండ్లు వనంబున
పదముల విహరింపఁ బ్రతిన । బట్టినరాముం
డదె యిదె యనుచును మోదముగా
నది దాఁటెఁ గుహుఁ డెదుర పడిన । నడపంగ భక్తిన్.

వ. అనంతరంబ దశరథుండును బుత్రవియోగదుఃఖంబునం దురపిల్లి కాలధర్మంబు నొందె నంత నది విని మాతులనగరంబునుండి భరతుం డయోధ్య కరుదెంచి పితృకార్యంబు నిర్వర్తించి దుఃఖించుచుఁ గన్నతల్లిం జూచి కటకటంబడి యిట్లనియె.

చ. అకట ధనాశఁ జేసి యిటు । లారడిగా హృదయేశుఁ జేసి మా
మక మగువారి మొల్లఁ బడు । మార్గమునం బడఁద్రోసి నాదుమ
స్తకమునయం దకీర్తి నిల । నల్పి నృశంసము లాచరించితే
సుకృతవిహీనురాల ! యెది । చూచెదు నీదగుఁగోర్కి చూడుమా.

వ. అని పెద్దయుంబ్రొద్దు పలవించి భరతుం డెల్లవారికడం దనసుచారి
త్రంబు వెల్లడించి యపుడు రామానయకాంక్షం జేసి వసిష్ఠవామ
దేవాదులం గూడి పౌరజానపదు లెల్లరుం దమ్మునంటినడువ శత్రు
ఘ్నసహితుండై తల్లులం బురస్కరించుకొని చిత్రకూటాచలంబు
నకుం జని రామచంద్రుం గాంచి యనేకవిధంబులం బ్రార్థించిన
నతండును బితృవాక్యపాలనాయత్తచిత్తుండై రాజ్యపాలనమ్మున
కొడంబడక ప్రతికూలోత్తరం బిడిన భరతుం డతనిచేం బ్రత్యాఖ్యా
తుండై వానిపాదుకలం గొని నందిగ్రామంబునకుం జని పూజించుచు
రాజ్యభారం బంతయు పాదుకలపయి నిడి ప్రజాపాలనంబు గావించు
చుండె నిట రామచంద్రుండును దా నట యున్నం బౌరజానపదులు
మగుడ మగిడింప వత్తురని కొండొకకసంకించి చిత్రకూటంబు వాసి
దాని కాగ్నేయదిగ్భాగంబున నున్న యత్రిమున్యాశ్రమంబునకు ముని
గణసమేతుండై చనియె నప్పుడు దొడ్డమునిచంద్రుండు రామ
చంద్రునిం జూచి యిట్లనియె.

—* అనసూయాత్రిప్రభావము. *—

ఉ. అత్రి యనంగం బేర్వడిన । యట్టిమహామునిం వేసవేల్ సమల్
ధాత్రిం దపం బొనర్చి విధి । ధ్రువకరాభినుతప్రచారుండై
పాత్రతం గాంచె నాతండు త । పస్విజనంబుల కెల్ల మేటి లో
కత్రితయంబునందు నఘి । కప్రభ నందినవాండు చూడంగన్.

క. అతనికి జాయామణియై, క్షితిపైననసూయయనెడు । చెల్వచెలంగున్
సతులకు మేల్బంతి మహా, వ్రతనిష్ఠ జీవితంబు । వఱలంగం జేయున్.

సీ. పదియు నాలుగువేల । వర్షము లనసూయ,
మనువ్రతం బొనరించి । కొంసయెం జేరు
పదివర్షములు చినుకు । పడకున్నం బ్రజలను,
బ్రదికించె నదులను । బరంగం జేసి
బర్హిర్ముఖులు వేడం । బదిరాత్రు లొకరాత్రి,
గా నొనర్చెం బ్రభావ । కలిత యగుచు

ముగురమ్మలకు వండ । బొసఁగనియుక్కుతు,
స్కల నండి పెట్టెను । నారదునకు
తే. మోస మొనరింపవచ్చిన । ముగురు వేలు
పులను బసుతలుగాఁ జేసి । పుత్రులనుచుఁ
బెంచెఁ దనయింటఁ జనుఁబాలు । వేడ్క నొసఁగి
యమ్మహాతపస్విని యగు । నత్రిపత్ని.
క. ఇది యయ్యనసూయాభావన,
మదియాశ్రమమందు నత్రి । యనసూయయునుం
బొదలుదురు నీవు వారల
పదములు సేవింపఁ జనుము । భక్తి దలిర్పన్.
వ. అనిన నాగాత మని రామదేవుండు సీతాలక్ష్మణసమేతుండై చని యత్రిమహామునికి ననసూయకును నమస్కరించుటయు వా రాశీర్వదించి పూజించి రంత ననసూయ సుగుణగణసము పేతి యగుసీత నాదరించి నీకు నే నిచ్చె వరం బొసంగెద నని సర్వమంగళాస్పద మగు కుంకుమంబును గొన్నియాభరణంబులు నొసంగి యివి యెప్పుడు నీకు శుభంబు లొసంగుచుండు ననిన జానకి వానిం గైకొని యె నత్రియు నారాత్రి వారిం దనయింటఁ బెట్టుకొని మరునాఁ డరుణోదయంబున ధర్మభృతుండు లోనగుకొందఱు మునుల జత యిచ్చి యంపిపుచ్చుటయు వారును వారి వీడ్కొని తాపసశరణ్యం బగుదండకారణ్యంబు సొచ్చి యచ్చట మునులకు రక్షభయంబు వుచ్చి పోవుచుండ విరాధుం డనురాక్షసుండు ఘోరాకారంబునం బొడసూపి జానకిం బట్టి చంకం బెట్టుకొని పోవుచుండఁ గని రామలక్ష్మణులు రక్షోనాథు నక్షీణజవంబునఁ జావనేయుటయు వాఁడు నుం జచ్చుచు జానకిం బెట్టి వానె నెఱింగి నేను తుంబురుం డను గంధర్వుండను రంభానిమిత్తంబున ధనదుండు నన్నిట్లు శపించె

నాకు మీవలన శాపమోక్షం బయ్యె నిపుడ గంధర్వుండ నై మదీయలోకంబునకుం బోయెద మీ రిటకు సార్ధయోజనమునం దక్షిణ దిగ్భాగంబున నున్న శరభంగునాశ్రమంబునకుం బొండు వాఁడు మిమ్ము నాదరించు నని ప్రాణంబులు విడిచి గంధర్వుండై రామలక్ష్మణుల కభివందనం బాచరించి చనియె నంత వారు నతండు చెప్పిన చొప్పున శరభంగునాశ్రమంబునకుం జని రతండు వారిం గని పూజించి యుచితసత్కారంబుల నాదరించి తా నగ్నిప్రవేశంబు చేసి తన్మార్గంబున నుత్తమలోకంబులకు సిద్ధమించె. దాశరథు లనంతరంబ పంచాప్సరస్సరంబుమీఁదుగా సుతీక్ష్ణాశ్రమంబునకుం బోయిన నతండు వారిం గ్రుచ్చి యెత్తి కౌఁగిలించుకొని తమయింట విందులుగా నిల్పుకొనియె నప్పు డెల్లకడల నున్నమౌనివర్యు లట కరుదెంచి వారివారియాశ్రమంబులకు విచ్చేయు మని విన్నవించుటయు వారును వారివారియుండ్లకుం జని యొక్కొక్కదినం బుండి తత్తద్దేశంబులం గలదైత్యులం దునిమి మునులకానందం బాపాదించి మరల సుతీక్ష్ణాశ్రమంబునకుం జని కొన్నివారంబు లుండి యగస్త్యాశ్రమంబునకుం బోవువాఁడై విన్నవించిన రామునకు సుతీక్ష్ణుం డిట్లనియె.

—♦ అగస్త్యాశ్రమము. ♦—

సీ. కాలకేయసవాత ॥ కవచులకై సాగ,
రము లెల్ల నాపోశ ॥ నముగఁ బట్టె
మేరుపుతోఁ బన్ను ॥ మేఱమీఱినవింధ్య,
గిరి నేలమట్టమై ॥ యొరఁగ నడఁచె
మునులకు నవమాన ॥ మొనరించునహుషునిఁ,
గొండచిల్వగఁ జేసి ॥ కూలఁ ద్రోచె
జీవరాసుల నెల్లఁ ॥ జీల్చి భక్షించెడు,
వాతాపిని ద్రుంగి ॥ వాఁడఁ ద్రేచె -

తే. దనకమండలు వొకమెత్తు । తా నొకెత్తు
గాఁగ నుత్తరదక్షిణ । భాగములను
నిలిచి భూమండలంబును । నిలువఁ బెట్టె
నట్టి తేజస్వి సామాన్యుఁ । డట్టె తలఁప.

క. నీ కతని దర్శనంబును, జేకొనఁ జేయుటకు బుద్ధి । సిద్ధించుట మే
ల్గాకుండ దేగుమిచటికి, వాకొన యోజనము లైదు । వనమార్గమునన్.

వ. అని సాష్టాంగంబుగా నయ్యాశ్రమంబు మార్గ మెఱింగించి యంపి
పుచ్చుటయు నతండును సజాయానుజుండై యగస్త్యభ్రాతృనాశ్రమంబు
దాఁటి యగస్త్యాశ్రమంబునకుం జని తెమరాక వాని కెఱింగించి
తదనుమతంబున నుటజమ్మునకుం బోయి గోత్రనామంబు లుచ్చ
రించుచు నమస్కరించిన నతండు వారి నర్ఘ్యనం జేర్చి యాదరించి
హావిశ్శేషంబు వెట్టి వానప్రస్థవిధివిధంబునం బూజించి దివ్యశరా
సనంబు నక్షయతూణయుగంబు లోనగునవి యొసంగి కొన్నినాళ్లు
తనయింటం బెట్టుకొని వారియనుమతంబునం జేసి తనకు దక్షిణ
పశ్చిమంబుగా యోజనద్వయదూరంబున గోదావరీతీరంబునఁ బం
చవటికడఁ బర్ణశాలఁ గట్టుకొని యది యునికిపట్టుగాఁ గొంతకాలం
బుండుఁ డని యానతిచ్చుటయు నాన్నృపకుమారులును ధర్మభృత్ప్రి
భృత్యులం గూడి వేడుకమెయిం గదలి పోవుచు గోదావరిం గాంచి
తద్వృత్తాంతం బంతయు నాకర్ణించి సంతసించుచు స్నానసంధ్యా
దులు నిర్వర్తించి యంత రామచంద్రుం డత్యంతభక్తితాత్పర్యంబున
గంగాదేవి నంతరంగంబునం దిడుకొని యిట్లని ప్రార్థించె.

శా. బమ్మం గన్నమ కమ్మవై హరికినిం । బాదమ్మునం బుట్టి గౌ
రమ్మం బ్రక్కకుఁ ద్రోసి యీశుశిరముం । దావాసముం గాంచి పా
పమ్ముల్ వాప ధరిత్రి గౌతమమునిం । బాలింప వేంచేయుమా
యమ్మా గంగమతల్లి మమ్మరయరా । వమ్మా శుభాకారతన్.

వ. అని ప్రార్థించి ప్రసన్నుం గావించుకొని తత్తీరంబునం బర్ణశాలం గల్పించి యందు సజాయానుజంబుగా నివసించి తత్తత్ప్రదేశంబు లం గలయ శేషవిశే[illegible] లగయుచు నొంతకాలం బట సుఖం బుండె [illegible] ష తనచెంతం గూరుచుండి కొన్నియితి హాసంబుల [illegible] . ధర్మభృత్తుని దిక్కు మొగంబై శ్రీరామ చంద్రు [illegible]

ఉ. భారతవర్ష మధ్యమున । భాసిలు నియ్యది పుణ్యభూమియై
సారతరంబునై పరఁగు । సంయమిచంద్ర భవత్కటాక్ష మీ
తీరున నాపయిం బడుట । తేజము గంటిని వింటి సత్కథల్
కోరిక దీర నింక వినఁ । గోరితి నిచ్చటిపుణ్యవృత్తముల్.

క. నానృపుడు ధర్మభృత్తుం డను, దేవా [illegible] నొరసి । దివ్యస్థలముల్
భావింప నొప్పుఁ జెంగట, నే వీరేశ్వరుని క్షేత్ర । మెసక మెసంగన్.

—* వీరభద్ర క్షేత్ర ప్రభావము *—

గీ. [illegible]తమిాగిర్యమున మహా । పూత మైన
క్షేత్ర మది తత్ప్రభావము । చెప్ప వింటి
[illegible] । [illegible]
క్షేత్రపాలుఁడు చెప్పెదఁ । [illegible]

సీ. ఆదికాలమునందు । నవనీతలమునందు,
దక్షప్రజాపతి । దనరుచుండె
తపము చేయఁ దొడంగి । తత్ప్రభావంబునఁ,
[illegible] । [illegible] బడసి
యందఱ నాదట । గాదుకు నర్పించి,
లీల సతీదేవి । శూలి కొసఁగె
కాలాంతరంబునఁ । గడకు నాశివునితోఁ,
దీఱనివైరంబు । నూఱక కొని

తే. పిదప నొకతఱి నందఱుఁ । బిలువ నంచి
శివునిఁ బిలువక మఖ మొనరింపు । చేఁతఁ గడఁగి
బుధుల కెల్ల హవిర్భాగ । ముల నొసఁగి
ముజ్జగంబుల కాధార । మును ఘనుని

వ. అట్టిసమయంబున ననాహూతుం డయ్యు దక్షాధ్వరం
బునకుఁ బోన నొచ్చియుఁ గించిత్కాం డగుసతి యేమి చేసి యేమి
చేయునో యని ప్రియాలాపంబు సాక్షేపించె సతియును స్త్రీచాప
లంబునం జేసి ప్రచోదితయై శంకరోపరోధవాక్యంబులు వెడచెవిం
బెట్టి తండ్రి సేయునది గాపునం జూచునిచ్ఛయై తదుత్తమయాగంబు
నకుం బయనంబై పిలువని పేరంటంబుగం బోయి యుండె నక్కా
లంబునం దక్షుఁడు.

ఉ. దక్షుఁడు దీక్షుఁడై క్రతువి । ధానము పూని యథావిధిన్ జగ
త్పతియు గా నొనర్చి సుర । సర్వుల కాహుతు లిచ్చి వారు ప్రి
త్యక్షముగాఁగ వచ్చి కొన । నల్లురఁ గోఁ దనకన్నవారితో
నక్షయకౌతుకంబున న । హర్నిశమున్ నడపించు నక్షఁడున్.

వ. సతీదేవి తండ్రి కిట్లనియె.

ఉ. అల్లుర నందఱం బిలిచి । యందఱ కెందును వందనీయుఁ డౌ
నల్లుని నెల్లలోకముల । కాకరు నాకరుణాంబు నీశునిం
దెల్లముగాఁగఁ బిల్వ కిటు । దివ్యసవంబును జేయఁ బూని తీ
వెల్లసుపర్వులుం గనఁగ । నిర్వ్యధి మే లిదునే యశైవమై.

వ. అని యనేకవిధంబులం బలికి పరిదేవనంబు సేయుచుండ దక్షుం డ
క్షీణరోషాకలితతీక్ష్ణుండై దాక్షాయణిం బ్రతీక్షించి యిట్లనియె.

క. నాకడుపు చెడం బుట్టితి, వేకూఁతురు పేరిభూత । మే యై విని
న్నేకుల వేడ్చెమ్మని, యాకరణిం గాఱులాడె । దేటికిఁ జెప్పుమా.

వ. నీమగం డేపాటిమహానుభావుం డనుచుంటి వాకర్ణింపుము.

ఆ. కట్ట బట్ట లేదు । పొట్టకుఁ దిన లేదు
తోలు దాల్చు విరూపుఁ । డోగు కొనపు
నుంత నిల్లు లేదు । పెండ్లాము నచువు లేదు
కాటఁ దిరుగు న ... ఁ బాడు.

ఆ. బిచ్చమెత్తు- ... నాకల్లుఁ డ
టనుచు ... గును సిగ్గ
వాఁడు నేఁడు గూడె । పడకు రా నేల
పెనుగురుండు నన్న । బాటదేల.

క. నాకిపుడు పుట్టిని, న్నాకొయ్యకుఁ గట్టిపెట్టు టారయఁ గానుం
త్రాకిలినీపుణ్యపురాశీసు, మాకొనుకు ... కుచు వేయుమాటిదియన్యాయ్యేఁ.

వ. అని పరిపరివిధంబులం బరిభవించి దూరుటయు నాగ్రహాలుగంటి చే యునపెద్దయును లేక కంటికిఁ గడవెన్క నీళ్లుగా వెక్కి వెక్కి వెక్కసంబుగా నేడ్చుచుఁ గనులు మూసికొని యోగం బనుసంధించె నంత నామె సర్వాంగంబుల నాగుగుటుణి యావిర్భవించి తత్క్షణంబ భస్మసాత్కృతంగావించె నపుడా మహావిర్భానంబునం బుట్టినహాహాకారంబు రోదసీకుహరంబున నెడ లేక నిండుకొనియె నావృత్తాంతం బాతయు నంతకాంతకుం డంతర్దృష్టి నెఱింగి కుటిలభ్రూకుటీయై కటంబు లదరఁ బటపటం బళ్లుకొఱుకుచు నత్యంత భయానకంబుగా నొక్క కేక వైచి జటాజూటంబు నేలకు వైచె నప్పు డపర్వపురుషునిలలాటస్వేదోదకంబు నేలం బడియె దానినుండి వీరభద్రుం డతిరౌద్రాకారుండై పొడసూపి తండ్రికి మ్రొక్కి నా కేమి యానతీ యనిన నతండు దక్షాధ్వరధ్వంసంబు గావించి రమ్మిదియె మన్నియోగం బని యానతిచ్చుటయు నతం డాక్షణంబ ప్రమథగణపరివృతుండై దక్షుయజ్ఞవాటికకుం జనియె.

— దక్షాధ్వరధ్వంసము. —

సీ. అగ్నులతోఁ గూడి నాయతనంబుల,
నఱకాష్ఠమ్ము నల్లార్చి వైచి
యాగభాగము లంద నాగతులగు
సురాకల నెల్లఁ
హరునితో విద్వేష మమరఁ జేసి
నుతి వెట్టి పట్టి గ్రక్క ప్లాంపడఁ బెఱికి
శివునిఁ దిట్టుఁడు శపించినాఁడు నగినభా,
స్వరూపంబు దుల్లిపోఁ గాలఁ దన్ని
తే. దక్షువక్షంబు పైఁ దన్ని తలను వెఱికి
దక్షిణాగ్నిఁ బడఁగ వైచి సాగిలబెట్టి
ప్రళయకాలాగ్నిరుద్రుని పగిది వెలిగి
యజ్ఞవిధ్వంస మొనరించెనా తఁ డలిగి.

వ. ఇట్లు దక్షాధ్వరధ్వంసంబు గావించి వీరభద్రుండు ప్రమథగణపరివృతుండై తండ్రికడకుం జని తద్వృత్తాంత మంతయుం జెప్పి యొప్పించి తదనుమతంబున నీగోదావరీగర్భంబునఁ దాపోపశమనార్థంబుండై భక్తులకు భుక్తిముక్తిప్రదుం డయ్యె నసిన రాఘవుండు సీతాలక్ష్మణసమేతుండై మునివరుల మున్నుగాఁ గొని వీరభద్రక్షేత్రంబునకుం జని మహాన్యాసపూర్వకంబుగా లింగాభిషేకంబు చేసి షోడశోపచారంబులం బూజించి లేచి కించిదవనతగాత్రుండై చేతులు దోయిలించుకొని యిట్లని వినుతించె.

కల్పవల్లీవృత్తము.

జయ సోమనమో జయ రుద్ర నమో జయ జయ పశుపతిదేవనమో
జయ తామ్ర నమో జయశంగనమో జయజయఖిలసమిద్రుగ నమః

జయ భీమనమో జయ శర్వ నమో జయ జయ శివతరశీల నమో
జయ భర్గ నమో జయ శర్వ నమో జయజయ మునివరపాలనమా.

వ. అని ప్రార్థించి ... మగిడి పర్ణశాలకుం జని నివ
సించియుండె నని ... నైమిశారణ్య వాసు లవ్వలి వృత్తాం
తంబు చెప్పు ... టయును.

ఆశ్వాసాంతము.

ఉ. స్నానము సంధ్య ... ము ၊ సజ్జనసేవయు దేవపూజయున్
మానకఁ జేయుచుం బ్రతిదినంబును మాధవపాదపంకజ
ధ్యానపరాయణుం డగుచుఁ ၊ దద్దయు భక్తి నెసంగు విప్రునిన్
మానవసింహరాముఁ గరు ၊ ణామతిఁ బ్రోవుము రాఘవేశ్వరా.

గద్యము.

ఇది శ్రీమదధునాతనోభయకవిమిత్ర వేంకటయజ్వాగ్ర
పుత్ర సమారాధితవిబుధరాజ శ్రీపాదకృష్ణమూర్తి
కవిరాజ ప్రణీతంబైన శ్రీ భద్రాచలరామ
చరిత్రంబను మహాప్రబంధంబునందుఁ
ప్రథమాశ్వాసము.

శ్రీ

శ్రీ

భద్రాచల రామ చరిత్రము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

క. శ్రీరామదివ్యనామము, తారక [illegible] దగిలినబుద్ధిన్
భూరిపాపభయంబై తెగు, [illegible] ను। దేవాకృశా.

వ. అవధరింపు మక్కథకుండు శౌన [illegible] మునుల కిట్లనియె నట్లు
శ్రీరాముండు పర్ణశాలయందుఁ గొన్నివారంబు లుండి యొక్కనాఁ
డు సీతాలక్ష్మణసమేతుండై పర్ణశాల కవాగ్భాగంబునం గలమహా
వనంబున విహరించుచుం బోయి పోవు ముందల.

ఉ. ఆతపతాపతప్తసక। లాంగకులై నడ లేక యొక్కచోఁ
శీతలవారిపూరములఁ। జమ్మదఁ గ్రమ్మిన చెట్లనీడకున్
బ్రీతిగనై విశాలతయు। రమ్యతయుం గలదై గనుంగొనం
బ్రీతి ఘటిల్లఁ జొచ్చెఁ బద। పిఁ మసృణం బకుప్రస్తరం బటన్.

తరళము. చలువలీనెడుకండశైల మె। సంగుటం గని రాఘవుం
డలరుబోడిశ్రమంబునుం గని। సానుజుండయి సాగి పోఁ
దలఁప కందొక యింత కాలము। దాను దమ్ముఁడుఁ గొమ్మయున్
నిలఁ దలంపఁగ లక్ష్మణుండును। నిల్పె దానికిఁ మార్గమున్.

తే. సీతకై దండఁ గొని రఘు। నేత యున్న
తెమును రమణీయ మగుశిలా। తలముమీఁది
కేఁగె తమ్ముఁడు సే। వింప నొక్కచోటఁ
నుండెఁ బథిశ్రమ। మాఱ నపుడు.
తెమ్మెరలు। సంతతమ్ముగఁ బ్రవహించుచుండ న
ల। యూర యనఁగ మొయి సోకుచుండ ను

త్఩ుల్లలతాంతగంధ మది । ముక్కుపుటంబుల కెక్కుచుండ రం
జిల్లి శిలాతలంబుపయిఁ । జేరి సుఖించిరి వారు నీడలన్.

వ. అట్లుండి కొంతవడికి మార్గాయాసంబు దీఱినవెనుక నలువలంకు
లం గలరామణీయకంబున కచ్చెరుపడి మెచ్చికొనుచు నచ్చకోరా
క్షికి గని సరసించుచు రామచంద్రుం డిట్లనియె.

—‡ భ ద్ర శి లా భి వ ర్ణ న ము. ‡—

చ. జలజల పూవ్రలం గురిసి । జాల్కొనఁ జేయుచుఁ బూవుతేనియల్
శిలపయి నల్లిబిల్లిగను । జేరి మొకందు నొకందు నంటి మి
క్కిలి యగు చిక్కనై లతలు । కిక్కిరియం బెను నీర మయ్యె ని
త్తలమునుఁ గంటివే మణివి । తానసమంచితసౌధ మట్లగున్.

చ. కలికిరొ ! నీతనూలతను । గన్గొని యల్లదె నాగవల్లి నా
కలవియె దీనిఁ బోడ సరి । నంటఁగఁ జాల నటంచు గాలితా
కొలయఁ జలించుచేకు లనుఁ నొప్పగు చేతుల మాటిమాటికి క
య్యాలిరవమైతరంబున న । యంబునఁ దెల్పెడు దానిఁ జూచితే.

ఉ. కాకులు ప్రోచుటం దనకుఁ । గల్గమి నీవలె నాద మారఁ నే
కాకిని నన్నుఁ గన్నులఁగి । కాంత నీస్వనముల్ హరింపఁ బూ
వ్రాకిల పిల్చుచుండె నది । నో కనుఁ గొంటివె మావిమీఁదఁ గూ
నారికలనాని మొక్క భులు । లో స్వర యన్యలకల్మి కోర్దగన్.

చ. ఫలితరసాలసాలఫల । భక్షకమై కడు లో మదించి రా
చిలుకలపిండు రోషమతి । చే మొగ మెల్లను ముక్కు గాఁగ వా
క్కులకిల మొప్ప నిన్ గెలువఁ । గా నిటు వచ్చుచునుండెఁ జూచితే
చిలుకలకొల్కి రాజు పరుఁ । జేరినసంపదఁ జూచి సైచునే.

వ. అని మఱియుం గలవిశేషంబు లెల్లఁ గను వినుమని చెప్పుచు నప్పు
డంతి నొప్పించి దయాసముద్రుం డగురామభద్రుండు ప్రియాణో
న్ముఖుండై యున్నం గాంచి సీత రామభూనేత కిట్లనియె.

ఉ. నీపదరేణు లేశ మది । నిల్చినమాత్రన ఱాతి నాతి గా
నోపి యొనర్చినట్టికరు । ణోదధి వోరఘురామచంద్ర నే
డీపగిదిం బధిశ్రమము । నింతన పాపి సుఖాసనంబ వై
ప్రాపగు దీనికిన్ శుభవ । రం బిడ కూరక పోవు టొప్పునే.

క. నావుడు రాముం డిట్లను । దేవీ మత్పాదచిహ్న । దీపిత మగునీ
గ్రావమునుశుభములుపొందక, పోవుటలబ్బంబుసూనె। భూతలమందున్.

చ. మనకుఁ బధిశ్రమం బుడిపి । మానసహర్షము గూర్చినట్టియీ
ఘనశిల మేనుపుత్తుఁ డయి । కాఁగలకాలమునందు నాదుభ
క్తినిఁ గొలుపొంది జ్ఞానముసఁ । దేరు మ నాదగుప్రీతి కాకరుం
డును ఘనుఁడై మహాత్మ్యముక । నంగడుఁబొంది శుభంబు లందెడున్.

వ. అని వరం బొసంగి రామచంద్రుండు సీతాలక్ష్మణసమేతుండై మర
లఁ పర్ణశాలకుం బోయి నివసించి యుండె నంత నొక్కనాఁడు లక్ష్మ
ణుండు ఫలంబులు దేర వనాంతరంబునకుం జని యటనొక్క వెదురు
పొదం జేరి శూర్పణఖకును విద్యుజ్జిహ్వునకునుం బుత్రుం డైనజం
బుకుమారుండు తండ్రివిరోధి హరిం జేసి ఘోరతపంబు చేయుచుం
డం దెలిసి మునులశాసనంబున వానిం దనఖడ్గంబునం జావ
నేసి దాని నంతయు నన్న కెఱింగించె సంతలోఁ జుప్పనాతి వచ్చి
కొడుకు చచ్చి యుంటం జూచి చింతించుచు వానిం జంపినవాఁ డె
వ్వండో యని వాని నన్వేషించుచు దివ్యమై వనంబు నలుగడం గ్రమ్మరు
చుఁ బంచవటికి వచ్చి.

చ. రఘుకులసింధుసోముఁ డగు । రాముని సుందరమూర్తిఁ జూచి లో
నఘ మన కష్ట శూర్పణఖ । స్వాంతమునం గడు మోహ మంది రా
రఘుపతియాజ్ఞ లక్ష్మణుఁడు । రక్కసముక్కు చెవుల్ రయంబునన్
మఘవునిశస్త్ర మో యనఁగ । మందునరాజి నొనర్చెఁ దున్మఁగన్.

ఆ. దాన వికృతరూప । నైన నిశాచరి జన
స్థానవాసు లైన ప్ర । ధాను లైన ప్ర
కామశౌర్యు లైన । ఖరదూషణాదిరా
క్షసులపాలి కరిగి । కలతెఱంగు.

—§ ఖరదూషణాదిసంహారము. §—

మ. తెలియం జేయుడు వారు గర్వితబలో । ద్రేకంబునం జేకురన్
బలముల్ గొల్వఁగ నేగి రాఘవునిపై । బాహాబలం బేర్పడన్
గలహంబుం గొని కాలు ద్రవ్వుచు వడిన్ । గన్పట్టినన్ రాఘవుం
డలుకం ద్రుంచె ననిం జతుర్దశసహ । స్రానీకినిన్ వ్రేల్మిడిన్.

తే. ఇట్టి ఖరదూషణాదుల । నొట్టిపడియు
నాల్గువేలదేవారుల । నేల్గఁ జేసి
గండు మిగిలిన రాముని । గాంచి శూర్ప
ణఖ వికృతవేషమున లంక । ముఖము వట్టె.

వ. భయశోకాదులు నిండి రయంబున రావణాసురునిపాలికిం జని వానిపాదంబులం బడి విలపించుచు సీతాసమేతులై దాశరథులు పంచవటంబున నివసించి యుండుటయుఁ దనముక్కుచెవులుం గోసి పరాభవించుటయు, రావణభ్రాత లగు ఖరదూషణాదుల నిధనంబు నొందించుటయు లోనగునంతయుం జెప్పి కంటనీరు వెట్టుకొనుచు గద్గదస్వరంబున.

చ. కలన సమస్తదేవతలఁ । గన్నవలిం జెమటంపఁ జాలిన నే
గెలిచిన యట్టి బల్లిదులు । కేవలులే మనుమంటివారికిన్
జెలియలి నైన నే నిటులు । చిన్నమనుష్యునిచేఁ బరాభవం
బొందుట నుపేక్ష చేసి యిటు । లుండుట ధర్మమె వీరకర్మమే.

వ. అనిన నాఁగాతమాట రాక్షసేశ్వరుం డాకర్ణించి కదలి వియద్గమనంబునఁ ద్రికూటంబును గాలపర్వతంబును గడచి మహోదధిం దాటి మహాదేవాయతనం బైనగోకర్ణంబునకుం జని యటఁ దొల్లి

రామునివలని భయంబునం జేసి తపసి యైయున్న తన ప్రాఁతమిత్రు
మారీచునికడ కరుదెంచి వాని కిట్లనియె.

ఉ. రాముఁడు దుర్జయుం డనఁగ । రాజకుమారులు మారసుందరుల్
కామినితోడ నేఁడు కుటు । కంబున దండకకాననంబునన్
ధామము వసించి శూర్పణఖఁ । దాచి ఖరాదుల రాచినారఁటే
వీమొయి నాకుఁ దోడ్పడితి । వేఁ బగఁ దీఱుతు వారి నోరుతున్.

వ. అనుడు మారీచుం డేచినభయంబున.

ఉ. చాలుఁ బురే సురారివర । సద్గుణధాముఁడు రాముఁ డెన్న నా
హేళికులప్రదీపకుఁ డ । హీనపరాక్రము డే నెఱుంగుదున్
బోలనిపోక లేమిటికిఁ । బొమ్మ పురారియు నేని తచ్ఛరో
ద్వేలజవంబు పైఁ బడఁ గలం । గిరుఁ డోకో యని సంశయించెదన్.

మ. అతఁడే నాదగుతాపసిత్వమునకై । నర్హుండు ముక్తి వానిఁ గోఁ
బ్రతిరోధించినదాన నాకిటులు సం । ప్రాప్తించె లక్షించి దీ
ప్రతిపక్షుం డెవఁ డిట్లు చిక్కఁ గలఁడే । పాపంబు నీ వింక నో
ర్చుతు కాసింతవ రోని యిట్లనుగునట్ । రాక్షసవరా రావణా.

వ. అనిన క్రోధతామ్రవర్ణాక్షుండై రావణుఁ డేచియున్న మారీచుని గాంచి భ
ర్త్సించుచు నిట్లనియె.

క. నామాట వినవయేని యు,నీమెయిఁ బ్రాణములతోడ । నిలువవు నన్నున్
సామాన్యుఁ డట్లు తెంచెద, వేమో నాశౌర్యసాగ । మీ నెఱుఁగవో కో

తే. అనుడు మారీచుఁ డుల్లము । న నాదు నీని
చేఁ జెగుటకంటె రాఘవు । చేతఁ జెగుట
మే లని తలంచి రావణు । మ్రోల నిలిచి
యలుగ వల దేను నీయాజ్ఞ । మెలఁగువాఁడ.

వ. అనిన రావణుండు సంతసించి.

ఆ. సీత కనకమృగము । నైవడిఁ జని సీత
మోహపెట్టు మాయె । మోసపోయి
పట్టి తేర నిన్నుఁ । బనుచు రాము నతండు
పెద్దదవ్వు నిన్ను । వెన్నడిన్ను.

శా. ఆలో లక్ష్మణుఁ డొండు వోయెను సుమా । యంచుం బ్రతీక్షించి నీ
పేరుం జూపుము దాన నోట ఘుసుమా । తే లేక తత్పత్ని నా
పాలం లీలమెయిన్ గ్రహించుకొని పో । వచ్చెదం దాన దు
శ్శీలుం బుట్టి విపాగ్ని ముగ్గ నరి నా । చిత్తంబునన్ కెత్తగన్.

తే. అని వచించిన మారీచుఁ । డప్పుడ తనకుఁ
దాన కావించుకొని తిలో । దకము లిచ్చి
రావణునివెంట నడచె నా । రాజవరుల
పర్ణశాలకు నొక్కింత ప్రాంతమునను.

వ. ఇట్లు నడచి యచ్చట.

— శ్రీమారీచుండు మాయామృగంబగుట. —

సీ. పదియాఱువన్నె మేల్ । పసిడినిగ్గులసంచుఁ,
గాదు కాఁ బనిపించు । కాయ మలర
సంజకెంజాయల । రంజిల్లి దివి వెల్గు,
చుక్కలు నా మేనఁ । జుక్క లమరఁ
బసిపచ్చరా పెంచు । మిసిమికి నెన వచ్చు,
కొన దేరి మెలిగొను । కొమ్ము లెసఁగఁ
గోదమరత్నంబులఁ । బోదలింపఁ బదుబాకు,
పిల్లనా డొక్కల । కాళ్లు దనర

తే. నీలములఁ బోలుకన్నులు । నెఱిఁ దలిర్పఁ
బసపుసిగ్గులు గలమోఱ । పస వెసంగ
నిలుకడలు లేనిబెదరుచూ । పులు పొసంగ
నేచి మగలేడి యయ్యె మా । రీచుఁ డపుడు.

వ. ఇట్లు మారీచుండు మాయామృగంబై జనకభూపాలనందిని పాలం బొడసూపుటయు నామె రాముం జీరి దానిం బట్టి తేర మనసు పుట్టె నని విన్నవించుటయు నతండు తత్ప్రియంబు దీర్ప సమకట్టి దేవీరక్షణార్థ మట సౌమిత్రి నునిచి తాను ధనుర్బాణతూణీరఖడ్గాదిసాధనంబులు సంగ్రహించి మించినవేడ్క నమ్మాయామృగంబు వెంట నంటి తరుముచుం జనియె నదియును.

మ. బెదరుం బెన్వడిఁ బాఱుఁ జేరుఁ గడలన్ । గిట్టాఁకు మట్టాడుఁ బెం
పొదలం డాయుఁ దృణంబుమేయు దివిపైఁ । బొల్చున్ భువిన్నిల్చులో
నొదుగుం బై కెదురున్ మనోహరముగా । నూగాడు నోగాడుసూ
ర్చ్యం దగం జేర్చుఁగనున్ వినున్ ముదమువొం । చున్ నించువిద్వేషమున్.

వ. ఇట్లమ్మాయామృగంబు కొంతెనడి వ్యవహితంబును సన్నిహితంబును తిరోహితంబును దృశ్యంబు నదృశ్యంబునై యవ్వనాంతరంబునం బరిభ్రమించె రామభద్రుండు దానివెంటఁ బెద్ద దవ్వు చని యది మృగంబు గాదని నిశ్చయించి యొక్కబాణంబు దిగిచి మారీచు నేయుటయును.

తే. రామబాణాభిహతుఁ డయి । రాక్షసుండు
లాగి రామస్వరమున హా । లక్ష్మణా య
టుచు హా సీత యనుచు ను । ర్మార్తి నఱచి
ధరణిఁ బడి చచ్చె విలవిలఁ । దన్నుకొనుచు.

తే. ఆయెలుఁగు సీత విని భీత । యై సుమిత్ర
పుత్రునిం గని మాయన్న । రాత్రిచరుల
వలనఁ దగిలెనొ నీ వేగి । వనటఁ బాపు
మనుచుఁ దన్మార్గమునఁ దాను । నరుగఁ జొచ్చె.

వ. సుమిత్రాసుతుం డామె వారించుచు.

తే. ఏల శంకింతు భయశీలు । రాల రాము
నెవఁడు ప్రహరింప నోపు నీ । భువనమందు
డెందమునఁ గుంద కిటు లూరుటఁ । డిల్లు మాతఁ
డింతలో వచ్చు నానంద । మిచ్చు నీకు.

వ. అనిన నప్పు డప్పుఁబోఁడి పోఁడి గలదయ్యును స్త్రీస్వభావంబునం జేసి బేలయై దుఃఖించుచు నతిమూఢాత్మకసమస్త్వంబుగ లక్ష్మణుం జూచి పలుకుటయును.

క. విని విని యప్పురుషోక్తులు, కినచెవులా జూడినట్లు । తాఁక సుమిత్రా
తనయుండు హరిహరీయని, వినకొల్లకమూసికొనియె । వీనులనంతన్.

తే. కనఁగ నొల్లక మానిని । ఘనభుజుండు
విల్లు నమ్ములుఁ గైకొని । వెడలి పోయె
నన్న పోయినమార్గంబు । నప్పుడు పట్టి
పోసఁగు శంకించియును బల్కుఁ । దోఁప కప్డు.

వ. అంతలో రావణుండు యతివేషధరుండై మిడుచుఁబోఁడి కట్టెదుటం బొడకట్టుటయు నామె నగారియ కాఁదలంచి వాని కాతిథ్యం బిడ నున్నయెడ.

—§ రావణుఁడు సీత నెత్తుకొని పోవుట. §—

మ. పదిశీర్షంబులు నిర్వదైనకనులున్ । బహ్వాయుధాఢ్యంబు లి
ర్వదిబాహార్గళముల్ దృఢంబగు పద । ద్వంద్వంబు రత్నాంచితాం
గదహారాదివిభూషణంబులు మెఱుఁగ । గ్రాలన్ మనుష్యాదుఁడై
మదమాతంగము నాఁగ నొప్పి యతఁడా । క్ష్మాపుత్రితో నిట్లనున్.

ఉ. రావణనామధేయుఁడను । రాక్షసనాథుఁడ నేను మానినీ
నావరపత్తనం బతిగ । నందగు లంక యనం బ్రసిద్ధమై
జీవనరాశిమధ్యమున । జీవమణీగణమండితాంచితం
బై వసుపూర్ణమై వసుధ । యందుఁ బొసంగెడు స్వర్గమో యనన్.

వ. అని పలికినంతం బలుకు లేక పడియున్నదానిం బట్టికొని నెట్టన ను
ప్పరంబున కెగసె నప్పుడు.

ఉ. హా రఘురామ హా త్రిజగ । దంచితసువ్రతకామ! హా మహో
దారగుణాభిరామ! యిట । దైత్యకులాధముఁ డొక్కరుండు నీ
దార ననున్ గ్రహించుకొని । దక్షిణమార్గము పట్టి పోయెడున్
గారుణికత్వ మేర్పడఁగఁ । గ్రన్నన నన్ విడిపింప రాఁగదే.

ఉత్సాహము. అని యెలుంగు రాలు పడఁగ । నద్రిరాత్మజాత యే
డ్చినఁ దదార్తవచనము విని మఁ । [illegible]చ్చరం జటాయు వన్
ఘనుఁడు గృధ్రరాజ [illegible] డ । న వనువాఁడు దశరథే
శునకు సఖుఁడు వచ్చి నాఁచె । [illegible]యున్న జానకిన్.

వ. క్రోధసంరంభ[illegible] నపుడు బెల్ల మార్మ్రోయ గర్జించుచు
రాక్షసేశ్వరుని కిట్లనియె.

చ. విడు విడు రాక్షసాధమ ప । విత్రచరిత్ర నరేంద్రపుత్రికన్
ముడిఁగొని పోవ నెంత పని । పోయెదవా యెద యేద సిల్లి మే
నోడలను బ్రాణముల్ గలిగి । యుండిన యే నినుఁ బోవ నిత్తునే
ముడసితి నాచుఁ జెప్పితిని । మానిని వీడక యున్న నిక్కిటన్.

వ. అని పలికి క్రోధతామ్రముఖుండై.

సీ. పక్షచ్ఛదాక్షేప । విక్షేపముల చేత,
నఖిలాస్త్రశస్త్రాళి । నపహరించి
తుండదండాఘాతకోటి । దృఢచండిమ చేతఁ,
దుండెతు[illegible]ములుగాఁ । జెండి నైచి
నఖవాస్త్రిదృఢఖర । నఖరాగ్రముల చేత,
రక్తప్రవాహంబు । వ్యక్తపఱిచి
యంఘ్రిప్రపఘాణ బా । ధాఘాతముల చేత,
దిమ్మదిరుగునట్లు । బ్రెల్ల సేసి

తే. తెగకసవ్యాపసవ్యముల్ తిరిగి తిరిగి
పైకిఁ గ్రిందికిఁ [illegible]ముల్ పాఱి పాఱి
తేర్చి యార్చుచుఁ [illegible] [illegible] చేర్చి
చించి [illegible] సురవైరి చెన్ను దఱుఁగ.

వ. ఇట్లు ప్రహరింపఁబడి రావణుండు.

ఆ. ప్రళయకాలరుద్రు పగిదిఁ గ్రోధవిఘూర్ణ
మానమానసుఁడయి పూని [illegible]
మండజేంద్రుని [illegible] ఖండించె నాతఁడు
పవిహతాద్రి [illegible] బడియెఁ గ్రింద.

సీ. ఇట్లు జటాయువుఁ [illegible] చేసి రావణుండు [illegible],
[illegible] సీతఁ గొని పోయె నతిరయమునఁ
జనునపు [illegible] గని [illegible] నదు [illegible],
ముములు కొలఁకుల మార్గమునను
దనభూషణముల దీసి [illegible] విడుచుచు,
[illegible]
[illegible]కొండ [illegible] యేగు [illegible],
[illegible]
తే. శేషభూషణముల [illegible] చేలచెఱఁగు
నందు బాగుగాచి [illegible] నదియు వాయు
వశమున [illegible] వ్రాలెనదుమ
వారిదమునకు [illegible] నపుడు.

వ. అంత సీతాసమేతుండై రావణుఁ డతిరభసంబున సముద్రంబు దాటి లంకాపురంబునకుం జనియె నిట రామభద్రుం డామాయామృగంబు నట్లు మడియించి మరలి వచ్చువాఁ డెదురుపడిన తమ్మునిం గని యుదరిపడి యిట్లనియె.

ఉ. తమ్ముఁడ తప్పు చేసితివి / దారుణ మైనవనాంతరమ్మునన్
వెన్నెలయుం జూతు మన్న భయ / మే కనిపించె నిట్టిదో విచా
రమ్మది లేక [illegible] / ర[illegible] సిపాల్పడ [illegible] డించి నీ
విమ్మహి కేల వచ్చితివి / నేమనువాఁడ విధాత్మ చెప్పుకే.

తే. అనుచు వడివడి వచ్చుచు / నన్న గరసి
సీత [illegible] బి పలుకులు / చెప్పినట్టు
సైఁపు మనుటయు శ్రీరామ / చంద్రుఁ డరిగి
నడచి గుడుచుచు నాశ్రమ / ప్రాంతమునకు.

తే. ఉసురు [illegible]యినమే [illegible] / నువిరఁ [illegible]
[illegible]మై యున్న యటకను / జూచి మూర్ఛ
మునిఁగి రాముఁడు సౌమిత్రి / మూలమునను
సేదదేఱి [illegible] / [illegible]దరమున.

— జ[illegible]యు[illegible]నము. —

వ. అంత రామలక్ష్మణు [illegible] సీతాన్వేష
[illegible] సేయుచు ము దరఁ [illegible] గాలి యున్న పక్షి
రా[illegible] నే [illegible]
[illegible] వాఁడ నని [illegible]
యు రామలక్ష్మణులకుఁ జెప్పె.

తే. రా[illegible] / [illegible]
దారి దా [illegible] / దగులబడియును
దనదుగ[illegible]దో[illegible] / [illegible]
నింద [illegible] విన్న / [illegible].

క. ఆదశరథ[illegible] / [illegible] వా
డే వెనకు [illegible]. [illegible] / [illegible]ంపమునన్.

వ. అట్లు సూచించి జటాయువు విగతాయు వగుటయు రామలక్ష్మణు

నిరాకరిష్ణు లగుటం జేసి యది దక్షిణంబు వోలెఁ యొక్కఁగి పితృసఖుం డగు జటాయువునకుఁ బితృమేధవిధానంబున నగ్నిసంస్కారం బొనర్చి రాఘవాగ్రజుఁ డైహికం బం తయు నాచరించి దక్షిణాభిముఖులై చనుచుండ నెట్టయెదుట.

శా. కాంచి రంతఁ గబంధుని మహాఘోరాకృతిన్నతాంగున్ మహా ఘోరస్వరూపంబును [illegible] సుస్థితాంగుఁ [illegible] స్కంధయుగ్మంబు బ్రి [illegible] ద్వక్త్రు ప్రథమోదరాంతరమునన్ దాస్యంబునుం గల్గి గు [illegible] చుచునుండఁగాంచిరి కబం [illegible] ధునిన్.

ఉ. వానిఁ [illegible] వనమహి [illegible]
కముగ [illegible] కరము బ [illegible]
బ [illegible] విషాద భరితుఁ [illegible]
తన్ను మొగము జూచి విన్నఁ [illegible] యె.

వ. కని రామదేవుండు [illegible] చిత్తంబు [illegible] దాత్తుండు గా [illegible] దగ్గఱి [illegible] యె.

తే. అన్న యోడకుము [illegible] నన్నవాని
[illegible] చూడ [illegible] బ్రి స్ఫుటము గాఁగఁ
బలికి [illegible] వాని వామభుజము
నతఁడు దక్షిణభుజ [illegible] నఱికి రయె.

వ. అట్లు లక్ష్మణుండును గబంధభుజబంధవినిర్గతుండై [illegible] రా క్షసయోగంబున రాక్షసుని [illegible] భుజంబుఁ దెగినంతఁ బార్శ్వద్వంద్వం బు భేదించుటయు నతండు కబంధుండు [illegible] నంత వా ని దేహంబు [illegible] సూర్యాగ్నిసదృశదేహుం డగునొక్క దివ్య పురుషుండు పొడకట్టె నట్టివ నభంబునకు నెగయుచుండ రఘుకుల తిలకుండు వానిం గని [illegible] నతని [illegible] కిట్టనియె.

సీ. జననాథ [illegible] [illegible] వను [illegible] మనియెడి,
[illegible] గంధర్వ [illegible] జుండ

బ్రాహ్మణశాపంబు । పఱఁగినకతమునఁ,
బస చేసి యుల్లు గా । కుసుమ [illegible]
రావణాసురుఁడు సీ । తాదేవి నపహరించి,
లంకాపురి వసించె । జానకి విడిచి
సీతాసుగ్రీవుని । [illegible]
[illegible] మహో[illegible] సిగ [illegible] । సోదరు [illegible]

తే. విను మటుస బున్న [illegible] । [illegible]
కెలనఁ బం పాసరో [illegible] । [illegible]
హంస [illegible] । [illegible]
నాతఁ [illegible] నెల్లగు [illegible] । [illegible] లున.

వ. ఆసుగ్రీవుం డన్న [illegible] నాఁ [illegible] సీత [illegible] బడుచున్నవాఁడు. [illegible] రావణా [illegible] భార్యయు వెంబడి యున్నవాఁడు [illegible] సిరు [illegible] యగుం [illegible] మ్మని విశ్వాసము [illegible] నంత.

మ. చని [illegible] త్నములు [illegible] । [illegible] పూర్వమున్
ఘన [illegible] బాధుని [illegible] । [illegible] జహ [illegible]
సనితాంతార [illegible] మారి [illegible] । [illegible]
స్వనసామ [illegible] సంపాసరో [illegible] పర్వమున్.

వ. ఆపంపాసరోవర [illegible] బున [illegible] రామచంద్రుండు సీతావిరహదుఃఖా [illegible] విహరించుచు న [illegible] గ్నిశు [illegible] దన్నద్ది పితృతర్పణా బులు గావించి కదలి నానావిధఫలానోకహంబగు ఋష్యమూకం బుఁ జేరం జని యున్నంతఁ దదగ్రిభాగంబున శీసచివచతుష్కసమే తుండై విహరించుసుగ్రీవుండు [illegible] జూచి [illegible] దంతం బాతయు నెఱుంగం గోరి.

మ. పనిచెన్ మంతుని బుద్ధిమంతుని జగ। ద్వర్ణ్యప్రభావంతునిన్
మునిలోకాద్భుతశాంతునిన్ త్రిభువన। ప్రోద్యద్యశఃకాంతునిన్
ఘనవృత్తాంతుని దాంతునిన్ సుజనప। క్షస్వాంతునిన్ శౌర్యవం
తుని సత్కాంతుని ధైర్యవిస్ఫురన్మహామనం। తున్ శ్రీహనూమంతునిన్.

క. పనిచిన హనుమంతుఁడు చని
తన తేజముఁ గానరాక [illegible]। దా నేఁగి [illegible]
గొనిపోయి నృపకుమారుల
వనచరపతి కెలమిఁ జేసె। [illegible]ల్యమునన్.

——♦ రామలక్ష్మణులు సుగ్రీవునొద్దకు వచ్చుట ♦——

సీ. సుగ్రీవుఁడును నృప। సుతులఁ [illegible] సఖ్యంబు,
గావించి యెంతయుఁ। గౌతుకమున
నసురాపహృ[illegible] [illegible]। [illegible],
నిశి [illegible]ప్రుల। ముడియఁ [illegible]
రాముని కిచ్చిన। నామహాత్ముఁ [illegible],
[illegible] గని సూర్య। పుత్రు మెచ్చి
[illegible]పత్య మిఁక। బ్రతుక [illegible],
బ్రిసెను వ్యాలయు నా। భాను [illegible].

తే. ప్రతిన [illegible]ను జానకి। [illegible] తెర
[illegible] [illegible]ంబు నడపి [illegible]। [illegible]
[illegible] వి[illegible]సము [illegible]। [illegible]
జంపఁ [illegible] కిరిగి రా। సమయమందు.

వ. సుగ్రీవుండు సపరసన్నాహ బనురించుకొని నాలిం బిలిచి వాని
[illegible] బోరు నుండ రఘురాముండును [illegible] మాలుమోఁచియ
ధనుష్కంకారంబు గావించుచుఁ గోదండంబున నమోఘం బగు
నొక్క దివ్యబాణం బరివోసి యేసి నాలివక్షస్థలంబు వ్రక్క

లగునట్లు చేసిన నతండు ముక్కుల నోట నెత్తురులు గ్రక్కు-
కొనుచు నేలం గూలి [illegible] నక్కడ [illegible] దూతలనాడుచుం
బ్రాణంబులు విడిచె నంత సుగ్రీవుండును రామానుమతంబునం
గిష్కింధాపురాధినాథుండై తారం బరిగ్రహించె రాముండును
మాల్యవత్ప్రస్థంబున వర్షాకాలంబు [illegible] మాసంబు లధివసిం
చి సుగ్రీవు [illegible] నతండు వచ్చి తాను సీతాన్వేషణతత్ప
రుండై వానరుల [illegible] రాం [illegible] యంగీకరించిన రా
మచంద్రుండు [illegible] [illegible] [illegible] కతిపయ
[illegible] గడచినప్పుడు.

క. [illegible]
[illegible] సీతం
[illegible]
[illegible] రాము [illegible].

వ. [illegible] వచ్చి [illegible] దేహోపాయం [illegible] దెత్తు
[illegible] ప్రాణంబు లుగ్గబట్టుకొని
యుండ [illegible] దక్షిణంబు
న [illegible] హనుమ [illegible] రాముండు [illegible] సుగ్రీవుల గని
మ్రొక్కి [illegible] లగుచు నీరు జానకిం
జూచి వచ్చితి [illegible] తెలుపుచుండ [illegible] రఘురాముండు
వారిం గాంచి [illegible].

ఆ. అన్నలార మీర । [illegible]
[illegible] । [illegible] యోధ్య
యందు మగల [illegible] । మంది నాచేత [illegible]
లింతు [illegible] వచ్చి [illegible] । [illegible].

చ. అని మొన కెత్తులం దనిమి । యాజనకాత్మజం దెకి యున్నచో
వసితను బాసి రాఘవునకు । బాసి సహోదరుం బాసి యోగియై
తనువున బ్రాణవాయువులు । దాల్చి వని న్నియుగులగి లేదు నే
ననఘుడు నాజనీతనయ । [illegible] యున్నదున్.

—♦ హనుమంతుఁడు సీతం గాంచి వచ్చుట ♦—

క. కనుఁగొంటి సీత నెక్కడ
వననిధి కవ్వల మహోన్నత । భూ దగ నొప్పు
జనసంభృతమై సుస్థిర
చనులంకా పురిమునందు । జననాధ ము.

సీ. అవధరింపుము దేవ । యస్త్రాస్త్ర యగా [illegible]
కారము మే [illegible] । [illegible]
కదలి దక్షిణపుమా । ర్గము వట్టి చని చని,
యండపుఱుఁ గా [illegible] । నగని యా [illegible]
బడలి కొన్నాళ్ళకు । బహు యోజనాయత,
బును [illegible] సేవిత । [illegible]
సంధకారోత్తర । బంధురం బగు [illegible],
ఘనగహ్వరంబున । [illegible]

ఆ. వెడ దస్వ్య నహవఁ । [illegible] దప నం దన్య పు
కాశ [illegible] నపురము । గాన బడియె
నద్రి మయుని బెంకి । యటఁ బ్రిభావతి యను
తాపసీవరేణ్య । దనరు నొకత.

వ. ఆయమ్మ మాకు భక్ష్యభోజ్యపానీయంబు లిచ్చినం బుచ్చుకొని
తిని సేదఁ దేరి బలంబుఁ గలిగి మే మామె చెప్పినచొప్పునఁ
నాగుహాగేహంబు వెడలి సహ్యాద్రిగిరి పర్వతంబు లతిక్రమించి
మించిన వేడ్క మలయపర్వతంబునం దధిష్ఠించి ముందర ననేకశత -

యోజనవిస్తీర్ణం బగుసముద్రంబు గని దీనిఁ దాటు టెట్లు సీతఁ గాంచు టెట్లు కార్యసిద్ధి యెట్లని విషణ్ణహృదయుల మై [illegible] [illegible] [illegible] నొకలు వినుచుటయొక [illegible] [illegible] [illegible] గూరుచుండ [illegible] రెగినజటాయువల్ల మన మును [illegible] [illegible] సుగ్రీవాజ్ఞయోప వేసంబుఁ జేసి యున్న సమయంబున.

సీ. కుధరశృంగాభుఁడు । [illegible],
[illegible] । [illegible] వచ్చి
[illegible] తేయుఁడ. [illegible] । [illegible],
[illegible] । [illegible] జేసి
కిరిసి [illegible] । [illegible].
[illegible] । [illegible]లార
మాతమ్ముఁ [illegible] । [illegible],
[illegible] । [illegible] కులల మమ్మయు

తే. [illegible] నాఁబను [illegible]
[illegible] । [illegible]
కెగసిపిమి [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible].

వ. నే [illegible] [illegible] [illegible] మే మెల్ల వృత్తాంతంబు [illegible] తనతమ్ముని మరణంబునకు [illegible] [illegible] వాఁడు [illegible] యున్నని యె.

మత్తకోకిలము. ఏ నెఱుంగుదు [illegible] । డిప్ప తేజుఁడు వానిక [illegible]
గాన వచ్చు బురంబు లంక యు । సం ద్రికూటమహీ [illegible]

స్థానము [illegible] కంధి [illegible] । [illegible] నం
దాన [illegible] దేవిఁ [illegible] । [illegible] నెదన్.

క. అని చెప్పి [illegible]
వనపథ దాటు [illegible] । [illegible]
జనవర మా [illegible]
[illegible] । [illegible].

శా. అంతం [illegible] । [illegible]
స్వాంతా [illegible] । [illegible]
సంతోషం బున [illegible] । [illegible] యే
[illegible] తంతం తన [illegible] । [illegible].

క. నా కిపుడు [illegible]
రాక్షసుల నెల్లఁ [illegible] । [illegible]
ప్రాకారగోపురం బు [illegible]
లోకో త్తర [illegible] । [illegible].

వ. అమ్మహాదేవియు.

సీ. ఘన [illegible] । [illegible],
[illegible] । [illegible]
సిత [illegible] । [illegible],
[illegible] । [illegible]
[illegible] విడనాడి । [illegible] యగుచు,
[illegible] । పొగలి పొగలి
పుడమిపైఁ [illegible] । [illegible],
[illegible] నాఁ । [illegible]

తే. [illegible] యున్న [illegible] । [illegible]
గావిరిఁ [illegible] దీప । [illegible]

బూదిలోఁ బట్టగ కనంపు । మొలక [illegible]లెఁ
[illegible]న్ను విడి [illegible] గడి[illegible] । [illegible]న్న [illegible].

వ. ఇట్లు [illegible] దేహాం [illegible]చి నానావిధ [illegible] విశేషంబులు సాభి[illegible]
బుగా [illegible] [illegible]న్న[illegible] [illegible] సదేశంబునకు
జ[illegible] [illegible] త్రిపూరంగు[illegible].

ఆ. మాత నేను రాము । దూత మా[illegible]
[illegible] । [illegible]
[illegible] వచ్చినా[illegible] । [illegible]
సుభిల[illegible] । [illegible]ను.

ఆ. రాజపుత్రి [illegible] । [illegible]
[illegible]ల [illegible] । కుశల మడిగి
[illegible] । [illegible]నాథుఁ [illegible]ను
[illegible] డిపు[illegible] । [illegible].

వ. సిహ్మాద[illegible] నిఖిల[illegible]నారపరివృతుండై లంకాపు
రంబు ముట్టడించి రాక్షసుల నుక్కడంచి నిన్నుంబరిగ్రహించి సాకే
తపురంబునకుఁ జని సామ్రాజ్యసుఖం బనుభవింపఁ గలఁ డని చెప్పి
పరిత్యా[illegible] [illegible] సమర్పించిన నప్పగమ
[illegible] [illegible] బునం జేసి విశ్వసించి.

తే. సి[illegible] హనుమంతుఁ [illegible] సు । [illegible]నకును
రాము[illegible] [illegible] । రాక [illegible]
[illegible] [illegible]పతి । [illegible] నె[illegible]
గించి నా[illegible] [illegible] । నెంచుమయ్య.

—హనుమంతుఁడు చూడామణి నిచ్చుట.—

వ. అని యూనవాలుగా [illegible]చూడామణి నిచ్చి యంపిపుచ్చుటయు నే న
ద్దేవి యనుజ్ఞ వడసి లంకాపురం బెల్లఁ గాల్చిపుచ్చి వచ్చితి నని

శిరోరత్నంబు రామున కిచ్చిన నతండు దాని నాఁచి సీతం గాం
చినట్లు సంతసించి హనుమంతుం బ్రశంసించె నంత సుగ్రీవశాసనం
బునఁ గోటానుకోటులుగా వచ్చినవానరసేనాసమూహము నెల్లం
గొని రామలక్ష్మణులు సుగ్రీవపురస్సరులుగా లంకాపురంబు
ముట్టడింపఁ బయనమై దక్షిణసముద్రంబుఁ జేరి దాని దాట
నుపాయము చింతించుచున్న సమయంబున సముద్రుండు రాముభ
మునకు దర్శన మిచ్చి యీసేనావారంబుల విశ్వకర్మసుతుండు
నలుం డనువానరుండు కలండు వానిచే సేతువు గట్టింపు మనిన
నతండు నలుం బిలిచి తెప్పింపఁగ నయ్యోగ్యతయు నలుం డతని
యాజ్ఞం బురస్కరించుకొని వానరులం బంచి గిరిశిఖరంబులం దెచ్చి
సిరాకరంబున దశయోజనవిస్తారంబును శతయోజనాయతంబు
నగు సేతుబంధంబుఁ గావించె నది యిప్పటికిని నలసేతునామంబునఁ
బ్రసిద్ధం బయ్యె నయ్యెడ.

చ. తెలిసిన నా సటుంచుఁ దల । ద్రిప్పక నుప్పు నుగొల్లఁ జేయున
త్తులువను రావణాసురుని । గో డని యొంచక వీడి వేడిమిన్
నలువురు మంత్రులుం దనకు । నాలుగుచేతులు గా ననుఁగ రా
ములఁ గని వచ్చి మెచ్చు గుణ । భూషణుఁ డైన విభీషణుండు చటన్.

ఆ. వచ్చి కృపను శరణుఁ । జొచ్చిన సుగ్రీవుఁ
డరిగి శంక సేయ । నడఁగఁ జేసి
కినకులాగ్రనాథుఁ । డింగితజ్ఞుండు వారి
నరసి మిత్రుఁ డీ యనుచుఁ । గరుణఁ జేసె.

—§ శ్రీరాముఁడు వానరసేనాసహితుండై లంకపైఁ దండెత్తుట. §—

వ. అంత రఘూద్వహుండు సర్వసేనాసమేతుండై విభీషణుం బురస్క
రించుకొని తదనుమతంబున నలసేతుమార్గంబున మహార్ణవంబు
దాఁటి దక్షిణతటంబున నానావిధఫలసలిలబహుళం బైనలంకోద్యా

నంబున విడిసి యథావిధసంవిధానంబున సేనాపరిరక్షణంబు గావిం
చుచు రావణుపాలికి హితోపదేశంబు సేయ నంగదు రాయబారి
గాఁ బుచ్చి సముత్తరంబుఁ గొనక వానరవీరుల నెల్లఁ బిలిచి
లంకాపురంబుపైఁ బడి కోటలు సేరి [illegible] చుటయు సర్వతో
ముఖప్రసరణంబు శతసహస్రకోటులగు [illegible] లగుసద్య
భల్లయోధులు [illegible] వేసన [illegible] చు
వీచుచు [illegible] మఱియు [illegible] మ [illegible]
మొత్త [illegible] పురగోపురా [illegible] సూర్యాతపప్రచా
రంబున [illegible] కోటకొమ్ములం
గల మేటి [illegible] గోపురా
[illegible] లంకాపుర [illegible]
[illegible] రాక్షస
వీరులు వెలిచేరి [illegible] సేనాపతు
లగు రావణున [illegible] శతసహస్రసంఖ్యాకు లగురా
కాసిమూకల నియోగించిన నా రవారిత [illegible] రాక్షసులం బెఱయ
నానావిధాయుధంబులం బ్రయోగించి వానరులం బరిమార్పం
దొడంగిరి.

ఉ. అంతట రామలక్ష్మణు ల । [illegible]
గొంతలు గాసి [illegible] ముఖులు కోటులు మేఁకలు [illegible] యేచి దే
వాంతకుల న్వధించుటయు । [illegible] వెంటయు [illegible] ముల్
వంతులు మీఱ దుర్గముచు । బట్టు నరాక్షస [illegible].

మ. విని నక్తంచర వల్లభుం డిసుక । [illegible] వే
ల్పన నానావిధ ఘోరరాక్షసయుతుం । [illegible] పోరఁ గాఁ బోయె నా
శనసవ్యూహము పన్ని రాముఁడును బె । ల్చాదీర్చి [illegible] దా
ననికి న్నైజబలంబునం దెసఁగ బా । [illegible] మహావ్యూహముల్.

వ. ఇట్లు సన్నద్ధుండైనయుద్ధంబున రామరావణులును లక్ష్మణేంద్రజి త్తులును సుగ్రీవవిభీషణులును ఎక్కుడుం గలవారుఁ దక్కువుం గలవారును గలియం బడి పోరిరప్పుడు ఘోరం బయ్యె నయ్యెడ.

కం. ఇంద్రజియున్ సౌమిత్రియుఁ
దంద్ర మొకింతయును లేక | ద్వంద్వం బెసఁగన్
సాంద్రాంబకములఁ బఱపుచు
నింద్రాదులు మెచ్చఁ బోరి | రిద్ధస్ఫురణన్.

ఉత్సాహము. రావణాసుతుండు హెచ్చి | రామచంద్రుమీఁదఁ దాఁ
జేసె వేసె శక్తిశూల | శతఘ్నిదాంస్త్రశస్త్రముల్
దేవవిభుండు వానినెల్ల | దివ్యశరపరంపరం
బోవ వేసి యసురి నొంచెఁ | బోయె వాఁడు పొల్లుగాను.

ఉ. ఆలము సేసె రావణసుతుండు | యాత్మపరాఙ్ముఖుఁడై చనంగ నా
శీలత రాత్రిశస్త్రముల | సేసిన బెగ్గలి పాస్పలంబులుం
బోలనిపోకఁ బోవఁ గని | పోడిఁ బ్రహస్తుఁడు హస్త మెత్తి చాల్
చ్ఛాయఁ బుచ్చ నిలుం బనుచుఁ | జయ్యన గొట్టులఁ జేసెఁ జేసినన్.

ఉత్సాహము. పల్లగిలనపూరకల్లుఁ | దెచ్చి వైచి వేఁడియుం
బెల్లు మీఱఁగ సాహసించు | పిడికసికిఁ బోదలి పెంపు
పుల్లసిల్లి గాసిగ పోగ | మానుషున్ విశీర్ణుఁ
జొల్లఁ బోవఁ జేసె నసుర | మోఘులన్ రయంబునన్.

మ. ప్రతిఘూర్ణచ్ఛత్రిక్షు విభీషణు మనసు | గ్రాలఁ బొప్పఁ గాలాంతక
ప్రతిమానంబు మహోగ్రకాంతంబు జ్వలన | జ్వాలప్రభాభీలమున్
శతఘ్నిఁటాఁ దిత దుర వెలుగుమహా | శక్తిం బ్రయోగించెఁ బ్రి
యత్రిమంత్రిప్రియ ప్రహస్తశీర్షముపై | జేరంగ నప్పు డెచ్చఁగన్.

ఆ. అశనివేగ మైన | యమ్మహాశక్తిఁ గ్ర
వ్యాత్తమాంగుఁ డగుచు | నుర్విఁ బడియె

వాతరుగ్ణమైన । వసుమతీరుహ మట్లు
ప్రస్తుతింపఁ దగి ప్ర । హస్తుఁ డపుడు.

వ. ఇట్లు పడిన ప్రహస్తుం జూచి తత్సైన్యం బాతియు దైన్యంబు నొంది పాఱం దొడంగె నప్పుడు ధూమ్రాక్షుండు క్రోధతామ్రాక్షుండై భీమదర్శనం బగునిజసైన్యంబుతో వచ్చి కవియుటయును.

మ. అసురోద్ధత్యముఁ జూచి సైపక మహా । హుంకారసంకారశ
బ్దసమేతాననుఁ డంజనీతనయుఁడా । దైత్యాధముం దాఁకె న
య్యసురుండుం బిరుతియ్య కొడ్డె నపు । డత్యంతోగ్రమై వారికిం
బొసఁగెన్ శక్రవిరోచనాత్మజులకుం । బోలెన్ సమీకం బటన్.

మ. హనుమంతుం డపు డుక్కుమీఱి భుజ । శౌర్యం బేర్పడన్ గ్రన్ననై
ఘనభూమీధ్ర మొకండు బుచ్చుకొని వడిన్ । గల్పాంతకుండో యనన్
దనుజాధీశ్వరు మీఁద వేసె నతఁడుం । దం జూచుచుండఁగ దె
బ్బ నిలన్ సారథియు రథ్యముల్ రథమునున్ । లీనంబులై తెళ్ళగన్.

వ. ఇట్లు ధూమ్రాక్షుండు త్రెళ్ళినం గని వనచరు లార్చి పేర్చి రాత్రించరుల నెల్లం త్రెళ్ళ నేసి రంత హతశేషులు వారి కోట్లల కోహటించి వెఱచి పఱచి రావణున కంతయు నెఱిఁగించిన నతండు ప్రహస్తధూమ్రాక్షుల చావునకుం బెద్దయుం బొగ్గి నిట్టూర్పు నిగిడించి గాఢనిద్ర బడియున్న కుంభకర్ణు నతిప్రయత్నంబున లేపి కార్య మెఱింగించి నియోగించిన నతండు కిట్టాఘుతంబై కదలి రామలక్ష్మణరక్షితం బగుప్లవచర సైన్యంబుపై గవిసి.

తే. గీ. ఎదుటఁ బడి సందిటం జిక్కు । నెల్లకపుల
మునుముకొని మ్రింగె రాక్షస । పుంగవుండు
బలుఁడుఁ జండబలుండును । వజ్రబాహు
డాదియగువారు పడిరి త । దాస్యమందు.

వ. అంత సుగ్రీవుం డొక్క మహావృక్షంబుఁ గొని మార్కొని మహా

యుద్ధం బొనర్చుచున్నం గని కుంభకర్ణుండు వానిం బట్టి చంకం
బెట్టుకొని పోవుచున్నంత సుమిత్రాపుత్రుఁ డడ్డగించి దొడ్డనార
సంబులం గొట్టుచుండ వాఁడు సుగ్రీవుం దిగవిడిచి పరిగృహీతశిలా
యుధుండై సౌమిత్రిపయిం గవియుటయును.

—◆ కుంభకర్ణుఁడు చచ్చుట ◆—

సీ. అతఁడు శితాగ్రంబు । లౌ భల్లముల రెంట,
వైత్యేశ్వరుని భుజ । ద్వయము నఱికె
నఱికిన మాయమై । నాల్గుచేతులతోడ,
నసుర శిలావర్ష । మడరఁ జేసె
లక్ష్మణుండును గర । లాఘవంబున వాడి,
తూపుల నదియును । దున్మి వైచె
నపుడు వాఁ డతికాయుఁ । డై బహుభుజపాద,
మస్తకంబులు గ్రాల । మలయఁ జొచ్చె
తే. నంత వీ డలంతులఁ బోవఁ । డంచు నెంచి
భక్తితో నభిమంత్రించి । బాణమందు
బ్రాహ్మ్య మస్త్రంబు సంధించి । రామదేవు
తమ్ముఁ డమ్మనుజాసిపైఁ । దడయ కేసె.
తే. ఏసినం గూలె వాఁడు గ । తాసు వగుచు
నశనిపాతంబునం దగ్ధ । మై ధరిత్రిఁ
గూలుభూరుహమును బోలి । ఘోర మగుచు
నొక్కపెట్టునఁ జప్పుడు । పిక్కటిల్ల.
వ. ఇట్లు బ్రహ్మాస్త్రాభిహతుండై కుంభకర్ణుండుఁ గూలిన నిశాచరసేనా
సమూహంబు సాధ్వసంబున నూడనిం బాఱుచుండ దూషణానుజు
లైనవజ్రవేగప్రమాథు లనువారు రామానుజుం దలఁపడి రయ్యు
వసరంబున.

మ. ఒకకొండం గొని మారుతాత్మజుఁడు తా । నుగ్రస్ఫూర్తి వచ్చి హె
చ్చి కడుం గ్రొవ్వినవజ్రవేగునిపుఁడుం । జీవాఢ్యు నేసె నిం
కొకకొండం గొనివచ్చి నీలుఁడు కడున్ । హుంకారముం జేయుచున్
ద్రికకుద్గోత్రమునా వెలింగఁడు ప్రమా । థం గొట్టె బిట్టల్కతోన్.

క. ఆలీల నసురులిద్దఱు
శైలంబుల క్రింద నలిగి । జముప్రోలికిఁ బో
నాలము విడి వడి మూకలు
ప్రోలిదెసం బట్టెఁ బ్లవగ । పుంగవు లార్వన్.

వ. అంత నట రావణుండు తద్వృత్తాంతం బంతయు విని చింతాకుల స్వాంతుండై యింద్రజిత్తుం బురికొల్పుటయు నతండు ధనుర్బాణ పాణియై రథం బెక్కి రణాంగణంబునకుం జని వేఁదిక్కుం జూడక సుమిత్రానందనుచక్కటికి రథంబు పోవ నిచ్చి నిజనామసంకీర్త నంబు సేయుచు సంగరంబునకు గట్టాయితుండై రమ్మని పిలిచిన సప్తిరవకేణ్యుండు ధనుష్టంకారంబు సేయుచుం గవిసిన వారిద్ద ఱకు నపుడు మహాస్త్రశస్త్రంబుల మహాయుద్ధంబు సిద్ధించె నందు.

మ. విలువిద్యన్ రఘురామునితమ్మునకు నేఁ డెంటం బయిం బోవ లే
కలఘుం డాదశకంఠనందనుఁడు ది । వ్యప్రాభవం జేర్పడం
బలుదల్తోమరముల్ పరశ్శతములో । ర్వన్ నైవ నింగింతలై
యులపై రాలఁగఁ ద్రుంచె వాని రఘువం । శేశానుఁడం డమ్ములన్.

క. వేడి గలవాఁడితూపుల
గాడఁగ లక్ష్మణుని వ్రేసెఁ గ్రవ్యాదసుతుం
డోడక లక్ష్మణుఁడగ్నికి
నీడగువాలమ్ము లడల । నీసున నేసెన్.

ఆ. వేడిపిడుగులగు లట్లు । వెస వచ్చి సౌమిత్రి
మార్గణములు దాఁక । మానుషాసి

క్రోధమూర్ఛితుఁ డయి । క్రొవ్వి నెన్నుదిటి సిత
సాయకముల నతనిఁ । జుండగలిసి.

మ. అలుకన్ లక్ష్మణుఁ డంబకత్రితయముల్ । హస్తంబునం బూన్చి జం
టలుగా దక్షిణహస్తమొక్కటి యుగాగ్రంబై । ట న్వామహస్తంబునుం
దలితం బై పడ వేసి నాసిక నివే సెం । దానన్ సురారాతికుం
డలగండస్థలభాసమానశిరముం । ఖండించెఁ జండక్రియన్.

వ. ఇట్లు రింద్రజిత్తుం బరిమార్చిన రాముఁడు పుత్రశోకాతుండై సంభ్రమించియు సంభ్రమించి మహాకేవలపక్షం బద్ధమించి సంగ్రామరంగంబునకుం జనుదెంచి రాఘవుం దాఁకుదెంచె నప్పుడు దేవేంద్రప్రేషితంబును సాశ్వయుక్తంబును మాతలిసారథియుక్తంబును నగు దివ్యరథంబు నధిష్ఠించి రామచంద్రుండు నాహవోన్ముఖుండై దాన వున్నఁడు.

—॥ రాముఁడు రావణుని సంహరించుట ॥—

తే. రామరావణు లిట్లు సం । గ్రామమునకు
మొనయ హాహాకృతిం జేసె । భూతచయము
దేవదుందుభినాదముల్ । దివి నెసంగ
నుభయసేనలఁ గలకలం । బుప్పతిల్లె.

వ. ఇట్లు సంగ్రామంబునకు డీకొని పోరాడుచున్న సమయంబున.

మ. అధికక్రోధసమగ్రవిగ్రహుఁడు నై । త్యాకీనుఁ డాశావకా
శధృతజ్వాలము శూలముల్ భుజబల । స్ఫారప్రభాభ్రాజిత
ప్రధితప్రక్రియ నెత్తి మొత్తె నతని । ప్రత్యంబునుం బ్రహ్మాదం
డధురీణం బగుదాని రాముఁడు నడిం । ఖండించె రెండై పడన్.

తే. రాఘవుని విస్ఫురం బాయు । కార్ముకర్మ
మరసి భయ మూని రావణుఁ । డిట్లు క్రుద్ధుఁ

జేగుచుఁ దోమరభిండివా । లాసిముసల
ముద్గరాదుల నొంచె రా । మునిఁ గడంక.

వ. ఆ సమయంబున [illegible] పడి కిమ్మహీకాంతుఁడు.

మ. సుమహా [illegible] సుమసస్పుఖాగ్నిజ । [illegible]త్రాణపాత్రి బను
[illegible] సువర్ణపుంఖము మహా । ద్యత్పింఖమై యొప్పు బా
ణము [illegible] సూ [illegible] గినుక । బ్రహ్మాస్త్రమంత్రింబునన్
[illegible] [illegible] సీసి మనుజా । సిక్ వేసె నీ సేర్పడన్.

చ. అదియును [illegible] దంతయు నిండి సురారిగుండియల్
చెదరఁగ మండుచున్ [illegible] । జిష్ణుముఖామరు లెల్ల నుబ్బనం
[illegible] వెసుల్ వెడు । పొంద నయంత్రరథాశ్వకంబుగాఁ
[illegible] పుచ్చెను రావణాసురున్.

తే. అసుర బ్రహ్మాస్త్రనిర్గ్ధుఁ । డయ్యెఁ గాన
నరయ గా దయ్యె దేహమూ । సాదికంబె
కాక భస్మంబు నాశ్చర్య । [illegible]
[illegible]లకు శాంతి । యానహిల్లె.

సీ. అల్ల దశగ్రీవుఁ [illegible] డంతరించిన వచ్చి,
దేవగ్ను లాశీర్వ । దించి రెలమి
దివి దుందుభులు మ్రోసె । దివిరి గంధర్వులు,
పాడి రచ్చర లాడి । [illegible] కపుడు
[illegible] వెల్ల [illegible] । [illegible] నొందెఁ దలఁచగు,
పుష్పవర్షంబుల । భూమి నిండె
నాకాశము [illegible] । వాధికసంకాశ,
మయ్యె నింద్రాదులు । హర్ష మంది

తే. రంత సంతోషమున రాముఁ । డనుజసహితుఁ
డగుచు లంకాధిరాజ్యము । నాగుఁ [illegible]

పడ విభీషణునిం బట్టు । భద్రుఁ జేసి
విమలజలముల నభిషేక । విధులు దీర్చె.

వ. అనంతరం బవ్విభీషణుండు వృద్ధామాత్యుం డగునవింధ్యుంగూడి సీతాదేవిం బురస్కరించుకొని వచ్చి రామదేవునకు నివేదించిన నతం డామె స్వీకరించుటకు సంశయించుచున్న సమయంబునఁ జతుర్ముఖుండును శక్రాగ్నివాయుయమవరుణులును యక్షాధినాథుండును సప్తర్షులును దివ్యమూర్తిధరుం డగుదశరథుండును దేవగంధర్వాదిసేవితులై హంసయుక్తవిమానంబు లధిష్ఠించి యంతరిక్షంబున నుండి రండుఁ బంచభూతంబులు తమతమనామంబు లెఱింగించి రఘురాముం గాంచి.

— ♦ శ్రీరామునకు బ్రహ్మాదులు దర్శనమిచ్చుట. ♦ —

ఉ. భూతలనాథ మే మఖిల । భూతములందు మెలంగుచుండుటన్
భూతచరిత్ర మాతయును । బోల నెఱుంగుదు మాలకింపు మీ
సీత సతీవతంస మనఁ । జేసి యెఱుంగఁ గొంకితే తప్పు సీ
పీతఁబెఁ గానిమాట లన । కేలు మనోసిజ సీమొనర్చలిః.

వ. అప్పుడు బ్రహ్మదేవుండు రామదేవుం జేరఁ జేసి.

సీ. భువనకంటకుఁ డైన । దివిజారిఁ బరిమార్చి,
సకలభూతహితంబు । సలిపి తీవు
నావరంబున వాఁడు । దేవతాసాధ్యుఁడై,
తనచావునకె జాన । కిని హరించె
నలకూబరునిశాప । కలనంబున స్వేఁడు,
సతిఁ బల్మి నంటినఁ । జచ్చు నవుడు
...స సీత । నే నెఱుంగుదు నిట్లు,
శంకింప కేలు మీ । పాణిఁ బట్టి

తే. యనుచు దశరథుఁ డరుదెంచి । తనయ నేను
దశరథుండను నీచేతఁ । దనిసినాఁడ
సీతఁ లక్ష్మణునితోడఁ । బ్రీతి నరిగి
రాజ్య మేలు మయోధ్యాపు । రంబునందు.

వ. అట్టి రామచంద్రుండు తనతండ్రి కభివాదనం బాచరించి దేవా నేను నాతండ్రి యైనసింహాసనంబునఁ బ్రవర్తించెద నని విన్నవించి దేవతల కెల్ల మ్రొక్కి దేవేంద్రుఁ బరిగ్రహించి శచీసహితుం డైన దేవేంద్రుని నందంబునఁ దేజరిల్లి త్రిజటావిభీషణులకు నభీష్టార్థంబులు సిద్ధింపఁ జేసి రాక్షసనివాసు లైనవానరుల నెల్లఁ బరమేష్ఠిం బ్రార్థించి బ్రదికించి సిందూరాలను స్వర్గంబునకు నిర్గమించి యపుడు జనకనందిని వాయునందను కిక్కమొగంబై యిట్లనియె.

ఉ. నాకు మహోపకారము నొ । నర్చినవాఁడవు సుమ్ము నన్ను నే
నీకు వరం బొసంగెద న । నింద్యచరిత్రుఁడు రాముకీర్తి యీ
లోకమునం దఖండముగ నె । లుంగుచు నుండెడునంతదాక నీ
వీకరణిం జరింపుచు । హనూమ చిరంజీవివి గమ్ము నెమ్మదిన్.

వ. అంత శ్రీరామచంద్రుండు సీతాలక్ష్మణసమేతుం డై సుగ్రీవాంగదజాంబవత్ప్రముఖవలీముఖపరివారంబు పరివేష్టింప విభీషణుం బురస్కరించుకొని పుష్పకాధిరూఢుం డై వెడలి సేతుమార్గంబున మకరాలయంబు దాటి కిష్కింధాపురంబునకుం జని సుగ్రీవరాజ్యంబున నంగదు నభిషేకించి యథాగతకృతగమనుం డై సాకేతంబున కరిగి హనుమంతుం బుచ్చి నందిగ్రామంబునఁ జీరవసనుం డై యున్న భరతశత్రుఘ్నులం దోడి తెచ్చి తత్సమన్వితుం డైన రాజ్యంబు గ్రహించి తారాబలచంద్రబలయుక్తం బైన యొక్క శుభముహూర్తంబున.

——♦ శ్రీరామపట్టాభిషేకము. ♦——

సీ. ఉభయపార్శ్వమ్ముల । నింగితజ్ఞులు భక్తి
భరితులై ఛత్రచా । మరము లిడఁగ
వామభాగమునందు । వైభవం బెసలారఁ,
గనుల నవ్వుచు సీత । గరిమ మెఱయ
ప్లవగాసురేశ్వరుల్ । పరివారయుక్తులై,
ముద మొప్ప నిటు నటు । మూఁగి కొలువఁ
బవమానసూనుండు । భయభక్తియుక్తుఁడై,
పాదపీఠముకడఁ । బాదుకొనఁగఁ

తే. గడలఁ జారులు బందుగుల్ । గనుచు నుండ
రమణ మెఱయఁగ వివిధవా । ద్యములు మ్రోయ
వామదేవవసిష్ఠులు । పలుక స్తుతులు
రాముఁ డొప్పను పట్టాభి । రాముఁ డయ్యె.

వ. ఇట్లు పట్టాభిషిక్తుం డైనరామచంద్రుండు విభీషణసుగ్రీవాదిసుహృజ్జనంబులం దగినవిధంబున సత్కరించి వారివారి పొందుపట్లకుం బుచ్చి యక్షేశ్వరునకుఁ బుష్పకం బర్పించి తాను గోమతీతీరంబున ననేకయాగంబులు చేసి నానావిధభోగంబులు గ్రోల కుశలవులను పుత్త్రులం గాంచి పదునొకండువేలేండ్లు రాజ్యపరిపాలనంబు గావించి సీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్న సమేతుండై పరమపదంబునకు నిర్గమించి కీర్తిశేషుం డయ్యె నని చెప్పిన విని నైమిశారణ్యవాసులు సూతుం జూచి శ్రీరామానుగ్రహపాత్రుండైన చెన్నుమీఱినభద్రాద్రివృత్తాంతంబు సెప్పు మని యడుగుటయును.

ఆశ్వాసాంతము.

శా. శ్రీభద్రాచలరామభద్రపదరా । జీవద్వయీభక్తుఁడై
శోభాప్రాభవవైభవాంచితపదా । స్తోకప్రభావంతుఁడై

సౌభాగ్యంబున హస్మకొండపురిలో । సౌఖ్యంబులం బొందుచున్
దా భాసిల్లెడు నారసింహుని దయన్ । రక్షింపు మో రాఘవా.

గద్యము.

ఇది శ్రీమద్రఘునాథనాయకవినుత వేంకట
యజ్వపుత్ర సమారాధితవిబుధరాజ
శ్రీపాదకృష్ణమూర్తికవిరాజప్రణీతం
బైన శ్రీభద్రాచలరామచరిత్రం బను
మహాప్రబంధంబునందు
ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీ

శ్రీ

భద్రాచలరామచరిత్రము.

తృతీయాశ్వాసము.

క. శ్రీమన్నృసింహరామధ
రామరసోమావనాంచి । తానులనామా
కామితదానావితసు
త్రామా! వరభద్రశైల । ధామా! రామా.

వ. అవధరింపు మకృక్షకుండు శౌనకాదిమహామునుల కిట్లనియె. నట్లు వనవాసావసరంబున రామభద్రవరప్రసాదసమాసాదిత ప్రాభవవిస్తరుండై ప్రస్తుతంబైనయమ్మహాప్రస్తరంబు మేరుపుత్రుండై మహాప్రభావంబునం బొందెం దత్ప్రభావం బెల్లం దెలియం జెప్పెద నాకర్ణింపుఁ డని యిట్లనియె.

—। మేరుపర్వత వృత్తాంతము. ।—

సీ. గ్రహములన్నియును బ్ర । త్యహము నేగిరిరాజ,
మునకుఁ బ్రదక్షిణ । ములు పొనర్చు
హరునకుఁ ద్రిపురసం । హారకాలంబున,
నేయహార్యము చాప । మై యొసంగె
నింద్రాదిబృందార । కేంద్రుల కునికిప,
ట్టయి యేమహాచల । మతిశయిల్లుఁ
దనతోడఁ బగ వట్టి । దాయమై వింధ్యాద్రి,
యేగోత్రమున కోడి । యేపు దక్కె

తే. సమ్మహాకరత్నసాను వ । సంతవత్సె
నిలయ మత్యున్నతశిఖరంబు । [illegible]పర్వ
[illegible]స్థానముమా స్వస్తి[illegible]ముమా [illegible] । [illegible]
భావిభావిత మగు [illegible] । పర్వతంబు.

తే. ఆసుమేరుప్రసరు [illegible] । [illegible]యును
గామ[illegible] [illegible] । [illegible]
దివ్య[illegible] [illegible] । [illegible]
పాలుతుకెం [illegible] । పలుకు [illegible].

ఆ. [illegible] । [illegible]
నుల్ల మలరఁ జేయు । [illegible]
[illegible] । [illegible] మహాత్మ్య[illegible] [illegible]
త్రితయ [illegible] । [illegible].

క. [illegible]
[illegible] । [illegible]
[illegible] వెలుఁగుచు [illegible]
[illegible] । [illegible].

వ. ఒక్కనాఁ డేకాంతంబున [illegible] కాంత
గాంచి యిట్లనియె.

క. పున్నామనరకమందఁ
బన్నంబులఁ జెప్పక సీత । [illegible]
త న్నుద్ధరించుఁ గావున
నెన్నంబడెఁ బుత్రుఁడనుచు । [illegible].

తే. కాశి నైనను బుత్రుని । కడను [illegible]
మడియ మోక్షము కరతలా । మలక మనరె

వేయు నేటికిఁ గొమరుఁడు । వెలయఁ గనక
వెగుపాట్ల జన్మంబు । విగతఫలము.

తే. కాన సూనులఁ గోరెద న । మాన [illegible]
ఫలము నొసఁగుసత్కీర్తి దిగ్విభాసి । [illegible]
మునకుఁ బుత్త్రులు [illegible] మాకు [illegible]
తపము గావింప [illegible] । నిన్నుఁ బిలిచి.

చ. భువిఁ బరఁగు [illegible] । [illegible] సుమేరుశైల మే
పవనము పర్ణము [illegible] । భక్షణ సేయుచు వాన [illegible]
ల్యానమునకుఁ జలింపక [illegible] । [illegible] యోగ్యుఁ బన్నసం
భవునిఁగూర్చి పొదవము । భక్తి నొనర్చె [illegible].

వ. ఇట్లు సన్న్యాసామాన్యముగా నత్యంతాసక్తితోఁ దపంబొనర్పం దీక్షితుండై
[illegible] తపంబు సేయుచున్న [illegible] నొక్క నాఁడు.

—। మేరువునకు భద్రుండు పుట్టుట ।—

క. కమలజుఁడు [illegible]
[illegible] రామాఖ్యునాత్రి । [illegible]
[illegible] నిచ్చె చనియెం [illegible]
[illegible] నా [illegible] । [illegible].

ఉ. మేరుమహీధరేంద్రు [illegible] । [illegible] సూనుని
[illegible] మేరు [illegible] । [illegible] చెను [illegible]
[illegible] రిచి జాతకర్మమును । [illegible] మెచ్చఁగ భద్రనామము
జేసె రామభద్రుని పద । [illegible] చెలువారుచు [illegible].

గీ. రామభద్రుని [illegible] । [illegible]
లక్ష్మణుని [illegible] సేయుచు । [illegible]
నధివసించి [illegible] । [illegible]
నాయువల నిట్లు భద్రుండు । [illegible].

వ. ఇట్లవతరించిన భద్రుండు దినదినప్రవర్ధమానుండై పూర్వజ్ఞానబుం గలిగి.

చ. మగఁగిగ సత్త్రి తాత యని । మాటలు నేర్చెడునట్టిపట్టునన్
నిరతము రామ రామ యని । నేమము మీఱఁగ నాడఁజొచ్చె సం
బరమున విగ్రహముల్ సలుపు । పట్టున నెట్టన నిల్చి రామునిన్
గరమురుదారఁ గొల్పుటకు । గా మదిసేయును భద్రుఁ డర్థిమై.

ఉ. రాముఁడె బ్రహ్మవిష్ణులును । రాముఁడె రాజకలాకలాపుఁడున్
రాముఁడె సర్వదేవతలు । రాముఁడె సర్వమహీధరంబులున్
రాముఁడె సర్వభూతములు । రాముఁడె సర్వనదీనదంబులున్
రాముఁడె సర్వలోకములు । రాముఁడె సర్వమటంచు నెంచుచున్.

క. ఆటలలోఁ బాటలలో
మాటలలో రామ యనుచు । నూటికి భద్రుం
డూటాడక నిరతంబున్
నోటికిఁ దాలింబఁ లేక । నొడువుచు నుండున్.

సీ. బాల్యంబునన్ రామ । భద్రుఁడొనర్చిన,
చర్య లాటలలోనఁ । జలుపుచుండు
రామకల్యాణంబు । రమణీయసరణిఁ,
బాడుచుండును గాని । ఫలితమీఱఁ
గాంతారగమనమ్ము । కాంతంబు మదిఁ దోఁప,
సారెకుఁ గనుఁదోయి । సిరు వెట్టుఁ
పంక్తికంఠుఁడు సీతఁ । బట్టినవార్తలు,
వినిచి యేడ్చుచునుండు । వెక్కివెక్కి.

గీ. దుష్టసంహారకథఁ జెప్పి । తుష్టి నొందు
పుష్పకం బెక్కి సాకేత । పురికివచ్చి
రాజ్యపట్టము గట్టిన । రమ్యచరిత
నదివి యానందమునుబొందు । మఱి నతండు.

క. పరమేష్ఠినరమహత్త్వము
పరిపాటిం బలుకుచు నిట్లు । భక్తిం బొగడుచున్
బరఁగుచు నుండకు మేనుఁ
బరమామోదంబు నొందె । భక్తిం బొగడున్.

ఉ. భద్రించు రామభద్రపద । భక్తిం గాన్పన వానిఁ జూడఁగా
నద్రులుఁ గాననంబులు మ । హానదులున్ మునిపర్ణశాలలుం
భద్రమతిం గనుంగొనుచు । బ్రహ్మమహామునులుచక్కి మెట్టుచున్
నిద్రకు భుక్తికిన్ మనము । నిల్పని నాఁడు లయూరకే భక్తుఁడై.

—♦ భగవంతునకు నారదుండు ప్రత్యక్షమగుట. ♦—

క. వెడఁగువలె నిట్లు ప్రతిదిన
మడపులలో రాము నరయు । నగుచుండఁగ నా
రెడఁ గాంచి సురమునీంద్రుఁ
వడిఁ జనిఁ బ్రణమిల్లె వాని । పాదంబులకున్.

చ. నిలిచిన వానిఁ గాంచి ముని । నీ వెవ రేమిటికిట్లు కోసలన్
మెలఁగెద వేను నారదుఁడ । నెఱపెద ప్రేలనామధేయముల్
పలుపు సుమాన్నఘప్రభుఁడను । ననఁగ మొఁగిగెదా ద్విపుత్రుఁడన్
నలుగడ సంచరింతు నిటు । నాకుల్ప్రనము రామునిం గనన్.

క. పరమేశ్వరుండగు రాముఁడు
పరికింపఁగ నాకు తప్పుడు । భుజియుఁగ నచ్చున్
సిగురులాకుఁ జాలఁ బెరిగిన
పేలు వేడుగను నాకుఁ దల్పు । ద మునినాథా.

ఆ. వినులకిల్లు గీలా । గనుగొందు నప్పరా
త్పరుని రామచంద్రుని । భక్తిఁ గొలిచి
సార్థకంబు గాఁగ । సల్పుకొందును నాదు
పుట్టుగడను దెలియు । వట్టు నీకు.

వ. అనిన వానినిశ్చలభక్తి నెఱుంగి[illegible] గోరి నారదుండు నాస్తిక వాదం బునకుం జొచ్చి [illegible]ట్లనియె.

ఉ. కొండిక [illegible] నెఱుంగ [illegible] । కొంచెము గాని సుమేరుపుత్రి రా
ముండను పరాత్పరుం డనుచు । ముచ్చట లాడగ బొచ్చి తక్కటా
కొండకు [illegible] నని వి టును । కొ[illegible] దగు గాని మేదినీ
శుం డగురాఘు[illegible] । చూ[illegible] బరాత్పరుఁ [illegible] చెల్లునే.

తే. ఎన్న[illegible] పుట్టి చచ్చిన । నృపసుమాను
[illegible] । [illegible]
[illegible] నము చే వా[illegible] । నా[illegible] కొ[illegible]
వా[illegible] । లేటి కియ్య.

ఉ. మానవ[illegible] । మానిసతి [illegible] సతిన్ హరి[illegible]
మా[illegible] యనుచు । [illegible] గానసంబులన్
దా[illegible] । దా [illegible]
వా[illegible] నిలు[illegible] । నారిని [illegible] రావణున్.

క. [illegible]వాని [illegible] । [illegible]
వానిదర్శనంబు । [illegible]
[illegible] వ[illegible] నగుచు । [illegible]
యొరుగుచు [illegible] । [illegible] దిప్పి.

క. ఏనా[illegible] చచ్చి[illegible]
జాని [illegible] నెంతు [illegible] । [illegible] టను
[illegible] నంచు [illegible] వ
మో నీయాసల్ ఫలించు । నో కద చెపుమా.

వ. అనిన నుల్లంబు జల్లు మన వ్రల్ల[illegible] బోయి డిల్లపడి యు సమ్మూని తల్లజుం గని యుల్లస [illegible] డిట్లనియె.

ఉ. తారకమంత్రరాజమున ❘ ధన్యుఁడవై మునిమాన్యుఁడైన నీ
వే రఘురాము నిల్లు లధ ❘ మాధముగా వచియింపఁ జొచ్చితే
నేర నిరుక్తి వచించుటకు ❘ నోర్చినవారలు కారు [illegible]మ్మనం
గా విధిఁ సేయఁగదే వినుము ❘ నాదు చరిత్రము [illegible] నానుపుల్.

క. నాచిత్తవృత్తిఁ దెలియఁగ
నీచెప్పుట లనుచు ❘ నాదు నేరుపుగ నయ్యో
నాచార్యయమేందర ❘ కాఁ
నాచెప్పులకు నెదురు నుడులు ❘ నాదానను నే.

ఆ. వినఁగ నెల్ల నీను ❘ విశ్రుతనామంబులు
దాఁ నిల్లు పలుకఁ ❘ బారఁ నాఁడఁ
గాని కినుకఁ బూని ❘ నాగ శ్రీరాముఁ డ
నైన మనుచుఁ జెప్పఁ ❘ దలఁతు వినుము.

సీ. పెనుచేఁప నైనట్టి ❘ పూనుకు చక్కఁదీర్చి కాని,
నక్కఁనఁ జెప్పుట ❘ దాఁచినాఁడ
తామేటియై ❘ దరికొండ మున్గకుం,
పెఁగి నెత్తి పెఁపున ❘ దాఁచినాఁడ
కోల్లమై పాతాళ ❘ కుహరంబునకు దూఁఁ,
కినకాశ్యపుని బట్టి ❘ చీఁల్చినాఁడ
నరసింహమూర్తినై ❘ పరఁగి భక్తుఁబ్రోచి న,
దైత్యుని వ్రేల్మిడిఁ దలఁచినాఁడ.

తే. గిటకన్నై బలిదానవుఁ ❘ గట్టినాఁడ
భార్గవుఁడనై దురాత్ములఁ ❘ దాఁపినాఁడ
రాముఁడనై రావణాసురు ❘ రాల్చినాఁడ
నినెఱుఁగనివె నాకొనొవ్వ ❘ నకట సతి దగ్ధ.

తే. ప్రతియుగంబున దుష్టులఁ । బట్టి కొట్టి
శిష్టులను బ్రోచిన సమర్థ । క్షితితలమున
ధర్మసంస్థాపనార్థము । దగి వెలుంగు
నట్టివిష్ణుఁ డనఁగ రాముఁ । డగును గాదె.

వ. అమ్మహాత్మునిమాహాత్మ్యంబును జెప్పెద నాకర్ణింపుము.

సీ. ఎవ్వానిపదరజం । బింత సోకినమాత్రఁ,
బాషాణ మది యొక్క । పడఁతి యయ్యె
నెవ్వానికడకేల । నెత్తి చూచినమాత్ర,
ఘోరహరునివిల్ వానా । తునియ లయ్యె
నెవ్వానిచేసేత । నిజము ముట్టినమాత్ర,
పరశురామునిగర్వ । భంగ మయ్యె
నెవ్వానికోదండ । యొక్కబాణమాత్ర,
రావణుని శిరమ్ము । లావ నయ్యె.

తే. నట్టి శ్రీరామచంద్రుఁడు । హార్యధైర్య
సాహసుఁ డతిశైభవజితామ । కోదండుఁ డమర
కీర్తిచంద్రుఁడు వైకుంఠ । పురాత్తగాత్ర
మర్త్యమాత్రుఁడె వర్ణింప । వాణినాథ.

ఉ. ఆరఘురాముఁడే నుతకు । నందఁడు కుశకులదైవమంచు ల
క్ష్మీరమణుం డటంచు సుర । సేవితుఁ డంచు సమస్తవిష్టపా
ధారవిభుం డటంచుఁ బర । తత్వమటంచుఁ బొగడుచు నే
సారెకు ధ్యానఁ జేసెదఁ గృ । పానుమహాత్ముల నిచ్చి నారదా.

వ. అని నిశ్చయజ్ఞానంబునం బలుకుచున్న మేరునందనుం గౌఁగిలించుకొని శతానందనందనుం డానందంబునం బొంగుచు నిట్లనియె.

—♦ నారదుండు భక్తునకు రామప్రభావమభివర్ణించుట. ♦—

గీ. భద్ర నిర్నిద్రమైనసు । భక్త వెలుఁగఁ
గాంచి సునిశ్చయజ్ఞాన । మారయుమతి

సిగ్గు సత్కృతి భక్తుండ । పీన శౌరి
నిన్నుం బోలినవారు లే । రెవ్వ జగతి.

శా. మాయామానుషవిగ్రహంబున ధరిత్రిజాగ । న్మాన్యుండవు ధన్యుం డితం
డీయుర్విం బ్రభవించె రాముం డన స । ర్వేశుండవు సర్వజ్ఞుం డా
స్వాయత్తేజసి సత్వప్రభావమున ని । న్నెంచ బెల్లు గుపించు నే
నాయభాకసనామముంత్రమహోమన । న్వ్యాపించు నీకీర్తిగన్.

చ. పతియుపదేశము బడసి । పార్వతి తొల్లిట రామమంత్రమున్
సతతము సంస్మరించి కడ । సర్వజగజ్జననీత్వసంయుభూ
రితరమహాత్వము గాంగి । రెచ్చి రమాముఖదనతాంగినా
నుత యగు లోకపూజిత యయి । సంగ్రామ నెసత్వరిత్రమహోన్నతిన్.

క. తలకొంను గాంచి దానికి
మెలమిన్ జపించుంచి పుష్ప । నసంగినముగా
జలరె మును రామచరితము
వెలయించి నపుంగుం పెగుచు । విశ్రుతకీర్తిన్.

గీ. రఘులు ధాతుప్రకీర్డ కి । రంబు గాన
నరానులచ్చటం గీర్తి తుది । దాన రాము
డనంగిం గోరంది నగరంప । నయుం డలరె
నతండె పరమాత్ముం డన్యయుం । డచ్యుతుండు.

మ. అవనిం ధర్మము లుద్ధరించుటకు న । ట్లావిర్భవించెన్ రమా
ధవుం డా రాముండు రాఘవాన్వయమునన్ । దానైన కార్యంబు గా
నవతారాంతము నొంది పొందె పరమ । వ్యాకారాకృత సీతచేటల్
దవ్వులం బోదు తపంబు జేసినను బ్రి । త్యక్షం బగున్ మానికిన్.

ఉ. కావునం బూర్వజన్మమునం । గాపుర మునిడినచోటిచెంగటన్
నిప్పు దపించుచుండు మట । సిరు నమాధపుదర్శనం బగుణ

నావచనంబు నమ్ము మన । నారదమౌనికిఁ గేలు మోడ్చి భ
ర్మానవిభృత్కుమారుఁడను । నార్తి వెలార్చుచు మ్రొక్కి గూర్చుచున్.

గీ. నీవు చెప్పినట్లైన నాకు । నెగడు దీక్ష
చెప్పితివి దాని నేను ని । చెప్పినట్లు
గౌతమీతీరమున మున్ను । ప్రీతి నున్న
చోటఁ దపియింతు రాముని । జూడఁ గోరి.

వ. అనిన నారదుం డట్లు చేయుమని చెప్పి యంతర్ధానంబు నొందె భక్తుండును రామభద్రదర్శనలాలసుండై తల్లిదండ్రుల కెఱింగించి తనయనుమతంబు వడసి త్ర్యంబకతీర్థంబున కరిగి యచ్చటనుండి గోదావరీ తటంబునఁ బోవం బోవ నవభద్రక్షేత్రంబున కుత్తరంబుగను నారసింహక్షేత్రంబు దక్షిణంబుగను గోదావరి నొరసికొని యున్న పుణ్యస్థలంబునం జేరి కొండ తపించువాఁడై.

— భద్రుఁడు నారదానుమతంబున బర్వతంబగుట —

సీ. పరమసంధ్యావాస । సంభావలీలాభ్రతతు,
కాంతాళిప్రస్త । రములు గలిగి
మాహిష్యప్రసూనమా । మములఁ దాలిచి నా భ,
గణముల రాయుశ్శ్రా । వములు గలిగి
నందనాసంగమా । కందబృందములతోఁ,
గప్పట్టు గలుకోన । గములు గలిగి
ద్రవిణభాండాగార । తతిఁ బోలి మేలిమిఁ,
గ్రాలు తనుమాంశకంద । రములు గలిగి

తే. పూలతాలి గుబులుకొను । పొదలు గలిగి
కోళ్ళనుండి పాతెడు సెల । యేళ్ళు గలిగి
యుగమహత్వంబునను జూడ । నొప్పి యప్పు
డచల మయ్యె సుమేర్వచ । లాత్మజుఁడను.

వ. ఇట్లు మహాచలంబై మహీమండలంబున మహామహిమం బొలుపొం
దునందు.

చ. నలికిన వెండి యంటుకొని । నల్లగు చెట్లును స్థావరత్వముం
దొలఁగి మనుష్యచోటులకు । దోరుచు నేగుచుచెట్లు మర్త్యుల
ట్లలికెముల్ నాటుచెట్లు చను । వల్లెసుచెట్లును గాలి సోఁకినన్
మఱి బ్రిదికించుచెట్లును గ । నంబడు నానగముందుఁ బొందుగన్.

వ. మఱియు నఖండవైభవసమృద్ధిం బొలుపొందుచున్నయాపర్వతంబు.

తే. జగతి జనులకు భద్రముల్ । సలుపుకతన
భద్రశైలంబు నాఁ బేరఁ । బరఁగుదాని
మహిమఁ గొనియాడఁ దరమె యీ । మహాతలమున
నోళ్ళు వేయున్నవారు వే । యొళ్ళ రైన.

తే. ఏచటికాలెల్ల దేవత । లచటిచెట్లు
జీమలెల్లను గల్పక । భూమిరుహము
లచటిచెంచు లెల్లను సిద్ధ । యతులు నచటి
భూమి యంతయు వైకుంఠ । భూమి యగును.

వ. ఇట్టిమహావైభవంబునం బొలుపొందునప్పర్వతరాజంబు.

తే. గౌతమీప్రాక్తటంబున । గంగనొరసి
తొల్లి రాముఁడు వోయిన । త్రోవ నరసి
కొనుచుఁ బశ్చిమముఖముగాఁ । గుదిరి యుండి
నిర్వికల్పసమాధిమై । నిలిచి యపుడు.

వ. ఇట్లు పన్నగశయానునంతస్సన్నిధానంబు గల్పించుకొని పదిరెండు
వేలదివ్యవర్షంబు లత్యంతఘోరతపంబు గావించె నత్తపోమహిమం
బునం జేసి యైనసంతాపంబున నెల్లలోకంబులకు సంక్షోభం బయ్యె
నయ్యవసరంబున నింద్రాదిబృందారకబృందబులును మునికదంబంబు
లును గదలి వికుంఠంబునకుం జని వైకుంఠునిం గని యనేకవిధం

బుల వినుతించి నమస్కరించి భద్రునితపోవృత్తాంతంబును జగదు
పద్రవంబు నెఱింగించి రక్షింపు మని ప్రార్థించుటయుం బ్రసన్నుం
డై పుండరీకాక్షుండు సాక్షాత్కరించి వారి కిట్లనియె.

ఉ. భద్రు నెఱుంగుఁడీ వినుఁడు । నాఁడు మదీయపదాబ్జభక్తుఁడై
భద్రము వానికిం గలుఁగ । బల్కి తదీయతపోభవార్తికిన్
ముద్ర యొసంగి లోకములఁ । బ్రోచెద మీరట శంక దక్కి ని
ర్నిద్రసుఖంబునన్ మనుఁడు । నేఁ గల చింతకుఁ జింత యేటికిన్.

వ. అని వేల్పుల నెల్ల నంపి పుచ్చి.

—♦ భద్రునకు రామభద్రుండు దర్శనమిచ్చుట ♦—

ఉ. లచ్చిని సీతఁ గాఁగ మఱి । లక్ష్మణమూర్తిని గాఁగ శేషునిన్
ముచ్చటఁ జేసి తా నపుడు । ముందటిరీతిని రామచంద్రుఁడై
మెచ్చుచుఁ జెల్వ నక్కనుడు । వీకొని చాపము శంఖచక్రమున్
హెచ్చగుచేతులన్ బూదల । నింపెసలంగఁ దాల్చుచుఁ వచ్చె భూమికిన్.

తే. భద్రునింజూచి యొందర । పాటువలన
సర్వహస్తమునం బూని । జన్యశంఖ
మవలిచేత సుదర్శన । మపుడు వ్యాప్త
యముగఁ గైకొని భద్రాద్రి । నవతరించె.

తే. వచ్చి భద్రాద్రిచెంగట । నచ్చి పిలిచి
వత్స! లె మ్మేను వచ్చితి । వరము లీయ
రామచంద్రుఁడ సీతపః । ప్రాభవంబు
మెచ్చ వచ్చెను బ్రేముడి । పెచ్చి పెరిగి.

వ. అని పలికినం బులఖండంబు పోలుకునప్పలుకులరవం బాలించి
నెమ్మనఁ బులకలు దేర నానందబాష్పంబులు గాఱఁ గన్ను విచ్చి
తనకట్టెదుట.

సీ. నీలంపుఁజాడాల్ । డీలింపఁ జాలున్నై,
కాలమేఘంబు నాఁ । గరము దనర
నీల దాఁపలిచక్కి । చాలుపేరిటకత్తి,
క్రొక్కారుమెఱుఁగు నాఁ । గొమరు మిగులఁ
బేరురంబున జారు । పేరునఁ గౌస్తుభ,
మింద్రచాపంబునా । నెసక మొసఁగఁ
గడ ధనుశ్శంఖచ । క్రములందు గంటలు,
చాతకపతమునాఁ । బ్రీతి యొసఁగఁ

తే. బరసుకిసణాంసము భక్తి । వసుల కొసఁగు
వాని దాఁకల నెల్లమ్ము । లంస తమ్ము
నున్నవాని నుద్గ్రమఁ బల్కు । నున్నవాని
రామభద్రుని భద్రాంసు । ధమణఁ గనియె.

క. కని భయము భక్తి విస్మయ
మును వినయము నైశ ముల్ల । మునఁ బెనఁగొన మె
దిని సాఁగిలి పడి సాష్టాం
గనమస్కృతిఁ జేసి మ్రొక్కి । కకుక నుతించెన్.

దండకము. శ్రీజానకీహృత్సరోజాతమూహాటకాహార్యధైర్యా విభా
వస్వప్నాచానగోత్రోద్భవా భావనాతీతభావా భవద్వైభవం బెన్న
నిందాద్రిభవాబ్జోద్భవాదుల్ మదిం జాల రెన్నం దలంపంగ నే
బాలుఁడన్ నోలచిత్తుండ మత్తుండ జాలం జుమీ నాగ నేలయ్య
మాయామనుష్యాదినారాయణా! నారదవ్యాసగర్గాదివాచంయమ
స్తోత్రపాత్రా! మహాభావ నీవే కదా పెక్కు దార్క్యన్నగాగ్రహంబు
శిక్షించి దంతీంద్రు రక్షించితీవే కదా యేకదా చోరుఁడై సరథం
జేరు నాసోమకుం గాముకుం జంపనై యేపు వేమారి పెన్మిన్ను
లత్తౌత కర్పించితీవే కదా ఏకదాఁ బేలనై లీలమై వెల్లిలో మున్గ

గట్టిత్తి బ్రహ్మాది దేవాళి కెంతేసుధాపానమునిచ్చి తీవే కదా
సోమకుం డా నేలఁ జుట్టంగఁ గోలంబవై పుట్టి బిట్టార్తిసిం గొట్టి
లోకంబు రక్షింతు వీవే కదా! జోకదాకొల్పి శ్రీనారసింహుండ
వై రంహా మాహాత్మ్యసంహారము జేసి యాత్మార్చనాహ్లాదుఁ బ్ర
హ్లాదునిం బ్రోచితీవే కదా! నీవె కదా! గుజ్జురూపంబుతో యబ్బలిన్
వేఁడి ముల్లోకముల గొంటి నీవే కదా! లోకదాహంబు వాపంగ
రాముండవై సారెకున్ రాజలోకంబు నిర్జించి వారించి వేధించి
తీవే కదా యేకదారానుకూలవ్రతా! దేవ! శ్రీరామనామంబునన్
లోకవిద్రావణున్ రావణున్ గూల్పఁ గానుద్భవం బంది నాపాప
భాగ్యంబువై చెంగటన్ నిల్చి నన్నేలనున్నట్టి సావిత్రుంతావ వాసుం
డ వాడెనడెబుంటినే దేవ! నీకే నమస్కార మర్పించెద న్నన్ను
రక్షింపవే దాసుని. రామచంద్రా! ప్రభుపూర్ణచంద్రా! నమస్తే
నమస్తే నమః.

వ. అని ప్రార్థించె మఱియును.

మ. అలనాఁ డచ్చపుభాస మహిగొనె క। నాఁడిద్ధభూపుత్రి ధరా
తలమందింబ బ్రభకించినాఁడ మఱియున్। దివ్యసర్వవిజ్ఞానమున్
గలుగన్ జెదగుభక్త నామసము నా। కర్పించు నపాన నీ
విలసద్రూపము జూడ నిల్పితి నను। న్గ్రామజేయంగఁ బూనితిన్.

క. నినుఁ జూడ కొక్కనిమిషము
మనఁజాలక పెట్టు సగింబు। నుహీంతల ఎల్లన్
గొని తిరుగుచుంటి నారద
మునికృప నే నిల్ల గంటి। ముద మొదఁ గంటిన్.

ఉ. తొల్లిట నిప్రు నాపయిఁ బ్ర। తుష్టమతిన్ సతిలాయిడ దమ్మునొ
నెల్లన వచ్చి నిల్చినను। ఘానుభవం బది కోటిజన్మముల్

చెల్లిననాటికే మఱపు । సేయుగ రానిద సున్మి దానిఁగ
[illegible]సురాధిపత్యసుఖ । [illegible]

క. అని వేఁడి భద్రునిఁ జెల్లిన
[illegible] దలఁచి [illegible] । నారాయణ [illegible]
[illegible]
[illegible]ము నా శిరమున [illegible] । [illegible] వలయున్.

వ. [illegible] భద్రు [illegible] [illegible] చినం
[illegible]
[illegible] మేఘనాదనా! నీకో
[illegible]
[illegible] యు నాచం
[illegible] యు [illegible] మీయు.

[illegible]. నాతాదాత్మ్యము [illegible] చుచున్
[illegible] పుణ్యమూ[illegible] వనునున్ । [illegible] తమా
[illegible] సుఖ [illegible] చున్
[illegible] నాస్తా[illegible]నన్.

సీ. [illegible] । [illegible],
పుణ్య[illegible] బగు । భూ[illegible]
[illegible] । లను వల[illegible],
వారికిఁ [illegible] బ । వారి [illegible]
నా[illegible] । [illegible] తల [illegible],
జనులకు సాయుజ్య । [illegible]
నాపూజ లీ చోత । నోపి చేసినవారి,
[illegible] । [illegible]

ఆ. నీదుదర్శనంబు । నాకు సంసేవయు
నేదినంబునందు । నిచట నెనని
కగునో వాఁడు ధన్యుఁ । డై మునిమాన్యుఁడై
చెన్నుమీఱుచుండు । క్షితితలమున.

క. అని వరము లిచ్చి రాముం
డనురాగము తోడఁ బర్వ । తాగ్రమునందున్
వనితయు ననుజుఁడు గొలువం
గొనరారెఁ బల్చిమాభి । ముఖుఁడై సుఖియై.

ఉ. భూపతిరూపుఁ డైనరఘు । పుంగవుఁ డంగిన వామభాగమం
దేపగుసోమ్మునన్ సిరిని । యింపులరారఁగ నింతదాపుగా
దాపలిచక్కి లక్ష్మణుఁడు । తాల్చి శరంబులు చాప మొప్పుఁగా
నాపరమోత్తముం బగున । యద్రిశిరంబున నిల్చెఁ బెల్చునన్.

క. మొగ్గిసె గంధుభు లాసుం
భాసిల్లెన్ ధరణిఁ బుష్ప । వర్షము గుఱిసెన్
జేసిరి నృత్యం బచ్చర
లాసరసిజనాభుఁ డిమ్మ । హాద్రి వసింపన్.

చ. సురపతియున్ విరించియును । శూలియుఁ గలియు లోకపాలురున్
సురలును దేవదానులును । సుగ్గులు సిద్ధులు సాధ్యులున్ ద్విజుల్
ధర నగునెల్లవారలును । దాశరథిం గనువేడ్క నమ్మహా
గిరి కరుదెంచి రప్పు డొగి । సేవల భక్తియుతాంతరంగులై.

క. ఆభద్రాద్రి వికుంఠము
గా భక్తులు దేవమునులు । గా గౌతమి శో
భాభరితము విరజానది
గా భావించుచు వసించెఁ । గంజాక్షుఁ డటన్.

క. ఈలీల రామదేవుఁడు
శైలాబున వెలసి సతతి । సమయము లోలెన్
భూలోకవికుంఠం బన
గా లలి భద్రాద్రి దనరఁ । గాశ్యపియందున్.

వ. అభద్రాచల క్షేత్రంబును సక్తి భుక్తిముక్తి ప్రదంబు లగున నేక క్షేత్రంబులును దీర్థంబులును గల వనిన విని నైమిశారణ్యవాసు లాయాక్షేత్రంబుల మాహాత్మ్యంబును రామోత్సవార్చనాదికంబును సవిస్తరంబుగాఁ జెప్పు మని సూతు నడుగుటయును.

—• ఆశ్వాసాంతము •—

శా. శ్రీమద్వేంకటకృష్ణశాస్త్రికిని ల । క్ష్మీదేవికిం బుత్త్రుఁడై
ప్రేమన్ బండితపక్షపాతియగుచుం । బేరాది విఖ్యాతికై
భూమిం గొల్చెన నారసింహుఁడను జం । ద్రాజ్యప్రభావోదయుం
డామహ్యాయమునన్ నివ్వ గాంత రఘురా । మావాప్తసంపద్గతిన్.

గద్యము.

ఇది శ్రీమద్రఘునాథనోభయనివిమిత్ర, వేంకటయజ్వా
గ్రపుత్ర, సమారాధిత విబుధరాజ, శ్రీపాద
కృష్ణమూర్తికవిరాజప్రణీతం బైనభద్రాచల
రామచరిత్రం బనుమహాప్రబంధంబునందుఁ
దృతీయాశ్వాసము.

శ్రీ

శ్రీ

భద్రాచలరామచరిత్రము.

చతుర్థాశ్వాసము.

క. శ్రీమార్తాండకులాంబుధి
సోమా! ధరణీలలామ । సుమనోజనసు
శ్యామా! ఖలకులగిరిసు
త్రామా! సుగుణాభిరామ । రాఘవరామా.

వ. అవధరింపు మక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునుల కిట్లనియె నట్లు రామభద్రమాహాత్మ్యంబు నవ్వేళ రామభక్తుఁడనుఁ బోలె నైన భద్రాద్రిప్రభావంబును క్షేత్రమాహాత్మ్యంబును జెప్పెద నవహితులరై వినుం డని నాడియు.

క్షేత్రప్రశంసాభివర్ణనము

ఉ. స్నానము సంధ్యయున్ జపము । సద్ఘనపూజయు హోమదానముల్
ధ్యానము తర్పణంబు మొద । లైన నొకించుక భద్రశైలమం
దాచినమాత్రఁ గోటిగుణ । మై ఫలియించును మానవాళి కా
స్థానము కన్న పుణ్యఫల । దాబగు నద్ది లేదు మాటగాక.

ఆ. కాశిగంగలోనఁ । గలసిన మణికర్ణి
కాజలంబు కన్న । ఘనతరంబు
భద్రశిఖరి నొరసి । పారుగోదావరీ
జలము మోక్షమొసఁగుఁ । దలఁచినంత.

ఉ. ఒండొకచోటఁ గోటి యగు । నుర్విసుపర్వుల కన్నదాన మీ
నుండినపుణ్య మొక్కరికి । నొప్పుగ నారి భుజింపఁ జేసినన్

ముండడగు నల్లకాశీపురి । మేలన వేగుగ క్షేత్ర సత్ఫలం
బండనుఁ జేరు భద్రగిరి । యగ్రదొకవిప్రుని కంతపెట్టెనన్.

తే. రామనవమికి నట కేగి । స్వామిఁ గొలసి
దళసహస్రములఁ బూజ । సలిపి యుపవ
సించి నాఁడు జాగరణంబు । చేసినట్టి
జనుఁడు కైవల్యమును బొంది । తనరుచుండు.

చ. విడువక మూఁడువర్షములు । వేడుక తోడుత భక్తిభక్తిలో
నిడుకొని భద్రశైలమున । కేగి రఘూద్వహుఁ గాంచి చైత్రమం
దడరెడు రామజన్మదిన । మందు భజించినవాఁడు సోమము,
బడయును వాజిమేధముల । వచ్చెడు సత్ఫలముం గాంచుచున్.

తే. బ్రహ్మహత్యాదిపాతక । భాజి యైన
భద్రశైలనివాసుఁడై । ప్రతిభ మీఱు
రామభద్రుని గని మ్రొక్క । రమణ నొప్పఁ,
బాతకంబుల బెడఁబాసి । పూతుఁ డగుచు.

తే. ఎవ్వఁడేఁ గాని భద్రాద్రి । కింత సొంతఁ
బ్రాణములఁ బాసె నేని యు । ప్పంచజనుని
కిచ్చు రాముఁడు సారూప్య । మిం దొకింత
యేని దబ్బర లేదని । యెఱుఁగ వలయు.

సీ. చచ్చువారికి మోక్ష । మిచ్చునట్టిది తార,
కమొ భద్రగిరిఁ గాశి । కాపురమున
కాశివాసము గంగ । నాడి భద్రాద్రికి,
వలగొన్న నిలఁ జుట్టు । ఫలము వచ్చుఁ
జైత్రాదినవమి నా । జానకీకళ్యాణ,
మునఁ దలఁబ్రాల్గొన్న । ముక్తి గలుగుఁ

బరిణయమై రామ । భక్తుఁడు సీతకున్,
రథ మెక్కినం గన్న । నధిక ఫలము

తే. ధ్వజపటముఁ గాంచి నంతన । తరలిపోవుఁ
బాప మంతయు గరుడికిం । బంబునందుఁ
గలుగుకింకిణులరవంబు । తెలియ వినిన
భవరజోదోషముల్ వెడఁ । బాయు నంటు.

తే. అష్టపుణ్యప్రదం బగు । నాప్రదేశ,
మందుఁదివసతియందుఁ బున్న । యష్టవాఁడు
బొందిలోపలిప్రాణముల్ । పోవునంత
విష్ణుపదమందుఁ దిరమైన । విభవ మందు.

క. గోపురముఁ జూచినంతన
పాపంబులు వ్రాయు నెట్టి । పాపికి నైనన్
శ్రీపతియు వరము నల్గిడు
నాపుణ్యస్థలమునందు । నసవరతంబున్ .

మ. గుడిపై నొప్పెడుచక్రరాజమది భ । క్తుల్ పోయి దర్శించిన
ప్పుడుతత్సామ్యముగాఁగఁదత్సమముగాఁ । బొల్చి యల్పత్వముగా
గడు నౌన్నత్యము నొంది కిల్బిషగతుల్ । ఖండించి యవ్వారికి
ప్పుడునుం బోనిమహోన్నతంబగుఫలం । బుం గూర్చునప్పట్టునన్.

మ. గరుడస్తంభము గౌఁగిలించుకొని భ । క్తిశ్రేణి సేవించినన్
నరకంబందలిబాధ లెప్పుడును బో । దం బోనిచందంబునన్
గరిమం జేయుటె కాక యూర్ధ్వగతులం । గల్పించి యవ్వారికిన్
నిరతంబున్ సుఖ మబ్బు నట్టు సలుపున్ । నిర్నిద్రతేజంబునన్

తే. వడిగ వైకుంఠముననుండి । వచ్చునపుడు
సరసిజాక్షుఁడు భద్రిపై । నుండి కెనచటఁ

పాదచిహ్నము నేఁటికిఁ । బరఁగుచుండు
నరసినం బాపములఁ బాపు । నట్టిదగుచు.

వ. మఱియు ననంతపుణ్యఫలప్రదంబై ముదంబొసంగునాభద్రతీర్థం
బుఁ జుట్టి గవ్యూతిదూరమాత్రంబులో ననేకాద్భుతపుణ్యతీర్థంబు
లు గోదావరి కుభయపార్శ్వంబులం గలవు భుక్తిముక్తిప్రదంబు
లగు వానివృత్తాంతంబులును జెప్పెద నాకర్ణింపుఁడు.

మ. మహతిన్ మీటుచు నారదుండు రఘురామస్వామి నీక్షింపఁ బ్రీ
త్యహముల్ వచ్చి భజించి పోవుచు నటన్ । దత్తత్ప్రదేశంబులన్
బహుభక్తిం గని తత్ప్రభావము జగ । త్ప్రఖ్యాతముం జేసె నేఁ
డుహాకం బింతయు లేక చెప్పెదను మీ । కుం బోయి సేవింపుఁడీ.

— శేషతీర్థమహత్త్వము —

తే. భద్రశైలంబునకు నవా । గ్భాగమందు
శేషతీర్థము పొలుపొందు । శేషుఁ డాది
కాలమున వ్యాలవిభుఁ డయి । క్రాలుచుండి
నిలిచెఁ బాతాళమునయందు । నిభృతకీర్తి.

శా. ఆకాలంబున రాక్షసేంద్రులు । మహాహంకారహుంకార శ
బ్దాకృష్టప్రతిపక్షసత్త్వులగుచున్ । స్వాంతంబులం గ్రొవ్వి ఘో
రాకారంబులతోడ వచ్చి కడిమిన్ । వ్యాలాధినాథున్ బలో
ద్రేకం బేర్పడఁ మొత్తి త్రోలి రచటన్ । నేకత్తుకుండన్ వడిన్.

వ. దాన నోహటిల్లి శేషుండు రసాతలంబు విడనాడి విచ్ఛాయవద
నుండై సదనంబు లేక నలుగడం బరిభ్రమించుచు నొక్కనాఁడు ప
రమేష్ఠిపాలికిం జని ప్రార్థించి యిట్లనియె.

శా. నీయాజ్ఞం గొని నేను నాప్రజలు పో । నీ యుంచు భూలోకమున్
బాయం జాలక పాఱి పోయి వసతుల్ । పాతాళమం దేర్పడన్

మా[illegible] [illegible] । [illegible] గణపతుల్
మా[illegible] వాపి [illegible] । [illegible] దిక్కు నీవె కదే.

క. మా[illegible]
వేసెద [illegible] కేవి [illegible] । [illegible]
[illegible] మా[illegible],
[illegible] । [illegible] మొఱ్ఱో.

వ. [illegible]

ఉ. [illegible] । [illegible] లేక తే
[illegible] దను । [illegible] జేసి యుం
[illegible] టది । [illegible] దపించి [illegible]
[illegible] । [illegible] భుజగేంద్ర[illegible]దగ్రిమా.

తే. భద్రగిరి మౌళి [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible].

వ. ఒక్క[illegible] నొక్క యుగ్ర
[illegible] వేల్పు [illegible] విశ్వనాథు
[illegible]ధానంబు [illegible].

మ. భవ[illegible]! పార్వతీధవ! [illegible] । [illegible]నోత్సవా!
భవ! [illegible]! [illegible]! [illegible] । [illegible]
దవ! సత్ప్రభవ! [illegible]! [illegible] । ధన్యతు [illegible]
[illegible]! [illegible]! [illegible]! [illegible] । [illegible] శివా.

క. [illegible] శేషుండు
హరిహర [illegible] యటంచు । సలలి నుతింప-

హారుఁడును వరదోస్మి యనఁగ
వరయ యటం చెను సింగభూపుఁడును భక్తినతుండై.

వ. సాష్టాంగదండప్రణామంబు గావించి ప్రార్థించి విన్నవించిన నతం
డు సర్వశత్రువినాశకరంబు నపరిమితంబగు [illegible] బొసంగి
దీన రాక్షసుల నెల్ల జయించి [illegible] రాజ్యం బేలు
మని వరం బొసంగి చనుటయు నతండు [illegible] బు
గావించుకొని తన్మాహాత్మ్యంబున [illegible] చతుస్స
హస్రంబు గావించి [illegible] నంత.

ఉ. శేషుఁడు నాగ[illegible]మును [illegible]
త[illegible]షము [illegible] డ మీఁదికి [illegible] దో[illegible]
భూషణ[illegible] [illegible]
ప్లోషము సేయఁ [illegible] భోగి[illegible] జలసం[illegible] బుగన్.

క. హరిలింగము శ్రీశ్వే
వరనామము [illegible]
పరికింప [illegible] డిం
బరుదారఁగ [illegible].

తే. ఉష్ణ[illegible] [illegible]
నె[illegible] బడ్డ వరా[illegible] [illegible]
ములు [illegible] నల[illegible]యు [illegible]
లక్ష్మ యుగుఁ బున్నె మాయు[illegible] [illegible]చు.

వ. అందలిస్నానదానాదికంబు ము[illegible] [illegible] దుత్త
రంబున సర్వోత్తమం బగు [illegible]త్రంబు గలదు [illegible]
తం బంతయు ధర్మ[illegible]తుండు రామున [illegible] సంక్షేపం
బుగం జెప్పెద నవధరింపుఁడు.

—• వీరభద్రాద్రి క్షేత్రములు. •—

ఉ. దక్షుఁడు దక్షుఁడై తొలుతఁ । దానొకయాగము సేయుచుండె విరూ
పాక్షుని విశ్వరక్షకుని న । నాదరణంబునఁ జెందనాడఁ బ్రి
త్యక్షమునందు చూచి సతి । సైపక యోగమహాగ్నిఁ గ్రాఁగుచుం
ద్ర్యక్షుఁ డెఱింగి రౌద్రమున । నార్చెను నార్చిన దాన నుగ్రుఁడై.

తే. వీరభద్రుఁడు జనియించి । వేగఁ బఱచి
దక్షయజ్ఞవిధ్వంసము । తక్షణంబ
చేసి పితృజ్ఞ గోదావ । రీసరిజ్జ
లముల నివసించె భద్రాద్రి । సముఖమందు.

క. వీరేశ్వరాభిషేకము
సారగతిం జేయునట్టి । జలము లవెల్లన్
జేరుం గోదావరిలోఁ
దారయగుం దానిమహిమ । తరమే పొగడన్.

వ. భుక్తిముక్తిప్రదం బగునాక్షేత్రంబున కిన్నాలుఁ బంచవటీతీరంబునఁ బర్ణశాలాక్షేత్రంబు గల దందు శ్రీరాముండు శోకరాముండు నా నొప్పి సీతాలక్ష్మణసమేతుండై నివసించి యుండె నచ్చట.

ఆ. సీతవాఁగు నాఁగ । సెలయే ఱొకండగు
దప్పులనుండి చూడ । దానిచెంతఁ
జీర లారవేయు । తిరున జూపట్టు
లేడియడుగు లచటఁ । జూడ నొప్పు.

తే. తెల్లతాలును బచ్చతాలును । నల్లతాలు
నేలతాలును జూపట్టు । నెందు నందు
వానితోడ వినోద మా । జానకి కపు
డయ్యెనా ద్రవి పాపాప । హములు గావె.

తే. రథపు గుట్టలు రావణు రథముగిట్ట
లచటఁ గనుపట్టు సీత న య్యసుర పెల్ల
గించి కొనిపోయినట్టిచో టెంచ నోచుఁ
జూపర కెడంద జుమ్మలు చుట్టుకొనఁగ.

ఉ. అక్కడి కింతదూరమున నారయ వచ్చును పక్కపల్లె నా
నొక్కమహాస్థలం బట న హా యగిలించె జను రావణాసురుఁ
డక్కసు మిక్కుటంబుగ జ టాయువు రెక్కలు వ్రచ్చి చెనచ్చెటన్
మిక్కిలియైన ఫలం బొసఁగు మీఁదట జన్మమునందుఁ గర్మముల్.

కం. జటపాక యనెడుచోటన్
జటాయువున కూర్ధ్వదేహ సంస్కారము లు
త్కటగతి రాముఁడు చేయుట
నటఁ బితరులకుఁ బ్రియంబ యగుఁ బిండములన్.

తే. శబరి గోదావరీనది సంగమించు
నచట శ్రీరామగిరి యగు నందు యోగి
రాముఁ డొప్పును యోగు లా రామమూర్తి
దర్శనంబున ధన్యులై తనరుచుండ్రు.

కం. ఆపర్ణశాలమొదలం
జూపట్టెడి రమ్యగుహము శూరుఁడు రాముం
డాపట్లఁ దునిమె దూషణు
నేపున నచ్చోటఁ బుణ్య మెసఁగు జనులకున్.

వ. మఱియు ననేకశతసహస్రతీర్థంబులు క్షేత్రంబులు నాభద్రాద్రిం
జేరి భక్తులకు భుక్తిముక్తిప్రదంబు లగు. నందు మృతసంజీవనం
బను తీర్థంబు దానివృత్తాంతం బెంతయు వింత యగు నని యట్లనియె.

—♦ వృత్తిని [illegible] ♦—

సీ. భావనం బనుపేర ♦ [illegible]
[illegible] ♦ [illegible]
వాఁడు పుట్టిననాఁడె ♦ [illegible]
గాలమిచ్చినను [illegible] ♦ [illegible]
బంధులచేఁ [illegible] ♦ [illegible]
[illegible] ♦ [illegible]
ఖలవృత్తి కలవఁడై ♦ [illegible]
యేరా [illegible] ♦ [illegible]

తే. జూద మాఁడుచుఁ [illegible] ♦ [illegible]
ములకుఁ జిక్కుచుఁ [illegible] ♦ [illegible]
వేలుఁ [illegible] ♦ [illegible]
గాలి [illegible] ♦ [illegible]

వ. ఇట్లు [illegible] వైశ్య పుత్త్రుఁ [illegible] మైత్రి [illegible] విదేశ ములకుం బోయి వాణిజ్యము [illegible] మని బోధించి [illegible] ధనసమేతుం డగువాని [illegible] చేరి యున్నంతఁ [illegible] యె.

ఉ. కోటులు మేటు లుండినను ♦ [illegible]
పేటలు పెన్నిధానములు ♦ పెక్కులు [illegible]
మాటికి మాటికిం గలిసి ♦ [illegible]
కాటికిఁ గాక నేమిటికిఁ ♦ గాంగలవో వినరించి చెప్పుము.

క. ఆగమములు [illegible]
[illegible] ప్రపుటుడు [illegible]
స్త్రీ [illegible]
[illegible]

వ. [illegible]

సీ. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

క. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

తే. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

వ. [illegible] ధర్మార్థ [illegible] లనువారి [illegible] పదలు సధ
ర్మపరులగు [illegible] గనుచుండుదు రిట్టి నునవిత
ర్క [illegible] ధర్మంబు కన్న నధ
ర్మంబు [illegible] గావించు రమ్మ
[illegible] నాధనం బాతయు నీ కొసం
[illegible] పురంబున నకుం [illegible]
నాయెడ [illegible] వారికి [illegible] నిచ్చి వారిచే
ధర్మంబుకన్న నధర్మంబు [illegible] బున్నాంబుకన్న పాపంబ

యనుమానపుం బనియుఁ జెప్పించిన మణికుండలుండు చేయున దేమియు లేక తనన్యోపకారంబు ప్రకారంబునఁ దనయొద్దనున్న ద్రివ్యంబంతయు ఘాతుకుం డగు కౌశికుని కిచ్చియుఁ నిజధర్మంబున నిశ్చలచిత్తుండై యుండె నప్పుడు కౌశికుండను.

మ. నిజధర్మంబు పరిత్యజింపక జగ । త్సద్ధ్యాత్మబుద్ధిస్పృహన్
వ్యజన [illegible] విలసి । ద్వృత్తుల్ బ్రవర్తించుచున్
సుజనుల్ [illegible] । గోపించి వేధించుచున్
ద్విజుండై పుణ్యకరాత్ముఁడగు మునిన్ । ద్వేషంబు భాషించుచున్.

తే. ఓడినఁగాని ధర్మంబు । విడక యున్న
మరలఁ జెప్పింతు నిప్పుడు । మాటయున్న
ద్విజవరులచేతఁ జేతులు । ద్రెప్పఁ దలఁచె
పన్నిదంబుగ నాపుడు । పైశున్యుఁ డనియె.

ఉ. చేతులు నే బణా బిగితిఁ । జెప్పు మసత్యముకన్న సత్యమే
పాతకి మాను నేద్విజుఁడు । పల్కఁగఁ జాలునొ పల్కఁ జేయు నాన్
బాతకి నన్నుఁ గొట్టియాట । పల్కఁగఁ జేసి తదీయ బాహువుల్
బీర్తిగఁ ద్రుంచి వైచె నొక । లేశముగాని తలంక కంతటన్.

తే. కాల్వలై చేతుల్ చెడిపెఁ । గాఱుచున్నఁ
బాధ భరియింప లేకున్న । సాధు వతఁడు
దుష్టవృత్తిఁ బడసె మది । నిష్టపడక
ధర్మమార్గానువర్తియై । తనరుచుండె.

తే. ప్రాణములు కంఠగతములై । పడఁగనున్న
ధర్మమార్గము విడువ నేఁ । దలఁప ననినఁ
గుండెలుసిఁ జూచి కోపంబు । మెండుకొనఁగఁ
గౌశికుఁడు ప్రాణపణ । మిడఁ గా నొనర్చె.

ఉ. ఎల్లరచేత ధర్మపక్ష । మెక్కువ గాదని మొక్కి చెప్పఁగా
నిల్లడచేసి గెల్చితిని । నే నని మానక కుండలాఖ్యునిం
దెళ్ళఁగఁజేసి చంపఁ బని । యేమని కన్నులు గోరుగల్లునన్
బెల్లగిలంగఁ జేసి కని । పించెనె ధర్మఫలంబు మిత్రుఁడా.

తే. ఫల మనుభవింపు మేఁ బోయి । వత్తు ననుచు
వానిసర్వస్వమును గొని । నడిగ నడిగఁ
నడవిమార్గము నట్టి వాఁ । డరిగె నంత
వైశ్యకులుఁ డొంతయేనియు । వంది వంది.

క. తనచేసినకర్మంబున
జనునకుఁ గష్టంబు సుఖము । సమకురు చుండున్
మును నాచేసినదానికిఁ
గన ఫల మిటు వచ్చెఁ గాని । కర్తలు గలరే.

వ. అని యేరినిం దూరక తన్నుఁ దాన దూరుకొనుచు వేదనాభరంబు సహింప నోపక వెక్కి వెక్కి యేడ్చుచుఁ గొంతవడికి నంతరంగంబున సీతాకళత్రు సన్నిధానంబు గల్పించుకొని యిట్లని ప్రార్థించె.

క. శ్రీకారుణ్యపయోధీ
యోకళ్యాణాభిరామ । యోగుణధామా
నీకే నాకైవారము
లేకాలముఁ జేతుఁ గాత । దీనకులపాలకా.

ఉ. ఎవ్వరి నొవ్వఁ జేసితినొ । యెవ్వరి కిట్టులు పెట్టినాఁడనో
యివ్విధమైనజన్మమున । నిప్పుడు నాకది ముట్టవచ్చెడిన్
దప్పుకొనంగ నేల హరి । తథ్యము! నాదగుతప్పు సైపు మీ
మెప్పు భరింప లే నిపుడు । నొచ్చితిఁ జచ్చితి నన్నుఁ బ్రోవవే.

వ. ఇట్లు ప్రార్థించి ప్రార్థించి వేదనాభరంబున నొడ లెఱుంగక మూ
ర్ఛంబడి యుండె నప్పుడు వానిశోకంబు చూడనివాడు పోలె నుప్ప

రంబు విడిచి విరస్వాంతుం డస్తాగతుం డయ్యె నయ్యవసరంబున
సీతారాములు వానిమోము లాలించి వాని ననుగ్రహింప దలంచి
యుండి [illegible] నని నూపుశుక్ల [illegible] యగుటం జేసి గుణభూష
[illegible] విభీషణు [illegible] బునుండి రామదర్శనలాలసుండై
వియనాగ్గంబున నచ్చి [illegible] దగ్గించి సేవింపుచుండె నాలో
నతనిసుతుండు నక్షత్రంబున విహరించుచు నలు నొక్కచో దిక్కరి
పొక్కుచున్న ముని[illegible] సమీపించి యుల్లసిల్లె.

ఉ. ఎన్నడు [illegible] మూర్తిద న । దేటికి నీవనసంబు లన్నియున్
వెన్నెల [illegible] ధాతుల [illegible] । దిగ్వారి సిద్ధము [illegible]నజాడయున్
మున్నను [illegible]దేశులును । మానగుకిన్నులు లేనిజాడయున్
[illegible] చ్చెజ [illegible] । నున్నవనయ్యెని దేమిచెప్పుమా.

వ. [illegible] తెరయు [illegible] బు తెలుపు [illegible] పించుచుండయు నవ్విభీషణ
[illegible] బాహుమూల జని తండ్రి కది
నొము [illegible] నొటయు నతండు నతనికోర్కెం
జేసి రాము [illegible] భద్ర శైలంబున నొక్కచో
[illegible] లదు దానికొమ్మ [illegible] నచ్చి వాని కీ న్మంమున
వాని [illegible] కంగాంగ జెప్పిన నతం
[illegible] నచ్చి వాని కచ్చి యచ్చెచ్చం జనయె
[illegible] సుహపుంమునై [illegible]ంటికిన్ను
మున్నయగు తేజంబునం దేజరిల్లుచు [illegible] సంబు గావించి
రాముడవ్వని సేవించి నిజపురంబునకు నిర్గమింప నెంచి పయనంబై
కొన్నివారంబులు [illegible] యొక్కనాటిమధ్యాహ్నంబునకు మహాబలే
శ్వరం బను పురంబు జేరి యొక్కవిప్రగృహంబునం భుజించి వాని
యింట నిలుచుక విశ్రమించి పోనున్న సమయంబున.

పంచచామరము. తలారి చాటుకట నెల్ల । దారులన్ మనుష్యులన్
శిలాధినాథుఁ డిప్పగింప । నేలుకోక వారికి
దలిర్చు కాంతు పుష్ప [illegible] । దారి [illegible] చిప్పినన్
బలా యమంగదు [illegible] గా [illegible] । భ్రాం [illegible] గ [illegible].

వ. ఆడివిని సుశీకుండలుండు తలారి [illegible] రాజ [illegible] గావించి
సం [illegible] భావంబున రాజకన్యా [illegible] బులగు [illegible] మారా [illegible] బుప [illegible]
[illegible] బులగు [illegible] చేసినయ [illegible] స్వ [illegible] త [illegible] సహ [illegible] గా
జ్ఞ [illegible] వారికి [illegible] న్యా [illegible] వి [illegible] న [illegible]
నతం [illegible] బరిణయ [illegible] ంబు [illegible] భ [illegible] ధర్మమార్గంబున
బ్ర [illegible] పాల [illegible] గావించు [illegible] నొక [illegible] నా [illegible] గాంచ
నొంచి యొప్పుడే [illegible] మార్గంబున [illegible] వసు [illegible] విర్చి
చి తదస్వేషణా [illegible] ంబుగా [illegible] సం [illegible] చి యం [illegible]
[illegible] దనపు [illegible] చిత్ర [illegible] ంబు [illegible] దాని
నెవ్వఁడు [illegible] వా [illegible] బ్ర [illegible] నా [illegible] పిం [illegible]
నంత నక్కడ.

ఉ. ఘాతుకుఁ [illegible] కౌశికుం [illegible] । [illegible] లు [illegible]
ప్రీతి [illegible] ధనంబు [illegible] । [illegible] కావన [illegible]
నాతఁడు వచ్చి [illegible] ద్వి । [illegible] ధము [illegible] ము [illegible] సం
జా [illegible] జరిగి । చావక [illegible] కౌశ [illegible].

వ. దీనుండై దేవ [illegible] చుచుఁ [illegible] కుడు [illegible] బ్ర [illegible] కుడు [illegible] కావనం
బులం బరిభ్రమించుచుఁ బో [illegible] మును [illegible] బతే
శ్వగపురంబునకుం జని సంత [illegible] ంబున [illegible] సుశీకుం
డలుండు చిత్రపటంబు [illegible] ని [illegible] వా [illegible] వాని
బట్టుకొని రాజునకు నివేదించిన నతఁడు వాని [illegible] కౌశకు
ని గా నిశ్చయించి వానిం [illegible] వానివృత్తాంతం
బంతయు నెఱింగి తనవృత్తాంతం బెఱింగించి యున్నని యె.

చ. చెలి యగునిట్లు చేసినది । చెట్టయె యైనను నాకు నిపుడున్
గలిగిన కీడు పూర్వకృత । కర్మఫలంబున నట్లు వచ్చెఁ జిం
తిలఁ బని లేదు చిత్తమున । దీనికి సందియ మొందఁ బోకు మా
చెలిమియ నేను బాసికొనఁ । జేసితి నిక్కడ నిప్పు డట్టులై.

తే. ధర్మమే జయ మని లోనఁ । దలఁచుకొనుచు
నెప్పటికి నే నధర్మము । చెప్పఁ బోక
ధర్మపక్షమున నాఁడె పొం । దవిలి యుండు
మేను నిన్నాఁడె విడుకొని । నూన సముగ.

వ. అప్పుడు శోకాపనోదనార్థము మన్నీ కొంతకు ప్రాతని కిట్లనియె.

క. చెలికాని సత్య నిరతే
సిలసత్యప్రతిన నిలిపె । విడువక సత్యా
చలియించి పినే నిన్నుఁ
గలరే నుతియింపఁ జాలి । కవివరులు ధరన్.

సు. ధనలోభ మునఁ జేసి నే నటులు నిన్ । ధన్యాత్మునిన్ మాన్యునిన్
వనవాసము నాదరిం మిత్రుని త్వ మానుచున్ । వధ్యావస్థ గాంచెఁబు వం
చనఁ గాంచి చేయుము ధర్మము నాశ్రయించి । నాశ్వాసంబుఁ బొందింపక ని
ధనమున్ గొట్టుయ నాశ బాపినమేన్ । సమ్మానించితిన్ నిపుడున్.

క. కరములు దెగ్గంచియుఁ గన్నులు
నిరాకులుగాఁ జేసి యుండి । పోయిన యపుడే
పరబాధ నొంతె యేర్పడి
హాహాకార నర్తులిండిని । నను గని నవ్వెన్.

తే. నిన్నుఁ జూచితి నెమ్మనం । జేసి నాఁడు దుష్ట
బుద్ధి నారాయణుని బోకారె । పిడుచరిత
ధర్మమార్గాన పూర్ణమున । ధాత్రి సమువు
బాస చేసిన నద్గుణి । బట్టి నేను.

వ. అని యనేకవిధంబులం బలికి పశ్చాత్తాపతప్తుం డగువాని నక్కు-
నం జేర్చి పేర్చినసౌహార్దంబున నాదరించి వానికిఁ జోరాభ్యంగ
నాద్యుపచారాపచితు లొనరించి ధౌతవస్త్రంబులం గట్ట నిచ్చి
మణిమయాభరణంబుల నలంకరించి యతఃపురంబునకుం గొనిపో
యి తనకాంత కింతయు నెఱిగించి తనచెంత నుంచుకొని కొంత
కాలంబునకు సకలపరివారపరివృతుండై భావనపురంబునకుం జని
నితాంతచింతాసాగరనిమగ్నులగుతల్లిదండ్రుల నుద్ధరించి వారితో
డం గూడి భద్రగిరినగంబునకుం జని శ్రీరామచంద్రదర్శనంబు గా
వించి మరలి మహాబలేశ్వరంబునకుఁ జని సుఖంబుండె నని
వెండియు.

తే. నాఁటఁగోలెను నంతీన । న మునిచాత్ర
ష ష్ముని మణికుండ లమ్మని । సౌరుమీఱు
తీర్థ మాభద్రగిరియందు । సార్థక మయి
భక్తులకు ముక్తిదం బయి । భద్రము నయి.

వ. అని చెప్పి యప్పదంబునఁ బిశాచవిమోచన తీర్థంబు విరాజిల్లుచుం
డుఁ దత్ప్రభావప్రబోధకం బగు నొక్కయితిహాసంబు గలదు
వినుం డని వెండియును.

—♦ పిశాచవిమోచన తీర్థప్రభావము. ♦—

సీ. కలఁడు మున్నొకపీఁట । లలితమూర్తి నృపాళి,
మాలినా నొక్కన్నృ । పాలమౌళి
యతనికి లేకలే । కలరి రిద్దఱు కళా,
సతులు నాసుతులు జ । న్వనము రాఁగ
వా రొకనాఁ డొక్క । వనమునకుం జని,
జలకేళి దేలుచు । సరసుచెంత
జలమాడ వచ్చిన । లలితాంగు నగ్నిన,
సుందనునొకమహా । సుతునిఁ గాంచి

తే. మోహపరవశులై వారు । మునికుమారుఁ
గోర నాతఁడు కాదని । కోపగించెఁ
గాని నిన్నెలు సిగ్గునఁ । గాని చేసి
నున్నఁ గోపంబునన్ నదు । గిన్నవలల.

క. మీరు పిశాచము లగుఁ డని
వారికి శపియించె నంత । వారును వానిన్
గోరిన శపింతుఁ గావున
ఘోరపిశాచంబ వగుచుఁ । గూలుము నిప్పున్.

వ. అని ప్రతిశాపం బిచ్చి రంత వారు ముప్పురులు మువ్వురును మహా
పిశాచంబులై భయంకరరూపంబులతో నాసరోవరంబున కల్లంతద
వ్వుల నివ్వటిల్లునొక మఱ్ఱివృక్షంబు నాశ్రయించి క్రూరస్వభావం
బులతో విహరించుచుండి రది విని నృపాళిమౌళి జాలిం బడి పలు
వెఱంగులం బలవించుచు నాతులకురవస్త్రకస్వస్తచిత్తుండై యుండె
నంతఁ గొంతకాలంబున కనంతరంబ.

ఉ. శౌనకుఁ డన్ మునీశ్వరుఁడు । సర్వమహీతలతీర్థరాజముల్
గానఁగ నెంచి పోవుచును । గాశిప్రయాగము రామనాథముల్
లోనగు నెల్లభూములు న । లోలమతిం జని సేవఁ జేయుచున్
మానక తత్సరోవరస । మంచితఘోరవనంబు డాయుచున్.

వ. ఈ చోద్యదం బను నాసరోవరంబునం డిగి స్నానసంధ్యాద్యనుష్ఠానంబు
లు నిర్వర్తించుచున్న యవసరంబున.

శా. ఎంతో కాలమునుండి మానవుఁ డొకం । డేనిన్ భయభ్రాంతిమై
నెంతం జేరనికారణంబున వనిం । జేకూర కాహార మా
శాంతంబుల్ కడుమోప్రియ నాఁకటను బె । ల్లార్పుల్ దగన్ భూతముల్
సంతోసంబున వానిఁ జూచి తనిసెన్ । స్వాంతంబునం దెంతయున్.

ఆ. ఒక్క పెట్ట మిర్రింగ । నుంకించి వృక్షంబు
నుండి డిగ్గ నుఱికి । గంజుమిగిలి
వడిగ వడిగ ద్విజుని । కడ కేగునంతలోఁ
దత్తపోగ్ని వానిఁ । దగుల నేర్చె.

చ. ప్రళయమహాకృశానుం డనఁగఁ । బ్రస్ఫుట తేజముతోడ వెలుంగునా
ఖలసమిదంతకుండ దరియఁ । గా నయినం గలకంతశక్తియుం
గలుగక లోచ్చపోయి భయ । కంపితదేహముతోడఁ బిశాచముల్
తొలఁగఁగఁ బాఱె దూరముగ । దూరముగా సచలంబ రయంబునన్.

వ. అది యంతయుం గని యటనున్న రాజభటులు లబ్బురంపడి గొబ్బు
నం జని మాలిభూపాలునకు శోభించుటయు నతండు క్షత్రియజన
పరివృతుండై వచ్చి సరోవరంబున నిష్ఠాగరిష్ఠుండై యనుష్ఠానంబు
సేయుచున్న మునివరుం గని వాని పాదంబుల సాఁగిలిపడిన నతండు
వాని లేవనెత్తి సర్వవృత్తాంతంబును విని నీకుమారితల నెప్పటియ
ట్లొప్పునట్లు సేయుఁడు వగవకుండు మని యిట్లనియె.

స్రగ్ధర.

సీతారాముల్ వసింపన్ । సిరిగల దగు చుం । జెప్ప నాభధరిభూధ్రిం
బేతన్మాత్రంబు గాదా । యురవ్రనఁ గలుషం । బేగఁ దాఁ దూర్పుమోహై
పూతంబై పాటుగంగన్ । మునిఁగి హరిజపం । బుం దగం జేసి రేనిం
బూతత్వం బందిమన్స్త్రీల్ । పొదలెద రనుచుం । మున్ను నే వింటి వింటే.

వ. అని నతండతని కిట్లనియె.

తే. కనిన మాతృనఁ గాండ్రని । కడవ వచ్చు
నిప్పిశాచము లిప్పుడు । చెప్పినట్లు
చేయునే మీరు మాపయుం । జేసి కరుణ
వీనిఁ జరితార్థులం జేయ । విన్నవింతు.

వ. అనిన నతం డట్ల యగుఁ గావుత మని వానిపైఁ గొన్నిమంత్రాక్ష

తలును విభూతియుం జల్లి కిక్కుఁగునుసకుంగువాని దోడ్కొని
భద్రాచలంబున కేఁగి గౌతమీస్నానంబు సేయించి రామమం
త్రంబు వారి కుపదేశించి జపింపఁ జేయుచు శ్రీరామదర్శనంబున
కుం గొనిపోయి ముఖమంటపంబున నిల్పి ప్రార్థనం జేసె నట్లు
ప్రార్థించుచున్న సమయంబున రామమంత్రప్రభావంబున వారు
పిశాచరూపంబులం బెడఁబాసి నిజరూపంబులం గైకొని దివ్యతే
జోవిరాజితులై తేజరిల్లి రంత.

సీ. మాలిభూపాలక । న్యాళిసంతస మంది,
భక్తి నమ్మునిపాద్యుఁ । బ్రస్తుతించి
శ్రీరామపాదరా । జీవంబులకు మ్రొక్కి
కాంతయుఁగ మ్రొక్కఁగాఁ । గాయుమనిరి,
మునికుమారునిఁ దేర్చి । మునిచేతఁ జెప్పించి
చెప్పవలసినట్లు । చెప్పి తాను,
సుముహూర్తమున రాము । సముఖంబునం దన,
కాంతుల నిర్వురి । నాతని కిచ్చి

తే. పెండ్లి గావించి కళ్యాణ । వేదియందు
విభవవిస్తర మేర్పడ । విప్రవరుల
కెన్నయే దానము లొసర్చి । వస్త్రమీయ
వారు దీవించి గన్యకా । వరుల నంపె.

వ. శౌనకుండును వారి నాశీర్వదించి సంతసించుచు యథేచ్ఛం జనియె
నంత భూకాంతుం డారమాకాంతు ననుజ్ఞ వడసి పరివారసమే
తుండై నిజపురంబున కరిగి సకలమహీరాజ్యం బల్లున కర్పించి
తాను దపోవనంబునకుం జనియె నేతత్కారణంబున నటఁ బిశాచ
విమోచనతీర్థంబునాఁ దీర్థంబు సార్థకంబై పాపాపహం బయ్యె ననిన నైమి
శారణ్యవాసు లత్యంతానందంబునం బొంది మఱియు సూతు భ

ద్రాచలరామచంద్రోత్సవాదికంబును భక్తులచరిత్రంబులునుం జెప్పు మని సూతు నడుగుటయును.

—♦ ఆశ్వాసాంతము ♦—

చ. హరిహరభేద మింతయును । స్వాంతమునం గొననట్టిబుద్ధిచే
బరఁగుటఁ దుంగతుర్తికుల । పావనుఁ డానగసింహరాముఁ డా
సురుచిరభద్రిశైలరఘు । సోమున కింతసమీపమందు సి
ద్ధ్వనిఁ బ్రతిష్ఠ చేసె గుణ । వంతుఁ డశేషసుస్తుత నొప్పఁడే.

గద్యము.

ఇది శ్రీమదధునాతనోభయకవిమిత్ర వేంకటయజ్వాగ్ర
పుత్ర సమారాధితవిబుధరాజ శ్రీపాద
కృష్ణమూర్తి కవిరాజప్రణీతం
బైన భద్రాచలరామ చరిత్రం
బను మహాప్రబంధం
బునందుఁ
జతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీశ్రీశ్రీ

శ్రీ

భద్రాచలరామచరిత్రము.

పంచమాశ్వాసము.

క. శ్రీరఘురామార్చనముం
సారెకుఁ గావించి భక్తి । జనవినుతుండై
కోరికె నెసఁగెడునరసిం
హారాయనిఁ బ్రోచుఁ గాక । హరి నిరతంబున్.

వ. అవధరింపు మక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునుల కిట్లనియె నట్లు మహోన్నతిం గన్నభద్రాద్రిశ్రీరామభగవానునకు నిత్యనైమిత్తికోత్సవపరికారం బెట్టి దనిన.

——♦ నిత్యోత్సవస్వరూపకథనము ♦——

చ. తెలతెలవారుచుండఁగనె । దేవరభక్తులు మేలుకొల్పులన్
బలుకుచువాద్యఘోషములు । పల్కుచు మ్రోయఁగ నెల్లచోటులన్
లలితము గాగ గీతములు । లాస్యములుం బ్రసరింపఁ బెంపునన్
దలరి ప్రబోధసేవ లొగి । తంబొనరింతు రహర్ముఖంబులన్.

తే. మేటివాదిత్రములతోడ । నాటపాట
లడర నర్చకులును భక్తు । లనుసరింప
దంతధావనసేవ ని । రంతరంబు
సలుపుచుందురు శ్రీరామ । చంద్రునకట.

శా. పచ్చాకున్ మఱి పచ్చకప్పురము మేల్ । పత్రంబులున్ సంబరే
నర్చుల్ మల్లెలుమొల్లలున్ దగుసుగం । ధద్రవ్యముల్ గూర్చి సం
పచ్చైత్యంబుగఁ జేయ శైత్య మగున । ప్పన్నీటఁ దిర్వ్యాంజనం
బెచ్చం జేయుదు రిచ్చ నిచ్చలు జనుల్ । వీక్షింప సాక్షాద్ధరిన్.

క. కృతకర్మఫలోత్సవ మన
నతులితదానమును హోమ । మహరహ మచటన్
గుతుకమునఁ జేసి రాముని
నతిభక్తి భజించుచుండు । రర్చకు లెలమిన్.

మ. సనకేశుల్ భువనేశులున్ విధియు నా । శర్వుండు సర్వామరుల్
దపస్సులం జేరి భజింప లోకముల సం । ధానించు నారాయణుం
డప్పని నాగి రఘూద్వహుండగుచు నీ । హా బాలలీలామహో
త్సవముగ్నుండగు సర్వలోకములకున్ । సంతోషముం గూర్పఁగన్.

తే. అఖిలజగముల మాతకి । నరసి పోర్నఁ
దలఁచి తా జగద్రూపుఁ డై । తనయుఁ గాన
వదనమునఁ జూపుఁ దనరూప । మద్భుత యశ
నొప్ప నదియ జగత్స్వరూ । పోత్సవ మన.

తే. సూర్యచంద్రాగ్ని తేజము । సుస్థిరఁ జేయు
తనస్వరూపము జనులకుఁ । గనఁగఁ జేయఁ
గప్పురపునారతులతోడ । నొప్పుమిగిలి
హరి ప్రకాశోత్సవము నొందు । ననుదినంబు.

గీ. బాలభోగము పిమ్మటం । బరఁగు రాజ
భోగ మయినంత శ్రీరామ । మూర్తి కొలువు
దీరి యాయము వ్యయమును । దెలుపుచుండఁ
దనప్రభుత్వోత్సవముఁ జూపు । జనుల కచట.

క. కైవారంబులు సేయుచు
దైవారఁగ సంతసంబు । ధరణీసురు లా
కేవల రాముం గొల్తురు
దేవ మహారాజసేవ । చెల్లుచు నుండన్.

క. పర్యంకోత్సవ మనునది
పర్యంకమునందు శౌరి । పవళింపంగా
దూర్యములు మ్రోయుచుండగ
నిర్యంత్రితఁ మగుచునుండు । నిచ్చలు నచటన్.

ఉత్సాహము. జనకరాజపుత్రి తనకు । సరస సరసవాక్యముల్
తనియఁ బలుకుచుండ శౌరి । దత్పరుండు గాప్రునన్
మునుల ఘనుల నెల్లఁ బుచ్చి । ముచ్చటన్ చెలంగఁగా
ననువుమీఱు మైథిలిని । రంతరోత్సవం బనన్.

—* ఇతరోత్సవములు *—

సీ. పూర్ణిమాదినమునఁ । బురుషోత్తముఁడు భద్రి,
నగమునకుఁ బ్రదక్షి । ణముగఁ దిరుగు
నేకాదశీదిన । మే తేరఁ దూరుపు,
మండపంబున హరి । మసలుచుండు
సూర్యసంక్రమణంబు । చూపట్ట గుడిచుట్టు,
నూరేగు రాఘవుం । డు త్సవమున
సూర్యేందుసంగమం । బార్యసన్నుత మైన,
గుడిసేవ రాముస । కుం దలిర్చు.

తే. జన్మనక్షత్ర మరుదేర । జనకసూతి
పతి పునర్వసుమంటపా । భ్యంతరోత్స
వమున నొప్పును శుక్రవా । రమునరాత్రి
బడఁతితో సదనములమేడ । బంతులాడు.

తే. ద్వాదసులయందు రాముఁడు । త్తరమునందు
బరగునాద్వాదశీమంట । పమునయందుఁ
జేరి పరమోత్సవంబునఁ । జెన్నుమీఱు
భక్తవరులెల్ల సానంద । భరితులు గను.

సీ. వత్సరాదిని రఘు । వంశరత్నము కూర్మి,
పెండ్లికొమాళ్ళు । పేర్మిఁగాంచు
చైత్రాదినవమిని । జానకీకళ్యాణ,
పరమోత్సవం బగుఁ । బ్రస్తుతింప
వైశాఖపూర్ణిమ । భద్రగిరిని నర,
సింహస్వామి పెండ్లి । చెన్నుమీఱు
జ్యేష్ఠమాసంబున । జ్యేష్ఠాభిషేకోత్స,
వములు రామునకొన । ర్పంగఁబడును.

తే. పరఁగునాషాఢపూర్ణిమ. । పురిఁ బ్రదక్షి
ణం బొనర్చుచు రంగమం । టపముఁ జేర
వచ్చురఘురాముఁ డవల శ్రా । వణమునందుఁ
బరఁగుగోకులాష్టమి నుట్లు । పండు గగును.

చ. నభమున శుక్రవారములు । నల్వగునప్పుడు కంచుకంబులన్
విభవముతోడ సీత కిడి । వేలకువేలగువాని నన్నిటిన్
బ్రభఁ జనుపుణ్యకాంతలవ । రంబుగఁ జేయుదు రాశ్వినంబునన్
బ్రభవము నొందుదేవినవ । రాత్రములున్ మఱి ధర్మదీపముల్.

తే. కార్తికాదిని ద్వాదశి । గలుగ నపుడు
హరి జగన్మోహనావతా । రాప్తి నలరఁ
పూర్ణిమను రాత్రి శ్రీహరిఁ । బూజ చేసి
జ్వాలతోరణోత్సవమును । సలుపుచుంద్రు.

తే. మార్గశీర్షమునందును । మఱియుఁ బుష్య
మాసమందు ధనుర్మాస । భాసురోత్స
వంబు నధ్యయనోత్సవ । మింబుమీఱు
స్యందనోత్సవ మెంతయు । నంద మొసఁగు

తే. మాఘశుక్లమునఁ బౌర్ణ । మాస్యదినము
నందు హరికి సహస్రఘ । టాభిషేక
మాచరింతురు ఫాల్గుణ । మాసమునఁ బూర్ణ
మాసి డోలోత్సవం బగు । భాసురముగ.

వ. మఱియు దశావతారోత్సవాద్యనేకోత్సవంబులారామదేవునకుఁ గావింపఁబడుచున్నవని రామమంత్రప్రభావంబునఁబ్రస్తుతిం గాంచిన సనాతనాఘనాశనభక్తుల చరిత్రంబులు కొన్ని చెప్పెద నాలకింపుఁ డని యుల్లసిలెను.

—♦ రామభక్తుల చరిత్రము ♦—

సీ. పార్వతీదేవి మునుఁ । బ్రఖ్యాతిఁ గాంచుట,
తారకమనుమహ । త్వమునఁ గాదె
వల్మీకభవుఁడు చెప్పి । వాచంయముఁడౌట,
తారకమనుమహ । త్వమునఁ గాదె
హనుమంతుఁడెప్పుఁడు జా । వనివాఁ డగుట,
తారకమనుమహ । త్వమునఁ గాదె
గుణభూషణుఁడు విభీ । షణుడు పేర్గాంచుట,
తారకమనుమహ । త్వమునఁ గాదె.

తే. వారణాసీపురంబు ప్ర । వర్త మెల్లఁ
గాక లోకంబులం గల । లోకులెల్ల
ముక్తి సీమంతినీకుమా । రులుగ నగుటఁ
దగుట తారకమనుమహ । త్వమునఁ గాదె.

వ. అట్టితారకమంత్రప్రభావంబున ధన్యులైనవారిలో నగ్రగణ్యుండు వాల్మీకి వానిచరిత్రంబు పరమపవిత్రం బని మఱియును.

—♦ వాల్మీకిచరిత్రము ♦—

చ. కలఁ డొకబోయ కాననము । కాపురమై తగ నాలుబిడ్డలం
గలిగి ఖలస్వభావుఁడయి । కారడవిం గలజంతుకోట్లకుఁ

దెలియఁగ గాలమృత్యువయి తెక్కలికాఁడయి తెర్వు గొట్టుచున్
బులులకు జంక కెల్లపొల ముల్ చని వచ్చుచు నిచ్చ పెంపునన్.

క. మృగములను జంపి తినుచును
మృగయుండై వాఁడు కత్తు లీటెలు నమ్ముల్
తగఁ దాల్చి వనచరుండై
పొగ రెక్కినవృషభ మట్లు పొంపిరి వోవున్.

వ. ఇట్లున్నంతఁ గొంతకాలంబునకు నొక్కనాఁడు.

ఉ. దేశములెల్ల మెట్టుచును దివ్యమునీంద్రులు కొందఱవ్వనో
ద్దేశపథంబు పట్టి చను దెంగని క్రూరకిరాతుఁ డొక్కచోఁ
గోశమునుండి ఖడ్గమునుఁ గొంచు చరుచెంచి యముండు వోలె సం
దేశము చేసె నిల్వుఁడని చెప్పరె మోపము నట్లవాకులన్.

క. మునివరులు కలఁగి కలఁగక
చనుచుండిరి దారి పట్టి జంకొకయింతే
మనములను నిలువఁ బెట్టక
తనువులపై నాస్థ లేని తాపసులగుటన్.

చ. లగుడము త్రిప్పుకొంచుఁ గిర లాఘవ మేర్పడఁ బెదికొండనాఁ
దగి తనుకాంతిఁ జీకటుల దార్కొనఁ జేయుచుఁ బెద్ద పెట్టునన్
బగులఁగ నొండ లార్చుచును బాపకిరాతుఁడు దారి కడ్డమై
దెగి పడి వారిపైఁ గవిసె ధంధమిశబ్దము పుట్ట మెట్టుచున్.

క. పరవస్తు ద్రొక్కికొంచుం
బరతెంచెడువానిఁ జూచి పరమర్షు లెదన్
బరిశాంతిఁ గాంచి సాంత్వన
పురస్సరంబుగఁ బలికిరి బోయకుఁ దెలియన్.

క. మునులము మాదెస నేమియుఁ
గొన నుండవు చిప్ప కట్టె గోచియుఁ గాకో

వనచర నిక్కము చెప్పితి
మనుమానము లేదు చూడు । మని చూపి మఱిన్.

వ. కొంత శాంతించి యున్నవానిం గాంచి నీ వెవ్వండవు నీవృత్తాంతం
బు సెప్పు మనుటయు నతండు తనవ్యాఘ్రరూపంబు విడిచి మను
ష్యుండై.

ఆ. కావిపుట్టగోచిఁ । గట్టినజడదాను
లారా! నేను వ్యాధు । లందుఁ జేరి
నట్టివాఁడ నిందు । నాలుబిడ్డలతోడఁ
జెల్లి కాపురంబు । సేయుచుంటి.

ఉ. పందుల లేళ్ళ దుప్పులను । బట్టి వధించి తదీయమాంసముల్
తిందుము నేను నాప్రజలు । లేవడి మా కొకయింత లేదు నే
నెందఱినో వధించి ధన । మెంతయు సంతన చేసి యుంటి నా
ముందరఁ బడ్డప్రాణు లెవి । ముందరఁ బడ్డవి లేవు చూడఁగన్.

చ. పదుగురు వచ్చుచుండి రొక । బారువ సొమ్ము గణించుకొందు నం
చెద ముద మంద నేఁ డిచట । నే మిము గోచుకొనంగ నడ్డితిన్
దుద కది వృథ్య మయ్యె నొక । దొడ్డపుగంజికి నైన మీకడన్
గుదురక పోయె రిత్త చనఁ । గోపన నాసతి యేమి చేయునో.

వ. అని పలుకుచున్నంత మునులు వానిం గరుణింప నెంచి కనికరంబు
తో నిట్లనిరి.

శా. ఆలిం బిడ్డలఁ బ్రోవ నే కద కిరా । తా యన్ని ప్రాణంబులన్
లీలం దీయుచునుంటి ప్రత్యహము పో । లె న్నిక నీపాపముల్
పాలం దంగలరే భవజ్జనులు నీ । పాలం బడం గల్గునో
పోలం జూచి వచింపు మన్న దురితా । త్ముం డక్కిరాతుం డనున్.

తే. ఇంటికిం బోయి వచ్చి నే । నింతలోన
మీకుఁ జెప్పెద నంతకు । మీరు నిలిచి

యుండు డని మిమ్ము వేడుచు । నుంటి ననుచు
నాజ్ఞ గొని పోయెఁ దమ యింటి । కతఁడు వడిగి.

వ. పోయి తనయింటియాబిడం బిలిచి యిట్లనియె.

తే. ఓసి పెండ్లామ! మృగముల । నేసి తెత్తు
ననుదినంబును మీకును । జనులఁ జంపి
వత్తు నాపాపమున నీవు । వంతు గొందె
యనుడు వానికి వనిత యి । ట్లనియెఁ గనలి.

ఆ. జనులఁ జంపి తేతొ । చంపక తెత్తువో
యెవరికొఱకుఁ దీని । నెట్టు లైన
తెచ్చుపనియు నాకుఁ । దెచ్చినదానిని
వండి పెట్టు పనియు । నుండె నదియు.

వ. ఇంతియ కాని నేను నీచేసినపాపంబు పంచుకొనుదానం గా నని నిస్సంశయంబుగం జెప్పిన నప్పుడు తన్నకొడుకును తనూజాతులం బిలిచి దాని నడిగిన ట్లడిగిన వారు నట్ల చెప్పుటయు నట్టివాఁడైన నతండు మహామునీంద్రదర్శన స్పర్శన సంభాషణంబులం జేసి వైరాగ్యవంతుండై సంసారంబు నిస్సారంబని రోసి తనమనంబున.

చ. జనుల వధించి తెచ్చి ధన । సంచయ మిచ్చిన నాలుబిడ్డలున్
దినుటకు నుందు రంట మఱి । దేనికిఁ గానియు నుండ రంట యి
ట్లనువరి యుంటసంసృతి సు । ఖానహమంచుఁ దలంచి యెట్టి కై
ఘనతర పాతకంబులను । గట్టుకొంటినె యొనరించితి గదా.

ఉ. చాటలు గొట్టితిం బ్రజకు । బాధ యొనర్చితి నెల్లవేళలన్
మేటులఁ జేద నాడితిని । మీరగులు గానక సాధుజంతులన్
గోటులఁ దున్మితిం బసుల । గూఁ మఱిపక్షులనున్ యముండు నై
పాటిలిలిన్ మహాఘములు । పాలయిపోతి నిఁ కేమి సేయుదున్.

ఉ. ఎన్నియొ పాపకార్యముల । నే నొనరించినవాఁడఁ గావునన్
నన్ను జముండు పట్టుకొని । నాలుకఁ గోసెడి గ్రుడ్లు తీసెడిన్
వెన్నెముకల్ సడల్చెడిని । వ్రేసెడి నిప్పుల ముప్పు దెచ్చెడిన్
జెన్నటినై మహావ్యథలఁ । గెందఁగఁ జేసెడి దుష్టజన్మముల్

క. నా కిట్టినారకాఘులు
గాకుండఁగ జేసికొనెడు । గతి గలదొక్కొ-
లేకుండ లేదు మునివర
లాకడఁ గల రాశ్రయింప । నగు నిపు డనుచున్.

వ. వడివడిం బఱతెంచి వారిపాదంబుల వ్రాలి నే బాలిశుండ న న్ననుగ్రహింపుఁ డని ప్రార్థించుచుఁ బశ్చాత్తాపతప్తుం డగువాని దైన్యంబునకు వగచి వానిం గరుణించి.

ఉ. చింతిలఁ బోకు మీఁపు మును । చేసినదానికి మానసంబునన్
జింత మొనర్చి శుద్ధుఁ డని । చెప్పఁగ నొప్పితి విప్పు డేము నీ
స్వాంతము దేర మంత్రము నొ । సంగెద మందున నిందు నందునన్
జింతలు దీర సద్గతులఁ । జేరఁగ నయ్యెడు నయ్య చయ్యనన్.

వ. అని వానిం జరితార్థుం జేయం దలంచి రామమంత్రోపదేశంబు సేయువారై వ్యాధుండు గావున వ్యత్యయంబు గావించి మరా యని యుపదేశించి దీని నజస్రంబు జపించుచుండు మని బోధించి యథేచ్ఛం జని రంతఁ గిరాతుండును విరాగి యయ్యెఁ గావున నాహారనిద్రాదులం బరిత్యజించి యమ్మహారణ్యంబునం దొకగిరిగ హ్వరంబున నొరు లెఱుంగకుండ నాసీనుండై.

పంచచామరము. మరా మరా మరా యటంచు । మానకెల్ల వేళలన్
బరాత్పరుం బరాపవాద । భంజనున్ నిరంజనున్
నిరంతరంబు స్వాంతమందు । నిల్పి పొల్పు మీఱఁగా
నిరామయుండు నై జపించె । నిత్యనిర్వికారుఁ డై.

వ. ఇట్లు పరమనిష్ఠాగరిష్ఠుండై కిరాతశ్రేష్ఠుండు తనపైఁ బుట్టలు వాఱ నేండ్లు పూర్ణంబుగా రామమంత్రానుష్ఠానంబు గావించి తత్ప్రభావంబున మహానుభావుండును మహామునీంద్రుండును నిఖిలవిద్యావిశారదుండును బ్రహ్మతేజోవిరాజితుండును త్రిభువనైకమాన్యుండును ధన్యుండునై వల్మీకభవుఁ డనుపేరఁ బరఁగుట జేసి వాల్మీకినా మహాకవియునై భరద్వాజాదిశిష్యులం గూర్చుకొని పేర్చినపైనాగ్యంబను భాగ్యంబునం దేలి పాత్రుండై పూజ్యుండై నవిష్ణుసాయుజ్యంబు నొందె నమ్మహానుభావుండు.

ఆ. పుట్టలోన నున్న । పుడు నారదుండు వచ్చి
పృథివి రాముఁ డనఁ । గరంచు నంచుఁ
దనకుఁ దెలిపి పోవఁ । దలఁపోసి తలపోసి
రామచరిత మెల్ల । వ్రాసెఁ గృతిగ.

మ. అది రామాయణ మేడుకాండములతో । నారామవృత్తాంత మ
య్యాదియెల్లం గలదై మహామహిమ గా । యత్రిమహామంత్ర సం
పదకుం దావలమై సమస్తజనసే । వ్యంబై జగత్పావనం
బదనంబై పరమార్థదం బయి ధరన్ । లక్షింపఁగా నొప్పెడున్.

ఉ. ఆది కవీశ్వరుం డతఁడ । హర్నిశమున్ హరిసేవ సేయుచున్
మోదముతోడ శిష్యగణ । ముల్ గొలువం జని భూతలంబునన్
బాదయి రామదేవుఁడు ప్ర । భంజనుదేశము లెల్ల మెట్టుచున్
వాదము చేసె భద్రగిరి । వాసికి నెక్కు నటంచు సన్నిటన్.

వ. అని చెప్పి మఱియును రామమంత్రప్రభావంబున నారదమునీశ్వరుండు భక్తాగ్రేసరుండై బ్రహ్మమానసపుత్రుండై త్రిజగజ్జనస్తోత్రపాత్రుం డయ్యె నతనిచరితం బెట్టిదనిన.

—♦ నారదుని వృత్తాంతము ♦—

తే. తొల్లి యొకపీఁట వేదవా । దులగృహమున
దాసియై యుండుదానికిఁ । దనయుఁ డగుచు

బాలకుఁ డొకండు యోగులఁ । బరిచరింపఁ
దలఁచి వేదవాదులయాజ్ఞఁ । దల ధరించి.

వ. ఒక్కవానకాలమున నదరి యోగులకడఁ జేరి వారికిఁ బరిచర్య సేయుచు వారియెంగిలిమెతుకులు భుజించుచు వారిపాదంబు లొత్తుచు వారిమ్రోల నెల్లకాలంబు నిలిచి సేవించె దానికి వార లానందించి వానికిఁ దారకమంత్రోపదేశంబు చేసి చనిరి వాఁడును మంత్రప్రభావంబున నిజస్తమోగుణరాహిత్యం బగు శుద్ధసాత్త్వికభక్తిం గలిగి హరిసేవాపరాయణుండై నిజగృహంబున కరిగి తల్లికి నమస్కరించి యామెయుపలాలనంబులఁ దేలుచుండె నంత.

ఉ. ఆతనితల్లి వేదవిదు । లంచును మెలఁగుచు నూడిగంబులన్
బ్రీతి నొనర్చుచున్ విడక । రేపును మాపును భక్తి నొల్చుచున్
జేతము లుల్లసిల్ల నట । చేయుచు నొక్కత్రియామఁ జీకటిన్
బీ తన కేగుచుండ నొక । భీషణసర్పము ముట్టె ముట్టినన్.

తే. వ్యాళవిష మగ్ని వోలెను । బ్రజ్వరిల్లి
దానిమే నెల్లఁ గాల్చి । తత్క్షణంబ
త్రెళ్ళఁ గాఁ జేసెఁ బ్రాణముల్ । తెగిన తల్లి
నరసి దాసీసుతుం డాత్మ । నడలుకొనక.

వ. దాని కగ్నిసంస్కారంబు గావించి సర్వసంగపరిత్యాగంబగుటకు సంతసించుచు నుత్తరాభిముఖుండై పోయి పోయి యొక్కమహారణ్యంబునం గూరుచుండి శ్రీరామమంత్రాధిదేవతనంతరంగంబునం దిడుకొని జపించి ప్రార్థించుచుండునంతఁ గొంతవడికి నొక్కదివ్యపురుషుం డెదుటం బొడకట్టినట్లున్న నతం డతని నెఱుంగం జాలక తద్దేవదేవు దివ్యాకారంబుఁ జూడ నెంచి మఱియునమ్మనుధ్యానతత్పరుండై యున్నంత నశరీరవాణి యిట్లనియె.

ఉ. ఏటికి నీవు న న్నరయు । విచ్చ్చమొయిం గడు వెచ్చనార్చుచున్
మాటికి మాటికిన్ వెలివి । మారుని పన్ని నగం దోగుచుండు. నీ
పాటికి మాను మీభవము । భావము పూతకు మనకెక్కని
మన్నాట నిజంబు మీఁదటి భ । వాంతరమానసు ఫలించునంతయున్.

వ. అని యూరకున్నంత నతండు చింత దక్కి కామక్రోధాముల నడంగం ద్రొక్కి నిరంతరసంతోషభరితాంతరంగుండై విషయవిరక్తుండై కాలంబున కొంకక సూచుచు మంత్రధ్యానంబు సేయుచున్నంత కొంతకాలంబునకు నాయువు మొనసిన దానంగున మృత్యువు పొడచూపుటయు నతండు పంచభూతమయంబై కర్మరూపం బైన తన దేహంబు విడిచి కాలాంతరంబున బ్రహ్మదేవుని మానసపుత్త్రుండై పుట్టి నారదుండను నామంబు వహించి లోకవర్తనుండై సర్వకాలంబును సప్తస్వరసమంజసంబగు వీణాగానంబున విష్ణుదేవుం గీర్తించుచు నిచ్ఛాప్రకారంబున నెల్లెడలం బరిభ్రమించుచు నిరంతరసంతోషపరిపూరితస్వాంతుండై యున్నాఁ డని చెప్పియు.

శా. దాసీపుత్త్రుఁడు నూవె నారదుఁడు నౌ నీక్ । ధన్యాత్ముఁడై రామమం
త్రాసక్తిం గొని బ్రహ్మపుత్త్రుఁడగుచున్ । మార్గంబునం బొందె సం
త్రాసం బింతయు లేక సర్వజగముల్ । దర్శింపఁగా జాలి స
న్యాసం బే వర మంచుఁ జాటె నయ్యని । త్యక్తస్థాయుండై నెక్కొనెన్.

ఉత్సాహము. అతఁడు భద్రగిరిని పెక్కు । లహము లుండి రామునిన్
నుతి యొనర్చి పేర్చి మహతి । నూతనప్రసంగతిన్
సుతులు మేలగించి మదికి । సుఖ మొసంగఁ గా జగ
న్నుతము గాఁగఁ బాడుచుండు । నోప్ర లెల్లఁ బోవఁగన్.

ఉ. నారదమౌనిచంద్రుఁ డొక । నాఁటికి నేనియు మౌన కుండగాఁ
గోరిక నొక్కతీర్థమునఁ । గుర్కుచు భద్రగిరిన్ బాడుచున్

నారము లెన్నియే నచట । వర్తిలుచుండిన కారణంబునన్
నారదతీర్థ మెప్పెసగె । నారసుతం బరమార్థదాయియై.

తే. అతఁడు రామునిముఖమున । ప్రాంతరమున
ననిశ మొకచోటఁ గూర్చుండి । హరిభజనము
మహతి గానంబుతోఁ గూడ । నహరహంబుఁ
బాడ నచ్చోటు ఫలదమై । ప్రతిభఁ గాంచు.

చ. సురముని యొక్కనాఁడు కను । సొంపలరార సుతుల్ లగించి భా
సురముని దేవగానమును । జూపుచు శ్రీహరినిం భజించుచో
సురపతియున్ సురాసురులు । చూడఁగ వచ్చి నుతించి రమ్మునీ
శ్వరు నట రామకీర్తనము । జన్మ మనంతఫలప్రదం బగున్

వ. మఱియు సనకసనందనప్రభృతు లెందఱో మహాత్ములు గలరు వా
రందఱు రామభక్తులై భుక్తిముక్తులం గాంచి రనంతరంబ కలియు
గంబున రఘునాతను లయ్యును సనాతనులం బోలినభక్తాగ్రేసరు
ల చరిత్రంబులును జెప్పెద నవధరింపుఁ డని యిట్లనియె.

—♦ పోకలదమ్మక్క చరిత్రము ♦—

తే. భద్రగిరి కింతలోపల । భద్రిరెడ్డి
పాలెమను గ్రామ మగు నందుఁ । బరమభక్త
రాలు పోకలదమ్మక్క । యనెడుసాధ్వి
కలదు నిప్పచ్చరంబునఁ । గప్పపడుచు.

ఉ. ఆయమ యొక్కనాఁడు తన । యారసపుత్రునితోడఁ గొండకున్
బోయి వనప్రదేశమునఁ । బుల్లల నేరుచుఁ బిల్లవాఁ డెటో
పోయిన వానినిన్ వెదకి । ప్రొద్దుగునంతకుఁ గాన కార్తయై
యోయి కుమార యెందరిగి । పోయితివా గదె యంచు బిల్చుచున్

ఆ. ఓయికన్నతండ్రి । యోకుమారక రావె
యొందుఁ బోయి తనుచు । నింక వాఁగు

బిలుచుచున్నయప్పుడు । పలికె నో యని రామ
చంద్రుఁ డక్కుమార । చందమునను.

చ. పలికినచోటికిన్ వడిగఁ । బాఱి కుమారునిఁ జూడఁ గాన క
త్తలమున నింద్రనీలముల । దగ్గరచుట్టము వోలెఁ దేజునన్
వెలిగెడుమేచునన్ దసరి । వేడుక గోడిక రెత్తఁ బమ్మెడున్
వెలఁదియుఁ గొల్వ నున్నరఘు । వీరునిఁ గన్గొని వింత నొందుచున్.

వ. తనమనంబున.

ఆ. ఇన్నినాళ్ళనుండి । యీవనగృహంబున నేను
వచ్చుచుంటిఁ గాని । వాసి మీఱు
నిట్టివిగ్రహంబు । లెన్నఁడుఁ జూచి నే
నెఱుఁగ వింత యయ్యె । నిడుపు నాకు.

ఆ. రామచంద్రుఁ డితఁడు । గ్రాలుచుండెడు నతఁడు
విందు నాతఁ డేమొ । వెలఁది సీత
యేమొ కడల నున్న । యితఁడు లక్ష్మణుఁ డేమొ
యవలఁ దెలిసికొందు । ననుచు నాఁడు.

వ. తనకుమారుండు తప్పిపోయిన కారణంబున వ్యగ్రహృదయయై
కొడుకా కొడుకా యని పిలుచుచుం దిరిగి పోవునంత.

శా. ఓహో నే నిట నుండ నన్నరయ కీ । వెందుఁబోయితివి చోఁ జూడఁ బో
నూహింపఁ దేటికి రమ్ము ముందరికి నా । యుత్కంఠ నంబాలుఁ దే
దేహాయాసము కాక మెల్లి మనినన్ । దిక్కుల్ విలోకించి సం
దేహంబందుచు శోక మైనకడకున్ । విచ్చేసెఁ బుత్రభ్రమన్.

ఆ. అచటఁ బొంటివిగ్ర । హంబులు గనఁబడెఁ
గాని కొడుకుజాడ । గానఁ బడమి
దద్దరిల్లుచున్న । దమ్మకడకుఁ బోల్చి
రామచంద్రుఁ డనియె । రమ్యఫణితి.

ఉ. రాముఁడ నేను నీ విటులు । రాఁ గని నిన్నుఁ బ్రసన్నదృష్టిపై
నోమగ నిట్లు పల్కితి నో । హా యనిసితనయుండు వోలె నో
భామిని నీ కుమారుఁ డిదె । వచ్చెడు నీ పిట నన్నుఁ గొల్చినం
గామితముల్ ఫలించు నని । కానఁగ వచ్చెను దొంటియట్లుగన్.

వ. దమ్మక్కయు నమ్మహాత్ముని దర్శనంబు దనకు స్వప్నంబు వలెం దోఁచినం దోషసిచందంబున డెందంబు కొందలం బందఁ గొంతవడి విస్మయపడి నిశ్చేష్టయై నిల్చియుండి కొండొకవడికిఁ దనమనంబున నతండు పరమేశ్వరుం డని నిశ్చయించుకొని షోడశోపచారంబులం బూజించి నివేదించుట కేమియు లేమి నట నున్న తాళవృక్షంబుఁ దిలకించునంతలో దానినుండి ఫలం బొండు క్రిందంబడిన దాని నత్యానందంబునం దెచ్చి నైవేద్యంబు గావించి ప్రదక్షిణ నమస్కారంబు లర్పించి సంస్తుతించి ప్రసన్నవదనుం డైయున్న రామునను వసతి కొఱకుం దోడుకొని పల్లెకుం జని యందు గ్రామణి యైనభద్రారెడ్డి యనువానికి నావృత్తాంతంబు చెప్పిననతండును భక్తుండు గావున సీతారాములకు నట నొకదేవళంబు గట్టించె దమ్మక్కయుఁ బ్రతిదినంబును భద్రశైలంబునకుం జని రామభద్రు నర్చించి తాళఫలంబు నైవేద్యంబు సేయుచుండె నాతాళవృక్షం బిప్పటికి నాదేవాలయంబున నంటి యుంటిపోయున్నది కానంబడుచుండు.

తే. ఆవల నొక్కనాఁ డల్లద । మ్మక్క తనదు
చిన్నికూఁతును రాముని । సేవ సేయ
నింట నిడి తాను బొరుగూరి । కేగి వెచ్చ
మేసియొక కార్య మాయమ । కేగు దేర.

—♦ దమ్మక్కకూఁతునకు రాముఁడు దర్శనమిచ్చుట. ♦—

వ. అంత నాబాలికామణియు నానాఁడు తమయింట నున్న సిద్ధాన్నంబు గొని పోయి స్వామిదర్శనంబు చేసి యన్నంబు నివేదించి స్వామిని

ప్రార్థించె నెంతప్రార్థించినను రామభద్రుని దాయన్నం బారగింప
రాఁడయ్యె నయ్యెడ నాబిడ్డయు.

క. నాతల్లి కొట్టు నన్నుఁ
నాతండ్రి! రామచంద్ర! । నాయసురున్నం
బితీరునఁ గొనకుంటివి
నాతప్పు మనసు గనక । నగ తెలుపఁగదే.

తే. అనుచు వేడుము బలిమాలి । పలుకుము పలుకుము
రమ్ము రమ్మని ప్రార్థించి । రామచంద్రుఁ
డనుము నీవను మాట విను । చున్న యట్లుండె
వెక్కి వెక్కి యేడ్చుచుఁ జాల । వెతలుఁ బొందెను.

వ. అంత సీతాకాంతుండు ప్రత్యక్షంబై వచ్చి యన్నము దోడితెచ్చి
కారుణ్యమునం బెట్ట తా నాయన్నం బంతయు నారగించి దాని నం
పిపుచ్చె నిట్లు కొన్నిదినంబు లరిగినప్పుడు దమ్మక్క వచ్చి తండు
లంబు లింట లేకుంటఁ జేసి తనమునఁ గొంది ఝల్లసిమె.

తే. ఊరి కేఁగెను నాఁటి కంటె । నుండ జాల
బియ్య మే నుయ్యెఁ సి కిన్ని । యుయ్యె నోప
చెప్పు మన రామనాము । చెప్పె నిజము
దాసి నమ్మక దమ్మక్క । తనయ కనిగి.

వ. తాగ్రామణగావింపుమని పరీక్షింపఁగోరి తానాఁనాఁడుఁగనకన్నియతో
భద్రశైలంబునకుం జనినంత బాలికామణి యెప్పటియట్లో గిరం
బిడి నాపదు మనిన స్వామి సాక్షాత్కరింపకుండె నపుడు దమ్మక్క
దానింబట్టి తిట్టి కొట్టుటయు నాబిట్టి యేడ్చుచు.

తే. ఎట్టి దప్పు నీవు నాపదు । దేను బెట్ట
నింతకును నేఁడు నాపడ । వేటి తండ్రి

యమ్మచే నన్నుఁ గొట్టించి । తయ్య యిట్లు
నీకుఁ దగునయ్య దూర కిది । నీతి యయ్య.

శా. నాచే నన్నముఁ దిన్న నీ విపు డెదన్ । న్యాయంబు వాటింప కీ
ట్లీచక్కిన్ గలగొట్ల నన్ బలుకఁగా । వేమారు నీచెద మో
హా చెల్లా! యిది నీకు ధర్మ మగునె । కొక్కనాకుమాయమ్మచే
నీచత్వంబును నింద యుక్తి మాతియు గా । నవిట్లు చూ తక్కటా.

వ. అని తల్లి గొట్టిన దానుఁ గొట్టుకొని యేడ్చుచున్నతఁడు కృపాత
రంగితాంతరంగుండై తాలస్యనామకుండగు శ్రీరాముండు దాని
మోలాంగాలించి నమ్మిక నుడివి నిజాబు సెప్పి యొప్పించి వారి
ననుగ్రహించి యిట్లు చేయు నంతఁ గొంత కాలంబునఁ గబీరుండను
నొక భక్తుండు రామము తత్ప్రభావంబున ముక్తుండయ్యె నతనిచరి
త్రంబు చెప్పెద నని యిట్లనియె.

—♦ కబీరుదాసు కథ. ♦—

మ. జగతిన్ మున్ను కమాలునా నొకఁడు సా । జ్జాబీబియన్ తన్వితో
దగ సంసారము సేయుచుండి ఘనుఁడై । తళ్లక్కి మ్లేచ్ఛుండ యై
య్యుఁ గోవింద భక్తి మాయన్ మెలఁగుచున్ తం। డ్రాక్కన్న కాంతారమ
ధ్యగుఁడై యుక్కివై నేళ్ళుచున్న శిశువుం । దర్శించి హర్షించుచున్.

తే. తనకు సంతతి లేదని । తలఁచి యిట్టు
తనకు తన్మాత్ర కిత్తుఁ । డెనయ యనుచు
దిక్కుమాలిన వానిని । నక్కుఁ జేర్చి
చేకొని గృహంబు నిండ్రితి । జెన్నువిరాలు.

వ. ఇట్లు కమాలు కొడుకు నెత్తి జబ్బాబీబికిచ్చి సినిం బుత్రునిఁగాఁ
బెంచుకొమ్మనిన నక్కొమ్మ సమ్మతించి వానిం గైకొని పెంచి
పెద్దవానిం గావించి కబీరను నామంబునం బిలుచుచు సంతసించు
చుండె నంత నతండెదేండ్లవాఁడై యున్నప్పుడు రామానందుండను

నుక్కయోగీంద్రుఁ డార్యభక్తిఁ గంబున నట వచ్చి యొక్కచోఁ
గబీరుం గాంచి వీఁడు మహాత్ముం డగు నని యెన్నంచి వానికిఁ
దారకమంత్రోపదేశంబు చేసె నది యెట్లనం గబీరుండును.

ఉ. తారకమంత్రచింతనము । తప్పక యెప్పుడు నెమ్మనమ్మునన్
దీరి మెలంగుచుండుటను । దేవ నేను ... లేనియట్లు
ధారుణి వెల్ల వానివలెఁ । దాఁ గనుపించుచు ... లన్
గోరిక నున్న బంధుగుల । కుం ... నయ్యె నయ్యెడన్.

తే. నాపితలిదండ్రు లెవ్వరు । ...
నేసి దాన జీవనయాత్రఁ । జేసికొను
వారు గొప్ప ... । ... నప్పుడు
నిలువ ... చేసి । ...

వ. కబీరుండు భక్తిపరవశుండు గాక ... దినములు ...

సీ. ఒకచోట వెలితియు । ... వెలితియు,
... । నాక్క ...
... । ...
... । ...
... । ...
... । ...
... । ...
... । ...

తే. దానఁ జింతించుచు నతఁడు । ...
విప్రుఁ డొకబ్రాహ్మణుఁ డగు । వేడ్కవచ్చి
వనమును జూచి సీ ! యని । ...
గలహము ... దూషించు । ...

వ. కబీరుండు దానికి నిలువగకి నీరుఁ దోచిన ప్లసును మనినవన్కహా
నా బ్రాహ్మణుఁ [illegible].

క. ఓరీ గవ్వాను మారను
సారము లే [illegible] । [illegible] నా
కూర కీడు [illegible]
మారుఁడు [illegible] యె । మా[illegible]మునకే.

వ. అనిన బ్రాహ్మణుఁ [illegible] వాసిం [illegible].

తే. తురక నా [illegible] । [illegible]
నేను [illegible] । [illegible]
వాఁడు [illegible] । [illegible]
వేఁడ [illegible] । వేషమునను.

క. వేఁడిన రామార్పణ [illegible]
యోడక వాఁ డిడుఁగఁ బోయె । [illegible]
కూడక రాముఁ దలంపఁగ
గోడ దోలంగించి [illegible] । [illegible].

వ. అని ఫకీరు దూషించుచు బలికిన [illegible] తేఁ నాని [illegible].

మ. హరినా [illegible] । [illegible]
కరుఁ [illegible] । కా లన్ను [illegible]
బరమాత్ము [illegible] । [illegible] గాని నీ
వరు [illegible] భేద [illegible] । [illegible] గనం గల్గునే.

క. నీ వన నే నన వాఁ డన
గా వే ఱని తలఁప [illegible] । గతి యొక్కండే
నీవును నేనును వాఁడును
దేవుని ప్రతిబింబ మనుచుఁ । దెలియఁగ వలయున్.

వ. అని బోధించిన గోపన్న ఫకీరు [illegible]సంబున నారసం [illegible] నేరక

వానిఁ ద్రోసి ద్రోసంబు నాకు వాసితల్లికడ కేఁగి లేనిపోని వెన్నియే
నిం జెప్పి కోపం బుప్పతిల్లం జేయుటయు నామె కుమారుదెస
నాగ్రహించి నిగ్రహించుచు రోఁజుచపేటంబులు వ్రేసి వ్రేసిన నవి
క బీరునకుం దాఁకక ఘగరునకుం దాఁకె దానికి నివ్వెఱపడుచు బీబీ
తనకుమారుఁడు మహానుభావుఁడు గాఁ దలఁచి వానిం దడవి చూచె
నంతలోన.

ఉ. నల్లనిమేను మానినియు । నాలుగుచేతుల శంఖచక్రముల్
విల్లును నమ్ములుం గలిగి । పీఁపుమీఁద కౌస్తుభంబు పెం
పుల్లసిలంగఁ గన్నుఁగవ । నొప్పు వెలుంగఁగ నర్కుఁ డజ్జఁబడున్
జల్లనిచూపులం గొదలు । సారసనాభుఁడు వచ్చె నామెకున్.

వ. అంత నామెయు భయభక్తియుక్తాంతరంగయై యిట్లని ప్రార్థించె.

చ. తెలియక తప్పుచేసితిని । దేవ నా పలు నాకుమారునిన్
వెలయఁగఁ బ్రోవవచ్చితివి । వీఁడు ఘనుండు మాకొలం బిలన్
వెలుఁగఁగఁ జేసి భక్తుఁడయి । నిన్ను భజించిన కారణంబునన్
గలిగె మహాప్రభావమును । గల్గఁ జేయును భుక్తిముక్తులన్.

వ. అనినం బ్రసన్నుండై యా దేవుఁ డనుగ్రహించి పరమపురుషుం డంతర్ధా
నంబు నొందె నంత నమ్మియును మున్నయుని మానసంబునం గొడు
కుప్రభావంబునకు నబ్బురం బడుచు వాని నతిభక్తి నాదరించె
నంతంబునను.

మ. తలిదండ్రుల్ తన కీర్తియుం బనులపోఁ । దంబోనిచందంబునన్
గెలుగం జేయుచు నెప్పుడున్ హరిని వేడ్కం గొల్చుచుం దారకం
బెలమిం జేసి పఠించుచున్ జగమునం । దెంతే ప్రభావంబునన్
బలుకం జెల్లుచు శిష్యకోటిఁ గలదై । భాసిల్లె భక్తస్పృహన్.

వ. ఇట్లు మహాత్ముండైన కబీరుం డొక్కనాఁడు భద్రాద్రికిం జని శ్రీ
రామదర్శనంబు గావించి సేవించి మొక్కుచో నాహారింప ట్టుం

జేసికొని మసలుచున్నంత దాని నొక్కకుర్కురంబు నోటంగఱచు
కొని పఱవం జొచ్చె నంతలో నతండు వచ్చి చూచి.

ఉ. ఆజ్యము లేనిపిష్ట మగు నయ్యయొ! యిట్టి విశిష్టమౌ రుచుల్
పూజ్యము లోనఁ గుట్టి నొద ప్రియ మగ్గము గాదు రోగ మౌ
నిజ్యకునుఁ బ్రతిస్మృతులఁ దెల్లజనంబుల కీశ్వరుండవై
పూజ్యుఁడ వైన దేవ యిదె పోసెద నాజ్యమొకింత నిల్వవే.

వ. అనుచుం దన వెంట నాజ్యపాత్రంబుఁ గొని వచ్చు కబీరుని సమ
క్షంబునం బ్రత్యక్షంబై సాక్షాల్లక్ష్మీవల్లభుఁడైన రాఘవేశ్వరుండు
నిజచరణకమలంబులం బడి లేవకున్నవాని లేవనెత్తి నెత్తిపైఁ
గరంబు వెట్టి నిమురుచు నిట్లనియె.

తే. కుక్కయందును నక్కయందును గోతియందు
జాతియందును నరునందుఁ బ్రీతి చేసి
నా స్వరూపము భావించి నుస్వభావ
మునఁ జరించెదు చూడఁగ ఘనుఁడ వరయ.

ఉ. నీవు మహామునీంద్రుఁడవు నీచరణంబులఁ బట్టినట్టి దో
షావిలవిగ్రహాంతరువు నట్టియు నాకును గాన నీకు నా
భావమునందుఁ గోర్కి ప్రియ భక్తజనుండవు నాకు సర్వలో
దేవత లైనఁ బ్రాంతమున దినపు దివ్యపదంబు నిచ్చెదన్.

వ. అని యదృశ్యుండయ్యెఁ గబీరుఁడు నానందించుచు శిష్యసందోహ
సహితుండై దివ్యస్థలంబులు సేవింపఁ జనియె నట్టి కాలంబున.

—♦ కబీరు రామదాసునకుఁ దారకముపదేశించుట. ♦—

క. కల దాంధ్రదేశమందుఁ
బలువైభవ మొసఁగఁ గొండపల్లి యనుగ్రామం
బలరు నటఁ రామభక్తుఁడు
సలలితమతి గోపమంత్రి సన్నుతుఁ డగుచున్.

మ. అలకం చెల్లి కులాబ్ధిచంద్రునిఁ జేగుగో । సాభిఖ్యుఁ డాత్రేయుగో
త్రిలసద్భూసురముఖ్యుఁ డాతఁడు జగ । ద్వన్ద్యప్రభావంబునో
నలరెన్ లింగనమంత్రిచంద్రునకుఁ గా । మాంబామహాసాధ్వికిన్
బాలుఁడుం గూర్చి సుపుత్రుఁడై బుధులు స । మ్మోదంబునం బొందఁగన్.

వ. అతండు పంచాబ్దంబుల బాలుండై యుండ నొక్కనాఁ డొకదేనియుం బోవ్రుకబీరు దాసుఁ డాబాలునకు వచ్చి రామమంత్రోపదేశంబుచేసి పోయె దానం జేసి యతండు.

ఆ. ఓనమాలు నేర్చు । నానాఁడె రాముఁడు
సీత యనుచు గీయు । సీత యుర్వి
వ్రాల కెల్ల మాటలు । రా యును మాయును
గురుతు వట్టి నల్ల । గోపనమంత్రి.

ఉ. రామ యటంచు నాఁడు మఱి । రామ యటంచును బాడు నేర్చినన్
రామ యటంచు నేర్చు రఘు । రామ యటంచు నసఁగె భుజించినన్
రామ యటంచు నొత్తుఁ ఱుచు । రామ యటంచు వచించు వందఱన్
రాముఁడె సర్వరక్షకుఁడు । రాముఁడె సర్వము నంచు నెంచుచున్

తే. బాలరామాయణము నేర్చు । బాలుఁ డను
రామచరితంబు సర్వమా । కామమాంబ
సుతుఁడు హృదయస్థముగఁ జేసి । సౌఖ్య మొలు
సంతసించును భక్తుఁడై । సంతతంబు.

క. రామాయణపారాయణ
మామహితాత్ముండు సేయు । నవసరమందున్
శ్రీమీఱ రామనామము
వేమఱుఁ బ్రీతి పద్యమందు । వినువారికి నుడువున్.

వ. ఇట్లు రామభక్తుండై రామదాసుం డని పేరొంది విద్వాంసుం డైన గోపన్న కాలాంతరంబున గోలకొండకుం జని తానీషాయను మ్లే

చ్ఛపరిభుననుగ్రహంబు వడసి భద్రాచలాంతర్మండలంబునకుఁ ద
హసీలుదారుండై రామసేవాపరాయణుం డయ్యె ననిన శౌనకా
దు లాతానీషా యెవ్వాఁడు వానివృత్తాంతంబు వినవలయుం జెప్పు
మని సూతు నడుగుటయును.

ఆశ్వాసాంతము.

ఉ. వారిధిభృత్ప్రియ ... ♦ నాదుపదాంబుజసక్తచిత్తుఁడై
కేలుఁ బవల్ ప్రియంబెసఁగ ♦ ప్రీతిగ నాయెడ హా సేవ సేయు మా
గాలము సుప్రసిద్ధముగ ♦ గా వెలయించుచు పాతసంబునన్.
గా్రితజను ... ♦ సత్యము నిల్చును రామభూపతీ.

గద్యము.

ఇది శ్రీమద్ఘనానందోభయకవిమిత్ర, వేంకటయజ్వా
న పుత్ర, సమారాధిత విబుధరాజ, శ్రీపాద
కృష్ణమూర్తి కవిరాజప్రణీతంబైన శ్రీ
భద్రాచల రామచరిత్రంబు నందుఁ
బంచమాశ్వాసము.

(శ్రీ)

శ్రీ

భద్రాచలరామచరిత్రము.

షష్ఠాశ్వాసము.

క. శ్రీయును పంతెము హేమము
ప్రాయము శుభలక్షణంబు । పరఁగిన్ స్వప్నా
రాయఁ డను పేర నగుకవి
గేయుని దయ నోము భద్ర । గిరిస్థిరరామా.

వ. అవధరింపు ముక్కంటిసంగతి శౌనకాదిమహామునులకు సూతుం డిట్లనియె నట్లు రామదాసున కుద్యోగం బొసంగిన తానీషా యక్కన్నమాదనలను వారియుంటం బెంపఁ బడియెఁ దద్వృత్తాంతంబు చెప్పెద వినుం డని వెండియు.

అక్కన్నమాదన్నలవృత్తాంతము.

తే. ఆభరద్వాజగోత్రజు । లనఁగఁ బొంద
లలరుకరణకర్మనియోగు । లనఁగఁ గలిసి
యవనిఁ బింగళియనుగ్రామ । మందుఁ బొలుతు
రంటఁ బింగళివా రన । నొప్పుచుండ్రి.

తే. వానిలో భానుజీపంత । వార్యశౌర్య
ధుర్యుఁ డర్థాదికల్పకుం । డార్యనుతుఁడు
సకలసత్కవీశ్వరలోక । సన్నుతుండు
వెలసి పేరుఁ బ్రతిష్ఠయుఁ । జెలఁగ మెలఁగె.

చ. అతఁ డలకాకతీయవిభుఁ । డైన ఘనుఁ డైనప్రతాపరుద్రభూ
పతివరరాజధాని యయి । భాసిలుచుండెడునోరుఁగల్లునన్

స్థితిఁ గాని తత్పురంబున వి । శేషమహాత్త్వమునన్ వెలుంగుచున్
మిత నుడి లేనికోనెలల । మించినశంకరుఁ గొల్చు నిచ్చలున్.

తే. అల్లభానుకీర్తులు లా । హానుహుకొండ
పురమునం దిల్ల కాపుర । మొనరఁ జేసి
సొంతుల కోశ లక్ష్మ నెలగ । యుర్వి నున్న
నన్వ్యవహారముల జాగ । సన్నుఁ డయ్యె.

క. ఆధనపతి నిక్కమన యుత
మాదన యాన నిర్వ్యాకు । మాతులు త్రిజగ
న్నోదయగన్నాయలు సం
పాదితసువిశాలరాజ్య । భారులు జగతిన్.

ఆ. వారి తెలివి తేట । వారి దాతృత్వంబు
వారి ప్రాభవస్థ కీర్తి । వారి ధనము
వారి గుణము లేదు । వర్ణింపఁగా లేరు
వసుధ వారి కెన్న । వారె సాటి.

చ. ఇరువురు గొక్కఁడే యనఁగ । నెప్పుడు వారలు కూడిమాడి తా
మిరువుర నుంట తక్కువగ । నేగి పొలంబున నుంట హెచ్చుగా
జరుపుచుఁ గాల మిట్లు వలన । సాయము సేయుచుఁ బాడిపంటలన్
బరఁగుచు నుండు సౌఖ్యముగ । బాముగు లెల్లరు సంతసింపగన్.

తే. తెనగవేమ నేకనీవ । మును దలిర్చి
కాపురము సేయుచున్నయా । ఘనులయింటఁ
బెద్ద బాలుడౌ దాసియన్ । భృత్యవరుఁడు
మేటితనయుండు నాఁ । జిన్ననాఁటి నుండి.

—♦ తానీషావృత్తాంతకథనము. ♦—

క. తురకకులంబునఁ బుట్టిన
చిరుతయు వరమూర్తివాఁడు । చిన్నతనమునం

బరసౌఖ్యము నొందగమా
తరపిత లేగుటను జాలిఁ దబ్బిబ్బు పడెన్.

తే. పెంప బందుగు లెవ్వరుఁ బృథ్వి లేమి
నెఱిఁగి యక్కనమాదన చేరి తెచ్చి
వానిఁ దమయింట నిడికొని పూని పెంపఁ
బెరిగి పెద్దవాఁడై కడుఁ బేర్మిఁ దనరె.

తే. అతఁడు గృహకృత్యముల నెల్ల నరసి క్షేత్ర
కృత్యముల నెల్లఁ దీర్చుచు నిత్య మింట
నింటివారలు సుఖమున్నై నెనకి మెసఁగి
రంతఁ గొంత కాలము చన్న యంతమీఁద.

క. ఒకనాఁడు పసుల మేపఁగ
నొక కానకు నేగి యందు నొక మాఁకుకడన్
సుక మనకి నిదురవోయెను
మొక మొక శిలమీఁదఁ జేర్చి పొగ్గును వార్చెన్.

వ. అంత నచ్చటితరుచ్ఛాయ యంతయుం బోయి మోడి వచ్చుటయు నతండు నై మఱచి నిదురించుచుంటయు నెఱింగి యొక్క మహా సర్పంబువచ్చి తరణికిరణంబుల కడ్డుగాఁ దనమహాఫణమ్ము విప్పి వాని మేని కాతపంబు దాకనికి నీడం గలిగించె నంతలోన.

ఉ. అక్కనమాదనాహ్వయులు నాత్మజుఁ డట్లగు మెచ్చ బాలునిన్
మెక్కఁగ రానివాని విని మిక్కిలియున్ వెనఁ డాన నేఁడు తా
నెక్కడి కేగినాఁడో దిన మెూసఁగ వచ్చెను నంచు చేచి యా
రెక్క డ నక్కడన్ వెదుక నేగిరి వే గిరిగహ్వరంబులన్.

తే. అంత నొక కాననంబున నయ్యె నెంపఁ
బండి నిదురించు చుండఁగఁ జూ మొకఁడు

వచ్చి మేనికి నడ రాఁ । బడఁగ పట్టు
చుండఁ గాంచిరి తాని నా । దంపె వారు.

వ. గాంచి పరమాశ్చర్యమగ్నాత్ముల్లై సమీపించునంతలో నప్పా మంతర్ధానంబు నొందె నంత వారును.

ఉ. ఏఁడు మహానుభావుఁడితఁ । డేపునకిఁ బుట్టినవాఁడు పిమ్మటన్
వేఁడగు నెల్లభూమికి నె । ట్టంగ యహీంద్రుఁ డనాతపంబుగాఁ
పోఁడిమి నొక్క ఫణా పిడియెఁ । బొందిన నిట్టుగ నిట్టివానికిన్
గూఁడెనా నాఁడె నిన్నమునఁ । గూర్చుచు నుంటిమి చెప్ప నేటికిన్.

క. భగవదనుగ్రహ మది పొం
దగుసంతతటవలకు నెట్టి । యధికుం డైనన్
వెగడొందఁగఁ చూపెఁగాఁ దగుఁ
దగునే వగవఁగ । పిని దైవంబునకున్.

క. అని వగచుచు నాతని తె
మ్మ్ చేతన్ మేనుఁ జమరి । యల్మిలిఁ బిలువన్
ఘనసందేహసగుఁ డగువాఁ
డనయము సుహ్వానుచు లేచె । సంగము వడకన్.

వ. ఇట్లు తెప్పిరిపా యమగానుగుణతరంగ కన్నులు విచ్చి యెదుట నున్నతన తల్లిదండ్రుల గాంచి భయభక్తియుక్తుండై లేచియున్నంత గని వారిట్లనిరి.

ఉ. ఏమిర నాయనా! కుఱ్ఱవు । నీ నెలు సేరకి నేఁడు తాలలో
నీనిడిపించి యియ్యెడి విలిపి । మ్మెట్ల మానవాను నట్ల తెలుసన్
నవనెరు గానఁ జెల్లనిఁ । నేఁడియు లేపిన లేవనల్లగా
నీమరిపోతు నాఁబడితి । సూర్యుఁడు గుంకెగఁ జొప్పుఁ జూచితే.

వ. అనిన నతఁడు సడలిడలాడుచు లేచి గృహాంబునకుం జని భోజనం
బొనరించి పొలం బరయఁ జనియె నంతఁ గొంతకాల బరిగినంత

నొకసమయంబున నయ్యక్కసమాదన లాతానీపానుం జూచి యిట్లనిరి.

శా. ఓరీ! బిడ్డడ నీవు మాగృహమునం । దున్నావు చిన్నప్పు మీ
వారల్ సెల్లుట నాఁటినుండియును నీ । వాక్యంబు మఱి నీకు నె
వ్వారుం జెప్పఁగ లేదొకో యిపుడు మీ । వారన్న మేమే సుమీ
వే తెవ్వారును లేరు మా కరయ నీ । వే యెల్లచుట్టంబులుఁ.

క. నీ వధికుఁ డైతి వేసియు
నేవరుసన్ మమ్ముఁ జూతు । వే మిత్తువు మా
కేవాసి నుంతు వంతయు
వే వెఱువక తెలుపు మిపుడ । వేడుక పుత్రా.

తే. అనిన నాతఁడు న న్నిట్టు । లనఁగ దగునె
నక్క యెక్కడ సురలోక । మెక్క డయ్య
కూలివానికి నా కట్టి । గొడవ యేల
కాదు పోదన్న నంతఁడు । మీద నుండి.

వ. అనినవార లట్లున నట్లు వ్రాసి యిమ్మని వానివలన నొక్కతాళప త్రంబు వ్రాయించుకొని రంతఁ గొన్నినాళ్ళ కతండు వారివలన ననుజ్ఞ వడసి దేశాటనంబు సేయుచుం బోయి పోయి హైదరాబాదు పురంబుఁ జేరి యొట్టులెట్టులో సైవానుగ్రహంబునఁ బట్టభద్రుండ య్యె ననంతరంబ.

మ. మహా ఐశ్వర్యమునందియు దెగని ప్రే । మఁ హైదరాబాదులో
న హెం జూరి తనరారి భూపప్రజదయఁ । బాలించుచుఁ భూమిభృ
త్సహితుండై కిడు వేస వేయ కెలమిఁ । దానీష యున్నాఁ డటం
చుఁ హితుల్ సెప్పఁగ నల్లపింగి కులే । శుల్ సంతసం బందుచుఁ.

ఉ. అన్నయుఁ దమ్ముఁడుం బయన । మై తమకొప్పినసంబళంబుతోఁ
గొన్ని పగ ళ్ళగిఁ నడిచి । కోరిక లీరికె లెత్తి నప్పురిం

గిన్నులపండువన్నె కసి । కన్నులఁ గ్రాల్చియట్లు చుల్కగా
సన్నుతి నాథునిం గనఁగ । సభ్యుల నూంజిగి వార లప్పుడిర్.

వ. ఇట్లు కొంతకాలంబు [illegible] తానీషా తనకు సేర్వలయుం గజా
గోహారంబు నిల్వ యుగచె ల్లింపఁ జేయు చుండ వా రారాజమార్గం
బున [illegible] స్పృహ [illegible] నొక్కవంశాగ్రంబున
నుఁ [illegible] బట్టి [illegible] కత్తి [illegible] దిగలించి య
[illegible] బునఁ [illegible] దాన [illegible] దరియఁబట్టి రదిగాం
చి [illegible] చేసియు [illegible] కోపించె వానిచందం
బు [illegible] కారాగారంబునం బడ వే
యుం [illegible] చాసుల [illegible] యను [illegible] జనియె వారిం బట్టు
కొని చాసులు కారాగారంబునం బెట్టించిత వారును.

మ. వినుఁ దేభూపతి [illegible] యును మీ । వే నేను మీవాఁడ నం
చన చేవాలయము [illegible] గదా । యప్రాతఁ దప్పతిముం
గనుపింపఁ [illegible] । [illegible] రాగృహాపాత్రి [illegible]
[illegible] । [illegible] మీమంగురిర్.

వ. అని కి[illegible] దూరుని [illegible] దానిషాయు నా
రాతి [illegible] వారి [illegible] సాష్టాంగదండప్రణామం
బాచరించి నా [illegible] తనవృత్తాంతం బంత
యు నెఱింగించి నాయారాజ్యం బంతయును మీద నేనుఁ మీ
వాఁడను [illegible] నాశ్చర్యమగ్నాంతరంగులై వారు
వాని కిట్లనిరి.

శా. అన్నా! [illegible] దెలియ కే । మత్యంతమూఢాత్ములై
నిన్నుం దూఱుచు [illegible] దా । నిషా! భవత్సత్యవా
[illegible] । హాహా [illegible] ని
ష్ఠన్నం గావలె నిన్ను [illegible] । నేమంచు మీ చందముఁన్.

క. గురురాజ్యభరముఁ దాల్చఁగఁ
 బరమేష్ఠి సృజించె నిన్నుఁ [illegible]
 ధరయేలు [illegible]
 పొరిఁ గార్యము [illegible]

వ. అని పలికి తాపసు [illegible] పద
 మందు నక్కన [illegible]
 బులును దాను [illegible].

సీ. ఆరయువా [illegible]
 యు [illegible] సుల [illegible]
 బ్రికటించువారు లే [illegible]
 [illegible] ముల [illegible]
 బైఁ బరామరిక [illegible] పృథివిఁ బాప్పద [illegible],
 దేవళంబుల కెల్లఁ [illegible]
 బని లేమిఁ బనికి మా [illegible],
 ముల కన్నగిపుల [illegible]

తే. వర్ష ధారలమిషమున [illegible]
 ధర్మశాలల కెల్లఁ జి [illegible] త్రింబుగా న
 లంకరించుకొనం గ [illegible] లిఁ దమిన్పు
 నక్కనయు మాదనయు రాజ్య [illegible].

క. మనుధర్మశాస్త్రమార్గము
 నను నేరము చేసినట్టి నరులకు నెల్లం
 దనవాఁడు పొరుగువాఁ డన
 కనయము శిక్షించుచుండు [illegible] నయమునన్.

తే. వింటిరే కద మునులార వీరవర్య
 డతఁడె కంచెర్లగోపనా [illegible]

యిచ్చెఁ దహశీలుదార్పద । మెసక మెసఁగ
నతనిచారిత్రశేషము । నగునువినఁగ.

—। రామదాసు చరిత్రసంగ్రహము. ।—

మ. తహసీల్ దా రగురామదాసు మిగులన్ । ధైర్యంబునన్ దత్పద
స్వగ్రహణీయం బగుకార్యభార మొదపైఁ । జేకొంచు భద్రాద్రికిన్
సహసేనాజనసంచయుం డగుచు నీ । చ్చన్ వచ్చి సోద్యోగమా
దహశా నాఁగ నెసంగెఁ గొన్నిసను ల । త్యంతప్రభావంబునన్.

తే. వేద గిరి బాణ భూ సంఖ్య । నెలయ శకము
నందనాబ్దమునం జైత్ర । మందు మొదటి
నవమి నాదివారమున నా । సయవిదుండు
భద్రగిరిలోఁ బదస్థుఁడై । ప్రతిభఁ దనరె

ఆ. అతఁడు భద్రగిరికి । నరుగుదెంచినదాది
సతతరామసేవ । సలుపుచుండి
నిజపదంబునందు । నిలుకడ సేయక
దేహయాత్రఁ దీర్చు । దినము దినము.

మ. ప్రతివర్షంబును వచ్చుప న్నతఁడు స । ర్కార్యాకింగట్ట కే
గటి మెట్లయ్యెడు నో యటంచు మది నల్కొంతేని నల్కొంద కా
వితతార్థంబున గుళ్లు గోపురములున్ । విఖ్యాతవప్రంబులున్
స్తుతియింపం దగుమంటపంబు లట నె । న్నో కట్టె దిట్టండయై.

క. సీతారాముల కెంతయుఁ
బ్రీతిమెయిన్ భూషణములు । నెలగలమణులున్
నూతనచీనాంబరములు
నాతఁడు గొని యిచ్చె రాజు । నర్థమువలనన్.

తే. కప్ప మీరీతి వేనవే । ల్కుప్పలుగను
వెచ్చపెట్టుచు గోపన్న । మెచ్చి భద్రి

శైలమున రామభక్తుండై । గొల్లుమందై
వాని నరయంగ సర్కారు । భటులువచ్చి.

మ. ఇదె తాకీదు నిన్నుఁ గొనిపించుకొని రా నీకాజ్ఞ యయ్యెన్ క్షణం
బది యొక్కండిట నుండరాదు నడి లెమ్మా గోలకొండం గనం
బడ లేలె మ్మని వానిహస్తయుగమున్ । పాదద్వయిన్ సంకెలల్
బాదలం గూడఁగఁ జేసి త్రోసుకొని పోవంగోఁ దోచె గొల్కొండయున్.

ఆ. భటులు రామదాసు । భద్రించి కొనిపోయి
రాజభవనమందు । రాజసభకుఁ
జక్కనను నెఱుంగ । నాఁడి రాతానును
గొలువు దీర పిలిచి । గోపమంది.

మ. అభియోగంబది యంతయుం దెలిసి న్యాయప్రక్రియన్ దానినిన్
సభలో వాదముఖంబునన్ నిలిపి నా । స్త్రంబున్ విచారించి త
ద్విభవంబెల్ల నడంగ దోషి యనుచున్ । దీర్పిచ్చి శిక్షించె స
త్ప్రభు వామాదన ద్వాదశాబ్దములు కా । రాగారమున్ బొందఁగన్.

వ. అనంతరంబ యమకింకరులంబోని కింకరులు రామదాసుని బట్టి చెఱసాలం బెట్టి రట్లు కారాగారంబునం బడి పారంబు గానని శోకమున ఘోరవ్యథలం గుందుచు రామదాసుండు తనమనంబున.

ఉ. రామ! గుణాభిరామ! రఘు । రామ! ద్విజావనకామ! సువిత్రో
ద్దామ! రమాలలామ! వసు । ధావరవంశకులాభిరామ! బందెలో
నీమెయి నుంటి రావల కొ । కింతయు దాశని లేదు భక్తుడన్
నామొఱ లాలకించి కవ । కావుమి నను బ్రోవ రాఁ గదే.

వ. అని యనేకవిధంబుల దీనాలాపంబు లాడుచుం బొగిలియున్న సమయంబున శ్రీరామచంద్రుండు వానికి స్వప్నసాక్షాత్కారం బొసంగి సీతకు బాధనిముక్తుండనౌదువని చెప్పి యదృశ్యుండై లక్ష్మణసమేతుండై.

మ. సురియం గట్టినకాసెదట్టి మొలపైఁ । జుట్టెన్ని యో చుట్టి భా
సురలీలన్ గవచంబు గాస్కొకము తా । శోభిల్ల భల్లంబులుం
గరమున్ మెల్లసిలంగ మల్లు లగుచున్ । గన్పట్టి తానీషకున్
బరమామ్నాయము లైనపల్కులను సం । భాషించి భూషించుచున్.

ఆ. రామదాసుబట్ల । మే మూతఁ డిపు డైన
పైక మెల్ల రేఁపు । పదియు లక్ష
లిపుడు తెచ్చినార । మిదె కొని వానిని
బంధముక్తుఁ జేయఁ । బాడి నీకు.

వ. అని ధనం బంతయు నాతనికి వాని కిచ్చి రశీదు పుచ్చుకొని దానిం గారాగారమున రామదాసునికడం బాఱవైచి చని రంతఁ దానీషాయును.

ఉ. రాతిరి రెండుజాములగుచు । వ్రాలినచంద్రుఁడు గల్గి చీఁకటిన్
బీతున కారిరం బగుచుఁ । బిమ్మట కా నిపు డొల్ల వచ్చియున్
జేతుల విరాట్ పాలకుఁడు । చేతులలోఁ బడ కిట్టిచోటికిన్
భూతి మొసంగి వచ్చి రొకొ । పూరుషమాత్రులె వీరు చూడఁగన్.

ఉ. గోపన రామదాసనుచుఁ । గొందఱు చెప్పఁగ వింటి వానికిం
దాపము దీర్ప భక్తవర । దర్శ్యము సూపఁగ నిల్లు జిల్లులై
శోభిలు రామలక్ష్మణులు । సొమ్ముఁ గొడ నాపయిఁ గొంత ప్రేముడిన్
జూపఁగ వచ్చి పైకమిడి । చూపక పోయి రికేమి సేయుదున్.

ఆ. దైవతంబు నాకు । దర్శనం బిచ్చెను
మొక్కి పూజ సేయ । మోసపోయి నను
మునులు సూచి చేసి । మునులఁ జూచితి ధన్యు
తముఁడ నగుదు నింతె । సదయుఁడు గలిగె.

వ. అని చింతించుచు నప్పుడు రామదాసుం దెప్పించి నమస్కరించి యిట్లనియె.

ఉ. ధన్యుఁడ వీవు నీపయిని । దాశరథుల్ కృప చేసి నీధనా
బన్యులు వోలెఁ దెచ్చి యిడి । రాముని ముక్తుఁడ వైతి నేఁడు నీ
మాన్యతయుక్ గ్రహించుటకు । నూలినసేవను బొందెఁ బెట్టితిక్
వన్యమృగంబ నైతి నెపె । నాపగుణిష్ఠ క్షమియింపఁ జూపుమా.

వ. అని వినయపూర్వకంబుగా వేఁడుకొని భద్రాద్రిరామునకు ధూప
దీపనైవేద్యాదులకుం గొన్ని గ్రామంబు లొసంగి పుచ్చి రామదా
సుఁడును బంధవిముక్తుండై [illegible] సంతోషసాగరము సగౌరవంబు
గాఁ దానీషా నభినందించి ప్రత్యేకముగ యక్కన్నమాదనల కభివంద
నంబు సేసి తదనుమతంబునఁ గదలి కతిపయప్రయాణంబుల
భద్రాచలంబునకుం జని శ్రీరాముని సేవించుచు నాయుశ్శేషంబు
వచ్చి ముక్తుండై పరంధామంబు నొందె. నవ్వలఁ గాంచీపురంబు
నుండి వరదరామదాసను భక్తుండు వచ్చి తనసర్వంబు రామున
కర్పించి ముక్తిం గాంచె. నంతట మానుసింహదాసుండును
భద్రాచలంబున నివసించి పదరూపప్రబంధంబున రామభజనంబు
గావించి పరమపదంబు నొందెఁ బదంపడి.

— ♦ రమణబ్రహ్మచారిచరిత్రము ♦ —

తే. భక్తవరులందు మేటియై । పరఁగునట్టి
ఘంటవేంకటరమణయ । నప్పసుతుండు
తనకుఁ బదియేండ్లు వచ్చిన । తరుణమందుఁ
దండ్రిం గూడి వచ్చె భద్రాద్రి । ధామమునకు.

వ. వచ్చి తండ్రియుం దాను నప్పురంబున భిక్షాటనంబు సేయుచుం
దైర్థికుల కహరహంబును భోజనం బొసంగుచుండ నంతఁ దండ్రిపర
లోకగతుం డగుటయు రమణబ్రహ్మచారి యను నొకనన్నసత్రంబు
నెలకొలిపి,

క. సత్రము సాగించుచు నా
ధాత్రీస్థలి వచ్చి పోవు ♦ యాత్రికులకు నే
మాత్రము లోపము గాకుండఁగ
రాత్రియుఁ బగలును బ్రీతి ♦ రమయుగఁ బోచెన్.

మ. సుగుణుం డా భక్తుఁ డింక రాజసుతనయుండై ♦ సుధాత్ముం డాకొండయున్
బ్రోకేటీ యా బహిరంగ సంగాముఖులన్ ♦ వర్తింప లే దంచు వా
రికిఁ జెప్పినబ్రహ్మచారి యనుచున్ ♦ నేకెత్తి వృత్తింబునన్
సకలత్రాణము చెప్పు నాతఁ డెసఁగన్ ♦ దా సూర్యకేతస్ఫురద్దై.

ఆ. నొడలు గుర్తించి నెంము ♦ మేదినిపై వంగ
బహుగుణాంభోజదళముల ♦ బహులు నమియు
నిరతంబు సత్రమునను ♦ సతము నిచ్చలు మోసి
నాటు చేసి పెట్టు ♦ బ్రాహ్మణులకు.

ఉ. శాకము పాకము బజసుఁ ♦ జాలనియ ట్లగపింప నాతఁ డా
శాకము శాకము బజకుఁ ♦ జాలెపుఁ బొమ్మని కప్పి వస్త్రముల్
శ్రీకరు దలంచి యాటఁ ♦ జేయుచు నారతి వర్ధనం గొనన్
నాలుకు నపు ము బగుచు ♦ నచ్చెను నప్పుడు శాకపాకముల్.

తే. బువ్వ తిని పొమ్ము మాయయ్య ♦ పొర్గు వామొ
దినక చనకమ్మ మాయమ్మ ♦ తిరిగ నెండ
యనుచుఁ బ్రేమకులను బిల్చి ♦ యనుదినంబు
నాటకము చేసి పెట్టునా ♦ బ్రహ్మచారి.

క. రంగా రంగా యనుచున్
సంగీతము పాడ నతఁడు ♦ సతతము హరినిన్
రంగారఁ బిలిచి కొలుచున్
బాంగారముపంటిన ను ♦ భావమునందున్.

మ. తనసత్రంబున రామునాదరము సం । ధానించి పీఠంబునం
దనరన్ సీతయు రామలక్ష్మణులు మే । ధావత్సౌమిత్రియున్
వినతాసూతియు నంజనసుతుం డమరా । ప్తశ్రేష్ఠుల్ విష్వక్సేనుఁడున్
దిననాథుండును నీశ్వరుం [illegible] । [illegible] సేవించిరే.

తే. రంగ యని పిల్వఁ [illegible] । [illegible]
వచ్చి పీఠము [illegible] । [illegible]
దనకుఁ గా నిడి [illegible] । [illegible]
యాఖ్యశోభితమీఁదఁ [illegible] । [illegible].

చ. అది గని యెల్లవారు పర । మాద్భుతముం దలంచి మానిగా
మదిఁ దలపోసె యాగమున । మున్ప్రియ గౌరవమారఁ జూచుచుం
బదిలును [illegible] వేద విదు । భక్తు భజించుచు [illegible]రెప్పవున్
సదమలచిత్తుఁ డాతఁ డని । శంబుఁ బరోపకృతిం బ్రవర్తిలున్.

వ. ఆరమణయార్యుం డొక్క శ్రీరామజన్మదినంబున.

ఆ. తండులంబు లింట । నుండవు పొ[illegible]ను
వ్రేలఁ జొచ్చె భుక్తి । వేళయయ్యె
నన్నకాంతుఁ జేసి । యభ్యాగతులు వచ్చి
రెట్లు వీరి కన్న । మిడఁగ నగునొ.

వ. అని చింతించునంతరంగంబున రామచంద్రు నిడికొని ప్రార్థించె నంత.

సీ. తిగరేఖ తేర్పడఁ । దిరునామములు వెట్టి,
ధౌతవస్త్రంబులు । దనరఁ గట్టి
తులసిపేరులు మెడఁ । దులకరింపఁగ దాల్చి,
నెమ్మేన గంధంబు । నెఱిఁ దగిల్చి
వెడ నుత్తరీయముల్ । నడుములకుం జుట్టి,
పూలదండలు సిగ । వ్రేలఁ గట్టి

కుడిచేత జపమాలఁ । గొనబొప్పఁగాఁ బూని,
యెడమచేఁ బల్లెము । లెసఁగ నొంది

తే. కక్షభాగములం బుస్త । కముల నూని
వలుపు నెఱుపును గలమేను । లలరుచుండఁ
బొడుగు గలవైశ్యు లిరువురు । వడిగ వడిగ
వచ్చి రాభూసురోత్తము । వసతికడకు.

తే. వచ్చి బ్రహ్మాఖ్యుఁ డగువాని । పజ్జ కరిగి
దేవ ! మీ దేవునకుఁ గానుకఁ । దెచ్చినార
మందు కొను మని పల్లెము । లారుఁ గలుగు
రెండు నూటపదార్లను । బ్రీతి నిచ్చి.

వ. ఇవి మీరు విప్రసమారాధనంబున వినియోగింపుఁ డని విన్నవించుటయు వానిం గైకొని మీ రెవ్వ రేదేశంబునుండి వచ్చియున్నవారు మా రామునింట నేఁడు సాపడి పొం డనిన వారును.

క. మా పడఁతులు మేమును గం
గాపరిసరభూమి నిప్పు । గలశాలలలోఁ
గాపుర ముంటిమి సాదము
సాపడ నిట కవల రాగ । స్వాంతము మాకున్.

వ. ఇప్పటికిఁ బోయివత్తు మని వానియనుమతిం గొని యొందేనిం జనిరంత సంతర్పణకుఁ జాలినంతధనంబు చేకూరుటంజేసి వేంకటరమణాఖ్యుం డది రామచంద్రుండ తెచ్చియిచ్చె నని సంతసించుచు నింతలో సంభారసంగ్రహణంబు చేసి పచనంబు సేయువారిం గానక పరితపించుచున్న సమయంబున.

సీ. గౌతమీస్నానంబు । గావించుటం దడి,
సినపిల్లజాట్లను । జివరఁ గట్టి

మూఁడు రేకలు దేర ॥ మోమున గళమున,
బాహుమూదరాదుల ॥ భస్మ మలఁది
నీర్కావిరంగున ॥ నెఱిలేని తడి పొడి,
యంగవస్త్రంబుల ॥ నదిమి కట్టి
చివర లారిన చిన్న ॥ చేలముల్ పైఁ గప్పి,
పిడుపలు భుజములం ॥ దడరఁ బూని

తే. హస్తముల నుదపాత్రము ॥ లతిశయిల్లు
యాజుషోపనిషత్తుల ॥ నధికభక్తిఁ
జదువుకొనుచును భోజన ॥ సత్ర మెందుఁ
గల దనుచు వచ్చి రిర్వు రా ॥ ఘనునికడకు.

మత్తకోకిలము. వచ్చి పాకము సేయువారలు ॥ వచ్చుజాడ లభింపమిన్
నొచ్చి చింతిలువానిఁ గన్గొని ॥ నోటి మాటలు మూటలై
హెచ్చ నిట్లని రేము వండెద ॥ మెవ్వ రేనియు లేనిచో
నిచ్చ విప్రుల మేము గామొకొ ॥ యింత యేటికిఁ జింతిలన్.

వ. అనిన రమణాఖ్యుం డట్లయిన మీపుణ్యాం బగణ్యాం బనిన వారును భాండంబులం గొని గౌతమీజలంబు దెచ్చి కొన్ని నిమిషంబులలో, జతుర్విధాన్నంబులు షడ్రసోపేతమ్ములుగా నొనరించుటయుం దైథికు లెల్లరును వచ్చి భుజించి చనినంతఁ బాచకు లేము గంగ కుం బోయి వచ్చి భుజింతు మని చెప్పి యవలఁ బోయినట్ల పోయి యంతర్ధానంబు నొందిరి రమణాఖ్యుండు నవేళకు రాకున్న వారి నెల్లచో వెదకి వెదకి విసిగి వేసారి యెందునుం బొడఁగానక మున్ను ధనం బిచ్చినవైశ్యులును వెనుక వంటకంబు చేసినవిప్రులును రామలక్ష్మణు లనినిశ్చయించి నిశ్చలభక్తియుక్తాంతరంగుండై.

ఉ. అన్య మెఱుంగ కెల్లపుడు ॥ నాత్మ భజించుచునున్న నన్ను సా
మాన్య ననుగ్రహించి యిటు ॥ మానవరూపముతోడఁ బొల్చి సా

జన్యముఁ జూపి పోయితివి । సారసలోచన నేను ధన్యుఁడన్
ధన్యము నాకులంబు జన । నంబును సార్థకమయ్యె నేఁటికిన్.

చ. ఎఱుఁగుదు సప్తరూపమున । నెప్పుడు దర్శనమిచ్చుచుంట నే
నెఱుఁగుదు స్వప్నరూపమున । నింతకుమున్ ధన మిచ్చి పోక లో
నెఱుఁగుదు బ్రాహ్మరూపమున । నిప్పుడు పాచకుఁడైనజాడ యి
ట్లెఱిఁగి యెఱుంగనట్టి [illegible] । నిజముఁ బోల్వఁగ రమ్ము రాఘవా.

ఉ. చిన్నటినాఁటనుండి నినుఁ । జిత్తమునన్ భజియించువాఁడనే
నెన్నఁడు నన్యులాడి మొగి । నొక్కటి కనుంగొన కున్నవాఁడనే
నన్నది తా దటంచనని । యన్యుఁడ నేని దృఢవ్రతంబునం
దున్నజనుండ నేని నను । నుత్తమలోకము లొందఁ జేయవే.

వ. అని ప్రార్థించుచు నాఁడు భుజింపక రామమంత్రంబు జపించుచు జాగరణంబు చేసె నంత మఱునాఁడు.

చ. పురజనులెల్లఁ గూడి వినఁగా । భూసురు చెంతకు వచ్చి మ్రొక్కుచున్
సురలకు దర్శనం బొసఁగఁ । జూడనిశ్రీహరి నిన్ను నీకుఁ గాఁ
గరము మనుష్య దర్శనము । గల్గఁగఁ జేయుటె కాక దాస్యమున్
గనము [illegible] । కానొకమర్త్యుఁడవే తలంపఁగన్.

వ. అని యభినందించి యంత నతండు గాలత్రయంబునఁ దనకుఁ బంచాశత్సంవత్సరంబులు పైఁబడి రోగం బంకురించినప్పుడు కించిత్కాలంబునఁ బంచత్వంబు నొందఁ గలుగునని నిశ్చయించి తనసత్రం బవిచ్ఛిన్నంబుగ సాగించుసామర్థ్యంబు గలసజ్జనుం డెవ్వాఁడో యని విచారించి.

తే. తనకుఁ [illegible] యోగ్యుఁడు
కలఁడు [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible]
దైవసంకల్ప మిది యని । తాను వగసె.

వ. అట్లు పత్రిక వ్రాసి యిచ్చి రమణబ్రహ్మచారి స్వర్గంబునకు నిర్గ
మించె నంత.

మ. నరసింహాఖ్యుఁడు సత్రిభారము నొగిం । దాఁ బూని దానిం గడుం
బరఁగం జేసియు దాని కై తనదుగా । మం బిచ్చియుం దానిలో
హరలింగంబుఁ బ్రతిష్ఠ సేసియును ని । త్యం బెందఱే వచ్చినన్
బరమాన్నంబు భుజింపఁ జేయుచు జగ । త్ప్రఖ్యాతి వర్ధిల్లెడున్.

వ. ఇది భద్రాచలరామచరిత్రంబు.

క. అని చెప్పిన విని శౌనక
మునిముఖ్యులు సంతసించి । పొగడిరి సూతున్.
జనులార! దీని వ్రాసిన
వినినఁ సర్వార్థసిద్ధి । వెస లభియించున్.

ఆశ్వాసాంతము.

మ. కనులారం గని భద్రశైలమున నే । కృష్ణుం గ్రొలుశ్రీరామభ
క్తుని వృత్తాంత మనంతయు న్వాని జగ । త్పూజ్యప్రబంధాళిఁ బొ
ల్చినమార్గంబును సంతరించియును నే । సిద్ధార్థమాఘంబునన్
దినరం జేసితి నీప్రబంధము బుధా । నందంబునం బొందగన్.

మాలిని. నిరుపమగుణభూషా । నిత్యకళ్యాణతోషా
సరససుకవిపోషా । సర్వపాపాబ్ధిశోషా
సురరిపుకృతపోషా । శుద్ధపర్యంకశేషా
గురుకృతమునివేషా । క్షోణికన్యావిశేషా.

గద్యము.

ఇది శ్రీమద్రఘునాథనాభయకవిమిత్ర వేంకటయజ్వాగ్రపుత్ర
సమారాధితవిబుధరాజ శ్రీపాద కృష్ణమూర్తి
కవిరాజప్రణీతం బయినశ్రీభద్రాచల
రామచరిత్రం బనుమహాప్రబం
ధంబునందు సర్వంబును
షష్ఠాశ్వాసము

శ్రీ శ్రీ శ్రీ.

